

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETO
TEISĖS KATEDRA

KRISTINA BAJARŪNIENĖ
IŠTĚSTINIŲ STUDIJŲ FORMA, APLINKOSAUGOS TEISĖS PROGRAMA,
5 KURSAS, ATmis4-01 grupė

INSTITUCIJŲ, ĮGYVENDINANČIŲ GYVOSIOS GAMTOS APSAUGĄ,
FUNKCIJOS IR ĮGALIOJIMAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: lekt. dr. Audronė Žemeckė

Kaunas, 2016

TURINYS

ĮVADAS	3
1. APLINKOS APSAUGOS KAIP PRIORITETINĖS VALSTYBĖS REGULIUOJAMOS SRITIES SAMPRATA IR PASKIRTIS	5
1.1. Aplinkos apsaugos samprata	5
1.2. Gyvosios gamtos sąvokos analizė	7
1.3. Gyvosios gamtos apsaugos paskirtis aplinkos apsaugos kontekste	9
2. SUBJEKTAI ĮGYVENDINANTYS GYVOSIOS GAMTOS APSAUGĄ	13
2.1. Institucijos, įgyvendinančios aplinkos apsaugą	13
2.2. Gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančių institucijų tikslai ir funkcijos.....	15
3. GYVOSIOS GAMTOS KAIP APLINKOS APSAUGOS SRITIES NACIONALINIO IR TARPTAUTINIO TEISINIO REGULIAVIMO ANALIZĖ	25
3.1. Tarptautiniai dokumentai, reguliuojantys aplinkos apsaugą gyvosios gamtos apsaugos srityje .	25
3.2. Aplinkos apsaugos teisinis reguliavimas ir iš jo kylanti problematika nacionaliniu aspektu	32
3.2.1. Aplinkos apsaugos teisinio reguliavimo svarba ir ypatumai	32
3.2.2. Gyvosios gamtos kaip išskirtinės aplinkos apsaugos srities teisinis reguliavimas	36
4. GYVOSIOS GAMTOS APSAUGOS PROBLEMINIAI ASPEKTAI: TEISMŲ PRAKTIKOS ANALIZĖ	41
4.1. Aplinkos apsaugos srities – gyvosios gamtos – problematikos analizė teismų praktikos fone...	41
IŠVADOS	57
PASIŪLYMAI	59
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS	60
ANOTACIJA	64
SANTRAUKA	66
1 PRIEDAS	68
2 PRIEDAS	73
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	77

IVADAS

Temos aktualumas. Aplinkos apsauga, gamtos ir joje esančių išteklių išsaugojimas, jų tausojimas yra vienos aktualiausių globalių temų šių dienų gyvenime, kitaip tariant, aplinkos apsauga ir gamtos bei joje esančių išteklių išsaugojimas ateities kartoms, švari ir išpuoselėta gamta yra svarbūs klausimai visoms valstybėms. Kiekviena valstybė nacionaliniame lygmenyje laikydama prisiimtų tarptautinių susitarimų, priima įstatymus bei poįstatyminius teisės aktus, reguliuojančius gamtos apsaugą, tame tarpe dėmesį skiria ir gyvosios gamtos išsaugojimui bei jos tausojimui. Lietuvos aplinkos apsaugos institucijų esminė paskirtis yra užtikrinti tinkamą gamtos apsaugą bei jos priežiūrą, įgyvendinti jos kontrolę, vykdyti gamtos apsaugos prevenciją ir ugdyti visuomenės švietimą gamtos saugojimo klausimais. Aplinkos apsaugos ir gamtos išsaugojimo klausimai svarbūs ir aktualūs Lietuvoje (kaip ir kitose valstybėse) tuo aspektu, jog būtent tinkamai įgyvendinama aplinkos apsauga suponuoja, sukuria sąlygas saugoti gamtą ir joje esančią gyvybę, padeda deramai užtikrinti gyvosios gamtos apsaugą, saugant nykstančias gyvūnų arba augalų rūšis. Šalies valdžia, atsižvelgdama į esamą situaciją ir tolimesnes šalies perspektyvas, priima įvairius teisės aktus, steigia institucijas, padedančias aplinkos apsaugos srityje įgyvendinti tiek prioritetinius, tiek ir antraeilius klausimus, išsikeltus tikslus bei uždavinius, siekiant tinkamai užtikrinti gyvosios gamtos rato bei jo sudedamųjų dalių (elementų) išsaugojimą.

Ši magistro baigiamojo darbo tema aktuali tuo, jog jame dėmesys suponuojamas į gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančių institucijų kompetenciją, joms priskirtų įgaliojimų bei jų atliekamų funkcijų analizei, o tai yra itin svarbu, kadangi būtent įsteigtos institucijos yra didžiaja dalimi atsakingos už gyvosios gamtos priežiūrą bei jos išsaugojimą.

Tyrimo problema. Gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančių institucijų įgaliojimai bei jų atliekamos funkcijos yra itin reikšmingos, tačiau pastebima tendencija, jog kai kurios jų atliekamos funkcijos dubliuojasi, todėl tai turėtų būti keičiama.

Temos naujumas. Nors aplinkos apsaugos klausimai yra itin svarbūs tiek nacionaliniame, tiek ir tarptautiniame lygmenyje, tačiau pastebėtina tendencija, jog aplinkos apsaugos klausimų tematika mūsų šalyje autorių yra nagrinėta, o apie gyvosios gamtos apsaugą bei jos priežiūrą ir kontrolę atliekančias institucijas Lietuvoje rašyta iš viso mažai. Aplinkos apsaugos sritis bei su ja susiję klausimai, buvo nagrinėti šių Lietuvos mokslininkų bei autorių darbuose: P. Aleknavičiaus (2008); V. Marozo (2008); E. Monkevičiaus (2008); V. Motiekaitytės ir A. Juknevičiūtės (2010); P. Mierausko (2009), (2012); R. Ragulskytės-Markovienės (2011); Z. Venckaus (2007) ir kitų autorių.

Tyrimo objektas – institucijos, įgyvendinančios gyvosios gamtos apsaugą Lietuvoje.

Tyrimo dalykas – gyvosios gamtos apsaugą Lietuvoje įgyvendinančių institucijų funkcijos bei įgaliojimai.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti institucijų, įgyvendinančių gyvosios gamtos apsaugą funkcijas ir įgaliojimus bei atskleisti iš jų kylančius probleminius aspektus.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) Atskleisti aplinkos apsaugos sampratos bei paskirties ypatumus;
- 2) Išanalizuoti aplinkos apsaugos teisinį reguliavimą tarptautiniame ir nacionaliniame kontekste;
- 3) Išnagrinėti gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančioms institucijoms priskirtus įgaliojimus pagal jų kompetenciją ir aptarti jų įgyvendinamas funkcijas;
- 4) Išanalizavus teismų praktiką gyvosios gamtos apsaugos kontekste, atskleisti esamą problematiką.

Tyrimo metodika. Tam, kad pasiekti darbe išsikelto tikslo ir uždavinių, darbe pasitelkiami įvairūs tiek teoriniai, tiek ir empiriniai tyrimo metodai:

Dokumentų analizės metodo pagalba nagrinėjami baigiamojo darbo tematika aktualūs tarptautiniai bei nacionaliniai teisės aktai, kiti norminio pobūdžio dokumentai, reguliuojantys arba įtakojantys aplinkos apsaugos, tame tarpe ir gyvosios gamtos apsaugos klausimus. *Sisteminės analizės metodo* dėka atliekama mokslinio pobūdžio literatūros analizė, nagrinėjami šiai magistro baigiamojo darbo temai aktualūs moksliniai straipsniai, publikacijos, monografijos ir atliekama teismų praktikos (nutarčių, sprendimų) analizė. *Sintezės metodo* paskirtis – parengti rekomendacijas, dėl gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančių institucijų veiklos, joms priskirtų įgaliojimų bei pavestų įgyvendinti funkcijų praktinio tobulinimo. *Apibendrinimo metodas* pasitelkiamas, siekiant susisteminti įvairių autorių bei mokslininkų nuomones nagrinėjama tematika, o atlikus mokslinio pobūdžio literatūros bei teismų praktikos analizę, šio metodo pagalba pateikiamos apibendrintos išvados bei rekomendacijos dėl gyvosios gamtos apsaugos gerinimo bei tobulinimo.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas, 4 dalys (trys pirmosios iš jų teorinio pobūdžio, o ketvirtoji – praktinio, kurioje analizuojama teismų praktika), išvados ir pasiūlymai, 49 pozicijų literatūros sąrašas. Darbo apimtis be priedų – 66 puslapiai.

1. APLINKOS APSAUGOS KAIP PRIORITETINĖS VALSTYBĖS REGULIUOJAMOS SRITIES SAMPRATA IR PASKIRTIS

1.1. Aplinkos apsaugos samprata

Siekiant tinkamai išnagrinėti bei atskleisti aplinkos apsaugą, jai būdingus ypatumus, bruožus ir su ja susijusius aspektus, visų pirma yra būtina paaiškinti tam tikras sąvokas, išnagrinėti kaip jos suprantamos įvairių mokslininkų darbuose bei kaip šias sąvokas yra įtvirtinęs įstatymų leidėjas. Todėl šiame darbo poskyryje pateikiamos ir aptariamos aplinkos bei aplinkos apsaugos definicijos apibrėžimai, aiškinama jų esmė bei paskirtis.

Aplinkos samprata. Lietuvos Respublikos (LR) aplinkos apsaugos įstatymo pirmajame straipsnyje (str.) sąvoka *aplinka* yra apibrėžiama sekančiai „[...] gamtoje funkcionuojanti tarpusavyje susijusių elementų (žemės paviršiaus ir gelmių, oro, vandens, dirvožemio, augalų, gyvūnų, organinių ir neorganinių medžiagų, antropogeninių komponentų) visuma bei juos vienijančios natūraliosios ir antropogeninės sistemos“¹. E. Monkevičiaus pastebėjimu, sąvoka *aplinka* Lietuvos teisės doktrinoje anksčiau buvo apibūdinama kaip „[...] gamtos objektai, baigti tarpusavyje susiję ekologiniai kompleksai, atliekantys svarbias ekologines, ekonomines bei socialines funkcijas“². P. Aleknavičius sampratą *aplinka* apibrėžia kaip ir minėtasis teisės aktas, nurodydamas, jog *aplinka* yra ne kas kita kaip „[...] gamtoje funkcionuojanti tarpusavyje susijusių elementų visuma (juos sudaro žemės paviršius ir gelmės, oras, vanduo, dirvožemis, augalai, gyvūnai, organinės ir neorganinės medžiagos, antropogeniniai komponentai) bei juos vienijančios natūralios ir antropogeninės sistemos“³. Vadinasi, *aplinka* suvokiama kaip tam tikrų gamtoje tarpusavyje funkcionuojančių ir tarpusavyje susijusių elementų visuma.

Aplinkos apsaugos samprata. Taip pat svarbu atskleisti ir terminų *aplinkos apsauga* bei *aplinkosauga* reikšmę. Visų pirma atkreiptinas dėmesys į tai, kad *aplinkos apsaugos*, *aplinkosaugos* terminai mūsų šalyje yra pakankamai nauji, kadangi prieš tai buvo naudojamos tokios sąvokos kaip gamtosauga, gamtos apsauga. Taip buvo matyt dėl to, jog ir teisės aktai, reglamentavo ne aplinkos apsaugą, o būtent gamtos apsaugą (pvz. 1959 m. priimtas įstatymas taip ir vadinosi Gamtos apsaugos įstatymas). P. Mierauskas pažymi, jog „[...] terminai *aplinka* ir *aplinkos apsauga* pradėti vartoti pradėjus atvirai kalbėti apie taršą. Taigi buvo imti vartoti visi paminėti terminai. Prof. K. Šešelgis⁴ pabandė išaiškinti ir palyginti terminus *aplinka*, *gamta* bei *aplinkos apsauga* (*aplinkosauga*) ir *gamtos apsauga*. Pasak minėtojo autoriaus (K. Šešelgio – *aut. pastaba*), *aplinka* apima gyvenamąją *aplinką*,

¹ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *Valstybės žinios* 5, nr. 75 (1992) (aktuali redakcija nuo 2013 06 01).

² Eduardas Monkevičius, „Aplinkosaugos santykių teisinio reguliavimo problemos“, *Jurisprudencija* 10, nr. 112 (2008): 8.

³ Pranas Aleknavičius, *Aplinkosaugos ir aplinkotvarkos teisė* (Kaunas: Ardiva, 2008), 6.

⁴ Kazys Šešelgis, *Aplinkos apsauga* (Vilnius: Mokslas, 1991), 208.

gamtinę aplinką, technogeninę aplinką ir kt., o aplinkos apsauga siekia išsaugoti priemonių sistemą ir optimizuoti aplinką bendrąja prasme. Tuo tarpu gamtos apsauga apsiriboja žmogaus ir gamtinės aplinkos optimizavimu⁵. Vėliau šie terminai buvo patikslinti bei pradėtas vartoti terminas *aplinkos tvarkymas* [...]“⁶. P. Mierauskas pažymi, jog anglų kalboje vartojami tokie terminai kaip „[...] aplinka (*environment*), gamta (*nature, natural environment*), aplinkos apsauga (*environment protection, conservation*), gamtos apsauga (*nature protection, conservation*)“⁷.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, vienas pirmųjų aplinkos apsaugą reguliuojančių įstatymų LR Seime buvo priimtas 1996 m. Šiame teisės akte aplinkos apsauga apibrėžiama taip: „[...] *aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio bei kitokio neigiamo poveikio, atsirandančio naudojant gamtos išteklius*“⁸. Iki šių dienų šis teisės aktas ne kartą buvo keistas, papildytas bei tobulintas, todėl keitėsi ir šiame teisės akte įtvirtinta aplinkos apsaugos samprata. Šiuo metu galiojančioje LR Aplinkos apsaugos įstatymo redakcijoje terminas *aplinkos apsauga* apibendrinamas kaip *aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio ir kitokio neigiamo poveikio ar pasekmių, atsirandančių įgyvendinant planus ir programas, vykdančias ūkinę veiklą ar naudojant gamtos išteklius*.⁹ Vadinasi, aplinkos apsaugos samprata prasitaplė ir į ją buvo įtraukta ne tik paskirtis saugoti aplinką nuo tokių neigiamų veiksnių kaip *fizinis, cheminis, biologinis bei kitoks neigiamas poveikis, kurie atsiranda naudojant gamtos išteklius*, tačiau ir saugant aplinką nuo minėtųjų veiksnių ir dėl to galinčių atsirasti neigiamų pasekmių ar poveikio, *kuomet ne tik naudojami gamtos ištekliai, bet ir įgyvendinami planai ir programos, vykdoma ūkinė veikla*. Autorius P. Aleknavičius *aplinkos apsaugą* apibrėžia labai panašiai kaip ir minėtasis įstatymas, tačiau šiek tiek siauriau „[...] aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio bei kitokio neigiamo poveikio ar pasekmių, atsirandančių vykdančias ūkinę veiklą ar naudojant gamtos išteklius“¹⁰. Kaip matyti autorius į aplinkos apsaugos sąvokos aiškinimą neįtraukia aplinkos saugojimo nuo tam tikrų neigiamų pasekmių ar poveikio, galinčių atsirasti dėl tam tikrų planų ir programų įgyvendinimo. Kitas autorius, t. y. Z. Venckus naudoja ir aiškina terminą *aplinkos apsaugos politika*, jį aiškindamas kaip svarbių aplinkos problemų įvardijimą, jų aktualizavimą bei sprendimo būdų numatymą, teisinį įtvirtinimą ir galiausiai teisės aktų priėmimą bei teisinių struktūrų sukūrimą tų norminių dokumentų įgyvendinimui.¹¹ E. Monkevičius aplinkos apsaugą apibrėžia sekančiai: „„Aplinkos apsauga“ savo ruožtu – tai teisinės, organizacinės, techninės, ekonominės ir biologinės

⁵ Kazys Šešelgis, *Aplinkos apsauga* (Vilnius: Mokslas, 1991), 208 (Cituota iš: Pranas Mierauskas, *Gamtotvarka. Strateginis ekosistemų valdymas* (Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009), 9.

⁶ Pranas Baltrėnas et al., *Aplinkos apsauga* (Vilnius: Enciklopedija, 1996), 287 (Cituota iš: Pranas Mierauskas, *Gamtotvarka. Strateginis ekosistemų valdymas* (Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009), 9.

⁷ Pranas Mierauskas, *Gamtotvarka. Strateginis ekosistemų valdymas* (Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009), 9.

⁸ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas“, *Valstybės žinios* 57, nr. 1335 (1996).

⁹ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *Valstybės žinios* 5, nr. 75 (1992) (aktuali redakcija nuo 2013 06 01).

¹⁰ Pranas Aleknavičius, *Aplinkos apsaugos ir aplinkotvarkos teisė* (Kaunas: Ardiva, 2008), 6.

¹¹ Zenonas Venckus, *Aplinkos apsaugos politika ir teisė* (Vilnius: Technika, 2007), 26.

priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti gamtinę aplinką nuo bet kokio kenksmingo antropogeninio poveikio, užtikrinti aukšto lygio jos kokybę, taupų ir racionalų gamtos išteklių naudojimą bei atkūrimą, ir tuo pagrindu sveikas ir saugias visuomenės gyvenimo ir raidos sąlygas, taip pat tarpvalstybinių regioninio ir pasaulinio lygio aplinkosaugos problemų sprendimą¹².

Apibendrinant tai, kas buvo nagrinėta šiame darbo poskyryje, teigtina, jog aplinkos ir aplinkos apsaugos sąvokos bėgant laikui kito, buvo praplėstos ir aiškinamos plačiau. Tai neabejotinai įtakojo ir įgyvendinama tarptautinė politika aplinkos apsaugos srityje, priimami tarptautiniai teisės aktai, todėl neišvengiamai ir nacionaliniai teisės aktai privalėjo būti keičiami, derinami su tarptautinių teisės aktų nuostatomis, kad tarp pastarųjų ir nacionalinių teisės aktų neatsirastų taip vadinamosios kolizijos, neatitikimų ar prieštaravimų.

1.2. Gyvosios gamtos sąvokos analizė

Gyvosios gamtos sąvoka įstatymo normose nėra apibrėžta, tačiau iš LR Aplinkos apsaugos įstatymo bendrųjų nuostatų, kuriose apibrėžiama samprata *gamtos išteklių*, matyti, jog jiems yra priskiriami tiek gyvosios, tiek ir negyvosios gamtos elementai, t. y. „[...] augalija, gyvūnija, įskaitant ir buveines, vanduo, žemė (jos paviršius ir gelmės), kuriuos žmogus naudoja arba gali naudoti savo reikmėms“¹³. Vadinais, iš šios teisės akto nuostatos išplaukia tai, jog gyvoji gamta yra priskiriama prie gamtos elementų, sudarančių gamtos išteklius. Į gyvosios gamtos sampratą patenka augalija ir gyvūnija. P. Aleknavičius *gyvūniją* įvardija esant ekosistemos dalimi, turinčia „[...] įtakos medžiagų ir energijos apytakai, dirvodarai, kraštovaizdžio formavimui, augalijos egzistavimui, žmogaus dvasiniam gyvenimui. Skiriama laukinė gyvūnija ir gyvūnai, kuriuos žmogus naudoja savo ūkinėje ar kitoje veikloje. Laisvėje gyvenantys laukiniai gyvūnai nuosavybės teise priklauso valstybei. Nelaisvėje laikyti laukiniai gyvūnai, kurie ištrūksta į laisvę ir kurių savininkas per vieną mėnesį nuo ištrūkimo į laisvę dienos šių gyvūnų nesugauna, taip pat laikomi laisvėje gyvenančiais valstybei nuosavybės teise priklausančiais laukiniais gyvūnais“¹⁴. Todėl prie laukinės gyvūnijos priskirtini laisvėje arba nelaisvėje gyvenantys laukiniai bestuburiai ir stuburiniai gyvūnai, jų visuma.¹⁵ Tuo tarpu laukinės augalijos ištekliams priskiriami „[...] laukiniai augalai ir grybai, jų dalys, augalų gyvybinės veiklos produktai (sula, sakai), kuriuos žmogus naudoja ar gali naudoti savo reikmėms. Jiems taip pat priskiriami miškai ir miškais neapskaitomi žėliniai – natūraliai išaugę medžiai, krūmai ir žoliniai augalai (medis –

¹² Eduardas Monkevičius, „Aplinkosaugos teisės paskaitos“, 2013, žiūrėta 2015 10 03, http://edumon.lt/wp-content/uploads/2014/02/APLINKOSAUGOS_TEISES_PASKAITOS_Tink.pdf

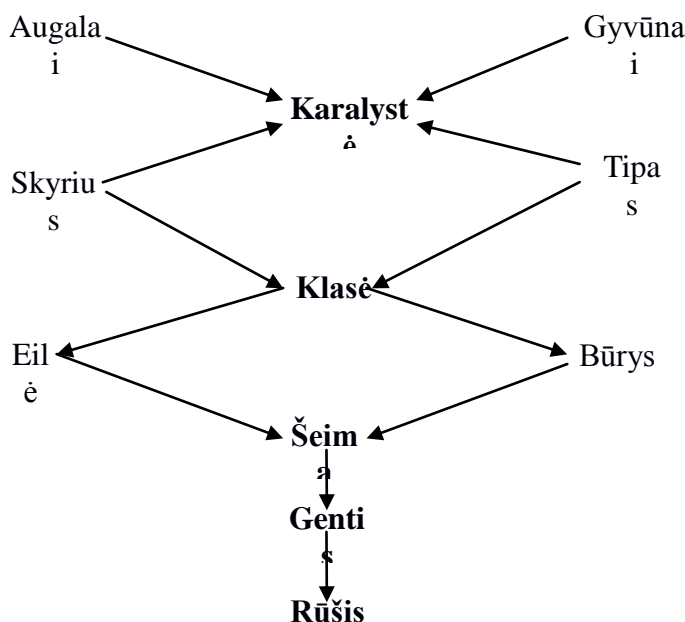
¹³ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *Valstybės žinios* 5, nr. 75 (1992) (aktuali redakcija nuo 2013 06 01).

¹⁴ Pranas Aleknavičius, *Aplinkosaugos ir aplinkotvarkos teisė* (Kaunas: Ardiva, 2008), 68.

¹⁵ Ten pat, 7.

sumedėjęs augalas, kuriam būdingas vienas pagrindinis stiebas ir laja; krūmas – sumedėjęs augalas su keliais ar keliolika panašaus dydžio stiebų)¹⁶. Visa laukinė augalija apskritai gali būti apibūdinama kaip natūraliai gamtoje augantys augalai, grybai ir jų bendrijos.¹⁷ Kitaip tariant, visą gyvąją gamtą sudaro augalija ir gyvūnija, kurios kartu ir sudaro gyvosios gamtos sistemą.

Gyvosios gamtos įvairovė, gyvieji organizmai, šiandien yra klasifikuojami pagal tam tikrus požymius į atitinkamas grupes. Šią jų klasifikaciją galima pavaizduoti sekančiai (žr. paveikslą).

Gyvų organizmų klasifikavimas į grupes

Kaip matyti iš paveiksle pateiktos gyvų organizmų klasifikacijos, visi jie yra skirstomi pagal atitinkamus požymius ir išsidėsto didėjančia seka. V. Marozas nurodo, jog rūšinė įvairovė dažnai siaurąja prasme yra tapatinama su biologine įvairove. Anot jo, „Dabar Žemėje yra nuo 8 iki 80 mln. rūšių, o aprašytos tik 1,4 mln. Iš jų apie 750000 yra vabzdžiai; 40000 – stuburiniai; 250000 – induočiai augalai ir samanės; likusios – bestuburiai, grybai, dumbliai ir mikroorganizmai. Europoje yra 215 000 rūšių, iš kurių per 90% yra bestuburiai gyvūnai“¹⁸.

Nors gyvosios gamtos sąvoka kaip tokia nėra apibrėžta nacionaliniuose teisės aktuose, tačiau gyvajai gamtai priskiriami gyvūnai bei augalai, o jų apsaugai skiriamas didelis dėmesys, nes tik tinkamai įgyvendinama gyvosios gamtos apsauga, atliekama jos kontrolė bei prevencija gali užtikrinti gyvosios gamtos (augmenijos (floros) bei gyvūnijos (faunos)) išsaugojimą ateinančioms kartoms.

¹⁶ Pranas Aleknavičius, *Aplinkosaugos ir aplinkotvarkos teisė* (Kaunas: Ardiva, 2008), 65.

¹⁷ Ten pat, 7.

¹⁸ Vitas Marozas, *Sausumos ekosistemų įvairovė ir apsauga* (Akademija: UAB „IDP Solutions“, 2008), 7.

1.3. Gyvosios gamtos apsaugos paskirtis aplinkos apsaugos kontekste

Siekiant užtikrinti gyvosios gamtos išlikimą, sustabdyti kai kurių gyvūnų bei augalų rūšių išnykimą, kiekvienoje valstybėje privalu ne tik priimti ir nuolat tobulinti tai reguliuojančius teisės aktus, bet ne mažiau svarbus yra ir tinkamas jų veikimas bei šio proceso užtikrinimas. LR Aplinkos ministerijos internetiniame tinklalapyje gamtos apsauga įvardijama kaip „[...] priemonių sistema sąveikai tarp žmogaus veiklos ir gamtinės aplinkos palaikyti. Ji padeda racionaliai naudoti ir atkurti gamtos išteklius (gyvosios ar negyvosios gamtos elementus (augaliją, gyvūniją, įskaitant ir buveines, žemės paviršių ir jos gelmes), kuriuos žmogus naudoja arba gali naudoti savo reikmėms), saugoti gamtą nuo kenksmingo tiesioginio ar netiesioginio ūkinės veiklos poveikio“¹⁹. Gyvosios gamtos apsauga yra viena iš prioritetinių aplinkos apsaugos sričių, kadangi stebimas biologinės gyvosios gamtos įvairovės mažėjimas, o žmogaus vykdoma veikla ne tik teršia aplinką, tačiau V. Marozo teigimu ir skurdina esančius biologinius išteklius, kadangi nuo 1600 metų užfiksuotas net 484 gyvūnų rūšių išnykimas, o pagal anksčiau numatytas prognozes iki 2015 m. turėjo išnykti dar apie 2-8% visų faunos rūšių²⁰. V. Marozas išskiria tokius pagrindinius veiksnius, įtakančius biologinės įvairovės mažėjimą: „*buveinių praradimas ir jų fragmentacija*. Dėl neplaningo naudojimo natūralios ekosistemos pernelyg suskaldomos į smulkesnes dalis, netenka savo biologinio vientisumo, dėl to mažėja jų biologinė įvairovė; *per didelį naudojimą*. Intensyvus žmonių gausėjimas ir tobulesnės technologijos leidžia intensyviai eksploatuoti biologinius išteklius, dėl to išnyksta kai kurios augalų ir gyvūnų rūšys; *dirvožemio, vandens ir atmosferos tarša*. Teršalai pažeidžia įprastas gyvenimo sąlygas bei pačias rūšis, dėl to ilgainiui ne tik sumažėja rūšies gausumas, bet išnyksta ir pačios rūšys; *naujų rūšių introdukcija*. Naujos augalų, gyvūnų, patogeninių organizmų ir kt. rūšys, būdamos labiau prisitaikančios, gali „nukonkuruoti“ arba asimiliuoti vietines; *globaliniai klimato pokyčiai*. Dėl oro taršos staiga šiltėjantis klimatas gali tarsi pastūmėti rūšies optimumą link šiaurės, tuomet kai kurios rūšys nespėtų prisitaikyti prie pakitusių aplinkos sąlygų ir išnyktų; *žemės ir miškų ūkio industrializacija*“²¹. Dėl visų išvardytųjų priežasčių, gyvosios gamtos apsauga, aplinkos apsaugos kontekste, įgyja vis didesnę reikšmę, todėl tiek atskirose valstybėse (nacionaliniu lygmeniu), tiek ir valstybių bendruomenėje (tarptautiniame lygmenyje) gyvosios gamtos apsaugai skiriamas vis didesnis dėmesys ir svarba: priimami nacionaliniai teisės aktai ir tarptautiniai dokumentai, kurių tikslas – išsaugoti gyvąją gamtą ir jos įvairovę, reguliuoti tam tikrų rūšių gyvūnų populiaciją ir spręsti kitus, panašaus pobūdžio klausimus, susijusius su gyvosios gamtos apsauga.

Gamtos apsauga yra apimanti tokias veiklos kryptis:

¹⁹ „Gamtos apsauga,“ žiūrėta 2015 10 09, <http://www.am.lt/VI/index.php#/1038>

²⁰ Vitas Marozas, *Sausumos ekosistemų įvairovė ir apsauga* (Akademija: UAB „IDP Solutions“, 2008), 7.

²¹ Ten pat.

- *Biologinės įvairovės išsaugojimą* (gyvųjų organizmų rūšių, jų bendrijų, buveinių, ekosistemų ir genetinės įvairovės);
- *Gyvūnijos apsaugą* (žuvų išteklių naudojimą, atkūrimą ir apsaugą bei žvejybos reglamentavimo priemonių nustatymą);
- *Augalijos apsaugą* (laukinių vaistinių ir techninių augalų ir grybų, augalų nacionalinių genetinių išteklių);
- *Saugų genetiškai modifikuotų organizmų arba jų produktų naudojimą* (organizmų, kurie natūraliai gamtoje negali atsirasti, kai biotechnologijų pagalba genai perkeliama iš vienos augalų veislės ar rūšies, gyvūnų rūšies į kitą, norint tam organizmui suteikti reikiamą savybę, kurios jis iki tol neturėjo – atsparumą šalčiui, ligoms, kenkėjams, cheminėms medžiagoms ir kt.)²².

Vienas svarbiausių teisinių dokumentų mūsų šalyje, kuriame ne tik nurodomi retų bei nykstančių gyvosios gamtos rūšių sąrašai bei pateikiami jų aprašymai, tačiau ir sukuriama teisinis pagrindas remiantis juo organizuoti nykstančių augalų bei gyvūnų rūšių apsaugą Lietuvoje yra taip vadinamojo **Lietuvos raudonoji knyga** (Raudonoji knyga). Joje pateikiamas žinių sąvadas apie Lietuvoje saugomas gyvosios gamtos organizmų rūšis bei jų būklę ir pateikiami galimi jų apsaugos būdai. „Į Raudonąją Knygą įrašomos rūšys, kurioms gresia išnykimas sumažėjus jų skaitlingumui, pakitus arealui, pablogėjus ekologinėms sąlygoms. Įrašyti, išbraukti arba daryti kokius pakeitimus gali siūlyti mokslinės ir kitos valstybinės bei visuomeninės įstaigos ir organizacijos, atskiri mokslininkai. Pasiūlymus svarsto ir sprendimus priima prie Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos departamento sudaryta Lietuvos Raudonosios Knygos komisija. 2007 metų, birželio 19 dieną, Botanikos institute Verkių rūmuose buvo pristatyta ką tik išleista Lietuvos raudonoji knyga. Šį kapitalinį, beveik 800 puslapių iliustruotą Aplinkos ministerijos leidinį parengė 57 mokslininkai ir gamtininkai. Raudona knygos spalva tarsi perspėja apie retų ir nykstančių gyvūnų, augalų, kerpių bei grybų rūšių mūsų šalyje likimą. Į šią knygą įrašytos 766 rūšys. Tarp jų – 23 žinduolių, 80 paukščių, 123 vabzdžių, 220 žiedinių augalų, 93 samanų, 112 grybų, 63 kerpių ir kt.“²³. Nors šio dokumento dėka jau yra pasiekta, jog išnykimo pavojus nebegrėstų tokiems gyvūnams kaip ūdra, stumbras, griežlė, perpelė ar medicininė dėlė ir šias rūšis yra pavykę išsaugoti²⁴, tačiau tenka konstatuoti, kad „[...] Raudonoji knyga nėra visagalė – nemažai rūšių tebėra ties išnykimo riba. Susirūpinimą kelia, pavyzdžiui, lūšies, atrodytų, įprastos mūsų miškų gyventojos, likimas. Vyresni žmonės dar prisimena, kad prieš tris dešimtmečius šiuos gyvūnus Lietuvoje medžiodavo. Tačiau dabar, kaip parodė Aplinkos ministerijos užsakymu atliktas tyrimas, jų telikę apie 70. Dėl retų ir nykstančių rūšių ateities mūsų visuomenė galės būti rami tik tada, kai Raudonosios knygos keliami tikslai taps jos poreikiu. Gamtosauga, skirta saugoti gamtą,

²² „Gamtos apsauga,“ žiūrėta 2015 10 09, <http://www.am.lt/VI/index.php#r/1038>

²³ „Lietuvos Raudonoji knyga,“ žiūrėta 2015 10 05, <http://www.raudonojiknyga.lt/>

²⁴ Ten pat.

kad ir kaip paradoksaliai tai skamba, nuo žmogaus. Kad šis santykis pasikeistų, kad jokia augalų, gyvūnų ar grybų rūšis nebūtų pasmerkta išnykti, reikia leisti gamtai gyventi pagal jos dėsnius ir netaikyti jai savųjų²⁵. Biologinės gamtos įvairovės išsaugojime itin svarbus vaidmuo tenka buveinėms, kurių apsaugai bei tvarkymui turi būti skiriamas ypač didelis dėmesys. Kadangi vienos gyvūnų buveinės naudojamos jų veisimosi laikotarpiu, tuo tarpu kitos – jų poilsio, migracijų arba žiemojimo laikotarpiu, todėl ir buveinių tvarkymas yra grindžiamas atsižvelgiant į specifinius atskirų rūšių poreikius, tokius kaip ekologiniai, biologiniai ir pan.). Ypatingas vaidmuo tenka ir gamtiniams draustiniais, nes jų dėka išsaugoma biologinė įvairovė.²⁶ Apskritai, valstybė įvairių teisinių priemonių pagalba (priimdama įstatymus ir poįstatyminius teisės aktus), atlieka taip vadinamąją aplinkosaugos funkciją. Priimamais norminiais teisės aktais siekiama apibrėžti valstybės aplinkos apsaugos politiką, aplinkos apsaugos principus, nustatyti gamtos išteklių naudojimo tvarką bei atskirų gamtos išteklių apsaugos priemones, nustatyti ūkinės veiklos aplinkos apsaugos pagrindus, įvesti aplinkos apsaugos valdymą ir kontrolę, o taip pat ir atsakomybę tiek fiziniams, tiek ir juridiniams asmenims už aplinkos apsaugos įstatymų pažeidimus.²⁷ Gyvosios gamtos apsauga apskritai aplinkos apsaugos kontekste išsiskiria tuo, jog tai yra siauresnė sritis lyginant ją su visa aplinkos apsauga. Taip yra todėl, kad kaip nurodo R. Ragulskytė-Markovienė „Aplinkos apsauga yra suprantama gana plačiai – tai ne tik atskirų gamtos objektų apsauga, bet ir žmogaus, jo sveikatos ir gyvenamosios aplinkos apsauga. Aplinkos apsaugos paskirtis – užtikrinti žmogaus teisę į sveiką ir švarią aplinką. Todėl ji laikytina viešuoju interesu, kurio gynimą siekiama užtikrinti tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu. Aplinkos teisės efektyvumas dažnai priklauso nuo to, kokios yra galimybės ginti aplinkos apsaugą kaip viešąjį interesą“²⁸. P. Mierauskas taip pat yra pažymėjęs, kad „Terminas *aplinkos apsauga* yra bendresnis, apimantis visų biosferos komponentų išsaugojimą, taip pat apsaugos būdai yra įvairesni. Aplinkosauga (t. t. ir gamtosauga) gali būti ir pasyvioji, draudžianti ar reglamentuojanti tam tikrą veiklą, tuo tarpu aplinkotvarka (gamtotvarka) yra vadinamoji aktyvioji apsauga, kai tam tikromis priemonėmis yra reguliuojamos ekosistemų funkcijos ir jų komponentai“²⁹. Gyvosios gamtos apsaugos paskirtis aplinkos apsaugos kontekste yra specifinė, nes gyvosios gamtos apsauga, nykstančių gyvūnų bei augalų rūšių apsauga, jų išsaugojimas yra itin svarbios sritys valstybės įgyvendinamoje aplinkos apsaugos politikoje. Taip pat svarbūs yra ir gyvūnų populiacijos reguliavimo klausimai, kuomet sprendžiama kiek gyvūnų valstybėje turėtų būti, kokia turėtų būti jų populiacija. Sprendžiant gyvūnų populiacijos klausimus, jie yra reguliuojami taip pat priimant teisės aktus, nustatant tokių gyvūnų medžiavimo ypatumus, žvejybos kvotas ir panašiai. P. Mierauskas nurodo, kad „Pirmieji bandymai

²⁵ „Lietuvos Raudonoji knyga“, žiūrėta 2015 10 05, <http://www.raudonojiknyga.lt/>

²⁶ Pranas Mierauskas, *Saugomų teritorijų politika ir valdymas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012).

²⁷ „Gyvosios gamtos apsauga Lietuvoje“, žiūrėta 2015 10 06, <http://senas.birdlife.lt/index.php/gamtos-klase/gyvosios-gamtos-apsauga/>

²⁸ Rasa Ragulskytė-Markovienė, „Europos Sąjungos aplinkos teisė: raida ir perspektyvos“, *Teisė*, nr. 78 (2011): 101.

²⁹ Pranas Mierauskas, *Gamtotvarka. Strateginis ekosistemų valdymas* (Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009), 9.

valdyti gyvūnų populiacijų gausumą JAV pradėti apie 1930–1940 metus, kai buvo planuotai reguliuojamas medžiojamų ar „žalingų“ žvėrių gausumas. Taip pat buvo vykdomi buveinių tvarkymo bandymai įvairiuose nacionaliniuose parkuose³⁰. Plačiau gyvūnų populiaciją reguliuojantys teisės aktai ir institucijos užtikrinančios gyvosios gamtos apsaugą, jų atliekamos funkcijos, pareigos bei atsakomybė nagrinėjami šio magistro baigiamojo darbo antrajame darbo skyriuje.

Aptariant šį darbo poskyrį, teigtina, jog gyvosios gamtos apsauga yra siauresnė sąvoka bei sritis nei aplinkos apsauga, tačiau tai anaiptol nereiškia, jog gyvosios gamtos apsauga tampa antraeile, sprendžiant klausimus, susijusius su aplinkosauga. Būtent gyvosios gamtos apsauga, tinkamas jos įgyvendinimas, suponuoja galimybę išsaugoti esančias bei nykstančias gyvų organizmų (tiek augalų, tiek ir gyvūnų) rūšis, spręsti jų gausumo atkūrimo problemas, didinti gyvosios gamtos rūšių įvairovę, valdyti kai kurių rūšių gyvųjų organizmų gausumą, mažinant nepageidaujamų rūšių (kenkiančių nykstančioms rūšims bei jų išlikimui, darančių didelę žalą žmogaus ūkinei veiklai ir pan.) populiaciją ir pan.

---

³⁰ Pranas Mierauskas, *Gamtotvarka. Strateginis ekosistemų valdymas* (Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009), 13.

2. SUBJEKTAI ĮGYVENDINANTYS GYVOSIOS GAMTOS APSAUGĄ

2.1. Institucijos, įgyvendinančios aplinkos apsaugą

Kadangi aplinkos apsauga yra neatsiejama Europos Sąjungos (toliau – ES) politikos sudedamoji dalis, todėl tikslinga bent trumpai paminėti ir aptarti pagrindines ES institucijas, kurių paskirtis yra ir tam tikrų su aplinkos apsaugos įgyvendinimu bei užtikrinimu susijusių funkcijų vykdymu. Prie tokių institucijų galima priskirti šias:

Europos Parlamentą, kuris dalyvauja leidžiant teisės aktus bei atlieka kontrolės funkciją, tačiau pažymėtina tai, jog šios institucijos kompetencijai nėra priskirta savarankiškos įstatymų leidybos teisės funkcija;

ES Tarybą, instituciją, leidžiančią reglamentus bei direktyvas, tame tarpe ir susijusius su aplinkos apsaugos užtikrinimu;

Europos Komisiją (toliau – EK), instituciją, atstovaujančią ir palaikančią visų ES valstybių narių (arba kitaip tariant visos ES), interesus. Šios institucijos sudėtyje veikia ir Aplinkosaugos generalinis direktoratas, kurio pagrindinė veikla apima aplinkos apsaugos politikos formavimą, kuriant įvairias aplinkosaugines veiksmų programas, bei aplinkos apsaugos teisės aktų rengimas.

Europos Teisingumo Teismą, instituciją, kuri atlieka aukščiausios valdžios funkciją visais su ES teise susijusiais klausimais.³¹

Aplinkos apsauga yra priskiriama valstybės reguliuojamoms funkcijoms, jos „[...] priemonių įgyvendinimas apima įvairias valstybės veiklos sritis, o jų realizavimas yra visų valstybės institucijų veiklos sudėtinė dalis“.³²

Tradicinė valdžių padalijimo samprata valstybinę valdžią skirsto į tris kategorijas: 1) įstatymų leidžiamąją valdžią; 2) įstatymų vykdomąją valdžią bei 3) teisminę valdžią. Kadangi Lietuvoje įstatymų leidybos funkciją vykdoma institucija yra LR Seimas ir tai įtvirtinta ir LR Konstitucijos nuostatose, tai būtent įstatymus leidžianti institucija (Seimas) yra atsakinga už vieningos aplinkos apsaugos politikos formavimą nacionaliniu mastu (priimant teisės aktus) bei tarptautiniu mastu (priimant (ratifikuojant) tarptautinius teisės aktus, tokius kaip konvencijos, reglamentai, direktyvos ir pan.). Taigi, LR Seimas priima teisės aktus, tame tarpe ir reguliuojančius aplinkos apsaugos srityje aktualius klausimus, o kitos institucijos inicijuoja jų įgyvendinimą.

Pagal LR Aplinkos apsaugos įstatymo 4 str. nuostatas, aplinkos apsauga mūsų šalyje privalo būti įgyvendinama remiantis šiais aplinkos apsaugos principais:

³¹ Zenonas Venckus, *Aplinkos apsaugos politika ir teisė* (Vilnius: Technika, 2007).

³² Bronius Sudavičius, ir Elena Vaitiekienė, „Savivaldybių specialiosios aplinkos apsaugos rėmimo programos: teisinio reguliavimo probleminiai aspektai,“ *Jurisprudencija* 21, nr. 4 (2014): 1140-1141.

- „Aplinkos apsauga Lietuvos Respublikoje yra visos valstybės bei kiekvieno jos gyventojo rūpestis ir pareiga;

- Aplinkos apsaugos valdymo politika ir praktika turi nukreipti visuomeninius bei privačius interesus aplinkos kokybei gerinti, skatinti gamtos išteklių naudotojus ieškoti būdų ir priemonių, kaip išvengti arba sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, bei ekologizuoti gamybą;

- Gamtos ištekliai turi būti naudojami racionaliai ir kompleksiskai, atsižvelgiant į aplinkos išsaugojimo bei atkūrimo galimybes ir LR gamtos bei ekonomikos ypatumus

- Aplinkos apsauga grindžiama visapusiška, teisinga ir laiku sukaupta informacija apie aplinką³³. Vadinasi, aplinkos apsauga mūsų šalyje turi būti įgyvendinama ne bet kaip, chaotiškai, o būtent vadovaujantis įstatyme numatytais principais.

V. Motiekaitytė ir A. Juknevičiūtė yra pažymėjusios, jog „Gamtos apsauga ir ekosistemų atkūrimas yra sudėtinga veikla, susidedanti iš daugybės grandžių, kurias reikia tinkamai valdyti. Kiekvienas valdymo procesas susideda iš politikos formavimo, planavimo, įgyvendinimo ir proceso kontrolės“³⁴. Aplinkos apsauga Lietuvoje įgyvendinama pasitelkiant tam tikras institucijas. Šiuo metu pagrindinės institucijos, atliekančios Lietuvoje aplinkos apsaugos funkcijos įgyvendinimo, priežiūros bei kontrolės veiklą yra:

- *LR Aplinkos ministerija;*

- *Aplinkos ministerijai pavaldžios institucijos:* 1) Teritorijų planavimo, urbanistikos ir architektūros departamentas; 2) Aplinkos apsaugos agentūra; 3) Aplinkos projektų valdymo agentūra; 4) Būsto energijos taupymo agentūra; 5) Augalų genų bankas; 6) Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondas; 7) Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (su jai priklausančiomis: Čepkelių, Kamanų, Viešvilės ir Žuvinto valstybinių rezervatų direktijomis; Aukštaitijos, Dzūkijos, Žemaitijos ir Kuršių nerijos nacionalinių parkų direktijomis; bei Regioninių parkų direktijomis); 8) Valstybinė miškų tarnyba; 9) Valstybinė aplinkos apsaugos tarnyba; 10) Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija;

- *Aplinkos apsaugos departamentai:* Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Utenos ir Vilniaus Regioniniais aplinkos apsaugos departamentais (RAAD);

- *Generalinė miškų urėdija* prie Aplinkos ministerijos su jai priklausančiomis 42 miškų urėdijomis.

- *LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetas.*

---

³³ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 5, nr. 75 (1992) (aktuali redakcija nuo 2013 06 01).

³⁴ Vida Motiekaitytė ir Asta Juknevičiūtė, „Gamtosauginio audito vaidmuo gamtotvarkos procese,“ *Socialinių mokslų studijos* 3, nr. 7 (2010): 151.

Kadangi institucijų, užsiimančių aplinkos apsauga šalyje įvairovė yra ganėtinai didelė, tai jų atliekamos funkcijos, joms tenkanti atsakomybė, kompetencija bei pareigos nagrinėjamos sekančiame šio magistro baigiamojo darbo poskyryje.

2.2. Gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančių institucijų tikslai ir funkcijos

Šiame darbo poskyryje nagrinėjama atskirų institucijų, įgyvendinančių aplinkos apsaugą Lietuvoje, veikla. Aptariamos institucijoms pagal kompetenciją priskirtos bei jų atliekamos funkcijos, tenkanti atsakomybė bei pareigos.

Aplinkos ministerija. Pagrindinė institucija, sprendžianti aplinkos apsaugos klausimus Lietuvoje yra LR Aplinkos ministerija. Ši institucija pagal LR Aplinkos ministerijos nuostatus, vykdydama savo aplinkosauginę veiklą, siekia šių, su gyvosios gamtos apsauga susijusių, pagrindinių *tikslų*: užtikrinti aplinkos formavimą pagal darnaus vystymosi principus, formuojant valstybės politiką aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės ir taršos prevencijos, taip pat gamtos išteklių naudojimo, klimato kaitos, aplinkos monitoringo, [...] poveikio aplinkai vertinimo, [...], kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, [...] genetiškai modifikuotų organizmų valdymo, žuvininkystės vidaus vandenyse srityse, organizuojant, koordinuojant bei kontroliuojant jos įgyvendinimą; pagal kompetenciją rūpintis sveika ir švaria aplinka, siekiant išsaugoti Lietuvos Respublikai būdingą kraštovaizdį, ekosistemas, gamtos vertybes, biologinę įvairovę, genofondus, klimatą; užtikrinti racionalų gamtos išteklių (įskaitant miškus ir žemės gelmes) Lietuvos teritorijoje naudojimą, jų apsaugą, gausinimą ir atkūrimą; [...] formuoti Europos Sąjungos politiką Lietuvoje aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo ir kitais aplinkosaugai aktualiais klausimais.³⁵ Kadangi šiai institucijai pavesta įgyvendinti nemažai įvairių funkcijų, todėl šiame darbo poskyryje aptariamos tik tos, kurios yra labiausiai aktualios aplinkos apsaugos sričiai ir gyvosios gamtos apsaugai. Taigi, *Aplinkos ministerijos atliekamos funkcijos* yra sekančios: rengti įstatymų projektus, planavimo dokumentus aplinkos apsaugos ir klimato kaitos, taršos prevencijos, poveikio aplinkai vertinimo, atliekų (išskyrus radioaktyviasias) tvarkymo, saugomų teritorijų, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, atkūrimo, gausinimo ir apsaugos, geologijos, hidrometeorologijos, miškų ūkio plėtros, [...], valstybinio aplinkos monitoringo, GMO naudojimo, cheminių medžiagų ir preparatų tvarkymo klausimais, dalyvauti juos rengiant, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti [...] nurodytų planavimo dokumentų nuostatų įgyvendinimą, dalyvauti rengiant šalies regioninės plėtros planus; dalyvauti rengiant Valstybės investicijų programą aplinkos ir kraštovaizdžio apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, atkūrimo, gausinimo ir apsaugos, teritorijų planavimo, urbanistinės plėtros ir kitose srityse;

³⁵ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatai,“ *Valstybės žinios* 84, nr. 2353 (1998).

[...], rengti ir tvirtinti aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo normas, normatyvus, standartus, taisykles, koordinuoti jų įgyvendinimą; [...], nustatyti gamtinės aplinkos elementų būklės vertinimo kriterijus; [...] rengti ir tvirtinti aplinkai padarytos žalos, laukinių gyvūnų rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos, saugomoms rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodikas, kartu su Žemės ūkio ministerija tvirtinti Griežtai saugomų gyvūnų rūšių padarytos žalos apskaičiavimo metodiką ir Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams ir miškui apskaičiavimo metodiką; organizuoti valstybinį aplinkos monitoringą, teikti pasiūlymus dėl aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo ekonominės sistemos formavimo; [...] kartu su Sveikatos apsaugos ministerija, Žemės ūkio ministerija ir Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba nustatyti genetiškai modifikuotų organizmų ir produktų rizikos aplinkai, žmonių ir gyvūnų sveikatai įvertinimo tvarką ir rizikai įvertinti būtinus duomenis, nustatyti genetiškai modifikuotų mikroorganizmų klasifikavimo kriterijus; [...] nustatyti augalų nacionalinių genetinių išteklių kaupimo, saugojimo, naudojimo ir atkūrimo tvarką, organizuoti jų naudojimo ir apsaugos kontrolę; koordinuoti ne miškų ūkio paskirties žemėje esančių želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo ir kūrimo valstybinį valdymą; įgyvendinti laukinės augalijos apsaugos priemonės ir vykdyti laukinės augalijos apsaugos ir naudojimo valstybės kontrolę; nustatyti aplinkosaugos sąlygas plaukioti vandens telkiniuose plaukiojimo priemonėmis ir vandens telkinių, kuriuose plaukiojimas tam tikro tipo plaukiojimo priemonėmis draudžiamas ar ribojamas, sąrašą; tvirtinti LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, LR griežtai saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą ir Europos Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšių sąrašus, Prekybos saugomų rūšių laukiniais augalais ir grybais taisyklės, Lietuvos raudonosios knygos komisijos sudėtį, Saugomų rūšių informacinės sistemos nuostatus, nustatyti saugomų rūšių naudojimo, saugomų rūšių apsaugos planų rengimo ir šių planų tvirtinimo tvarką, organizuoti ir koordinuoti darbus, susijusius su kraštovaizdžio, ekosistemų, saugomų ir griežtai saugomų augalų, grybų ir gyvūnų rūšių, jų buveinių išsaugojimu, gausinimu, atkūrimu ir naudojimu; nustatyti laukinės gyvūnijos išteklių, laukinių gyvūnų rūšių buveinių, veisimosi sąlygų, laikino apsistojimo vietų ir migracijos kelių apsaugos, atkūrimo ir tvarkymo reikalavimus, leidimų įkurti zoologijos sodus išdavimo, zoologijos sodų tvarkymo ir kontrolės, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo, invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarką, tarybos sudėtį ir jos nuostatus, invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą, vynuoginių sraigčių išteklių naudojimo tvarką, kartu su Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba nustatyti laukinių gyvūnų naudojimo tvarką, kartu su Muitinės departamentu prie Finansų ministerijos ir Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba nustatyti prekybos laukiniais gyvūnais tvarką, organizuoti duomenų apie laukinę gyvūniją kaupimą ir tvarkymą, propaguoti laukinės gyvūnijos apsaugą ir ugdyti humanišką požiūrį į ją; [...] organizuoti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę; pagal kompetenciją atlikti aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą; [...] pagal kompetenciją nustatyti žvejybos reglamentavimo priemonės, saugomų rūšių žuvų, jų buveinių ir migracijos kelių išsaugojimo priemonės; atlikti medžioklės

valstybinį valdymą; [...] organizuoti miškingumo didinimo, miško genofondo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės miškuose išsaugojimo, selekcijos ir sėklininkystės, miško išteklių naudojimo, kitų programų projektų rengimą ir koordinuoti šių programų įgyvendinimą ir vykdo kitas funkcijas.³⁶

Kaip matome iš LRV nutarimu patvirtintų LR Aplinkos ministerijos nuostatų, ši institucija įgyvendina didžiausią dalį funkcijų, susijusių su aplinkos apsauga. Todėl, nemažai kai kurių funkcijų yra pavesta atlikti ir kitoms šiai ministerijai pavaldžioms institucijoms (pavyzdžiui, departamentams, inspekcijoms ir pan.), kadangi siekiant optimalių rezultatų aplinkos apsaugos srityje bendradarbiauti privalo visos institucijos bei organizacijos, viena Aplinkos ministerija to be abejonės nebūtų pajėgi padaryti. Aplinkos ministerijai vadovauja ministras, kuris yra atsakingas už jam pavestas valdymo sritis (šiuo atveju tai būtų aplinkos apsauga *aut. pastaba*). Apibendrinant Aplinkos ministerijai pavestas funkcijas, svarbiausiais šios institucijos vykdomais uždaviniais galima įvardyti esant šiuos: 1) valstybės politikos formavimas aplinkos apsaugos, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, racionalaus gamtos ir rekreacinių išteklių naudojimo srityse; 2) aplinkos formavimo pagal subalansuotos plėtros principus užtikrinimas; 3) racionalaus gamtos išteklių naudojimo, jų gausinimo, atkūrimo ir apsaugos užtikrinimas.

Aplinkos ministerijai pavaldžios institucijos ir jų atliekamos funkcijos.

Aplinkos apsaugos agentūra (AAA) yra įstaiga prie Aplinkos ministerijos, kurios paskirtis „vykdyti valstybinį aplinkos monitoringą, rinkti, analizuoti ir teikti patikimą informaciją apie aplinkos būklę, klimato kaitą, cheminių medžiagų srautus, taršą ir taršos prevencijos priemones, įgyvendinti ūkinės veiklos aplinkosauginį reguliavimą, įgyvendinti cheminių medžiagų ir preparatų valdymo ir vandens telkinių apsaugos ir valdymo politiką“.³⁷ Ši įstaiga aplinkos apsaugos srityje atlieka tokias funkcijas: „[...] nustatyta tvarka teikia duomenis ir informaciją nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms ir organizacijoms bei kitiems aplinkos duomenų ir informacijos vartotojams, bendradarbiauja su suinteresuotomis nacionalinėmis ir tarptautinėmis institucijomis keičiantis aplinkosaugine informacija; pagal kompetenciją rengia veiklos ataskaitas Aplinkos ministerijai bei kitą apibendrinančią informaciją ir ataskaitas apie aplinkosauginių priemonių įgyvendinimo efektyvumą Lietuvoje Aplinkos ministerijai, Europos Komisijai bei kitoms tarptautinėms organizacijoms; koordinuoja ir organizuoja leidinių apie aplinkos būklę rengimą; tvarko ir vysto upių, ežerų ir tvenkinių valstybės kadastrą, Lietuvos Respublikos upių, ežerų, tvenkinių ir kitų vandens telkinių klasifikatorius, teritorijų planavimo dokumentų registrą ir teritorijų planavimo duomenų banką; užtikrina vandens telkinių apsaugos ir valdymo upių baseinų rajonais sistemos administravimą bei funkcionavimą; pagal kompetenciją koordinuoja planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesą, nagrinėja ir tvirtina poveikio aplinkai vertinimo programas, nagrinėja poveikio

³⁶ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatai,“ *Valstybės žinios* 84, nr. 2353 (1998).

³⁷ „Aplinkos apsaugos agentūros nuostatai,“ *Valstybės žinios* 115, nr. 4310 (2004).

aplinkai vertinimo ataskaitas ir priima motyvuotus sprendimus dėl planuojamos ūkinės veiklos leistinumo poveikio aplinkai požiūriu, atlieka atranką ir priima atrankos išvadas, ar privalomas poveikio aplinkai vertinimas; [...] pagal kompetenciją atstovauja Aplinkos ministerijai ir dalyvauja tarptautinių ir nacionalinių darbo grupių veikloje; pagal kompetenciją teikia konsultacijas fiziniams ir juridiniams asmenims aplinkos kokybės valdymo ir vertinimo srityse; pagal kompetenciją organizuoja Aplinkos ministerijos sistemos specialistų rengimą ir kvalifikacijos kėlimą aplinkos kokybės vertinimo, cheminių, biologinių, ir radiologinių analizės metodų taikymo, teritorijų planavimo informacinių sistemų diegimo ir kitose srityse³⁸. Taip pat AAA atlieka ir kitas jos kompetencijai priskirtas funkcijas, pvz. „išduoda specialiosios žvejybos vidaus vandenyse leidimus, verslinės žvejybos vidaus vandenyse leidimus, išskyrus privačius vidaus vandens telkinius, leidimus naudoti žvejybos plotą, teisės aktų nustatytais atvejais išduoda žvejybos padalinių žvejybos žurnalus, prekybos žvejybos įrankiais leidimus, registruoja elektros žvejybos aparatus; teisės aktų nustatyta tvarka išduoda leidimus prekiauti laukiniais gyvūnais ar augalais, jų dalimis ar gaminiais iš jų, įvežti į Lietuvos Respubliką arba išvežti iš jos laukinius gyvūnus ar augalus, ar jų dalis ar ir gaminius iš jų, kitus dokumentus, numatytus 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą ir 2006 m. gegužės 4 d. Komisijos reglamente (EB) Nr. 865/2006, nustatančiame išsamias Tarybos Reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo taisykles, leidimus naudoti laukinius gyvūnus, saugomas rūšis, laikyti laukinius gyvūnus nelaisvėje, bendradarbiauja su Europos Komisija bei Europos Sąjungos valstybių narių kompetentingomis institucijomis prekybos laukine fauna ir flora srityje; [...] derina savivaldybių ir ūkio subjektų aplinkos monitoringo programas³⁹.

Aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA) yra įstaiga, kuri administruoja ES fondų bei LR lėšomis finansuojamus aplinkos sektoriaus projektus. „Aplinkos projektų valdymo agentūra teikia paslaugas aplinkosauginių projektų vykdytojams, užtikrinančias, kad projektai yra įgyvendinami efektyviai, racionaliai ir atitinka keliamus reikalavimus⁴⁰. APVA atlieka šias pagrindines funkcijas: „finansuotinių projektų vertinimas ir atranka; Pareiškėjų ir projekto vykdytojų konsultacijos ir mokymai; Sutarčių su pareiškėjais sudarymas; Projektų įgyvendinimo priežiūra; Patikros projektų įgyvendinimo vietose; Pirkimų priežiūra; Mokėjimo prašymų pagrįstumo užtikrinimas ir lėšų išmokėjimas; Pažeidimų prevencija ir tyrimas; Duomenų apie įgyvendinamus projektus sisteminimas; Viešinimo ir informavimo veikla⁴¹.

Augalų genų banko paskirtis yra „įgyvendinti gamtos išteklių naudojimo politiką, koordinuoti

³⁸ „Aplinkos apsaugos agentūros nuostatai,“ *Valstybės žinios* 115, nr. 4310 (2004).

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ „Kas mes esame,“ žiūrėta 2015 10 07, <https://www.apva.lt/lt/kas-mes-esame.html>

⁴¹ Ten pat.

augalų nacionalinių genetinių išteklių išsaugojimo ir tyrimo darbus ir saugoti augalų genetinę medžiagą⁴². Šios įstaigos pagrindiniai veiklos tikslai yra: 1) ilgalaikio augalų nacionalinių genetinių išteklių išsaugojimo bei tausojančio jų naudojimo užtikrinimas ir 2) informacijos apie augalų nacionalinius genetinius išteklius išsamumo, prieinamumo bei saugumo užtikrinimas. Ši įstaiga atlieka tokias funkcijas: „koordinuoja augalų nacionalinių genetinių išteklių kaupimą, tyrimą, išsaugojimą bei naudojimą, glaudžiai bendradarbiaudamas su Augalų nacionalinių genetinių išteklių koordinaciniais centrais ir Valstybine miškų tarnyba; vertina augalų nacionalinių genetinių išteklių būklę lauko kolekcijose, sėkliniuose (genetiniuose) sklypuose, klonų rinkiniuose ir kituose genetinių išteklių objektuose; saugo genetinę medžiagą, išlaikydamas jos genetinį tapatumą ir vientisumą; dauginą ir platina genetinę medžiagą; atlieka saugomos genetinės medžiagos gyvybingumo testavimą; reguliariai atnaujina augalų genetinę medžiagą, organizuoja naujų genetinės medžiagos pavyzdžių ruošimą saugojimui Banke; [...] informuoja visuomenę apie augalų nacionalinius genetinius išteklius; [...] inicijuoja ir koordinuoja bendras su kitomis institucijomis augalų nacionalinių genetinių išteklių programas, skelbia gautus tyrimų rezultatus; [...] koordinuoja tarptautinius mainus augalų nacionaliniais genetiniais ištekliais⁴³ ir atlieka panašias funkcijas.

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (VSTT) (su jai priklausančiomis: 1) Čepkelių, Kamany, Viešvilės ir Žuvinto valstybinių rezervatų direkcijomis; 2) Aukštaitijos, Dzūkijos, Žemaitijos ir Kuršių nerijos nacionalinių parkų direkcijomis; bei 3) Regioninių parkų direkcijomis). Pagrindiniai šios tarnybos veiklos tikslai yra: 1) „[...] organizuoti ir koordinuoti Tarnybos reguliavimo sričiai priskirtų valstybinių parkų, valstybinių gamtinių ir biosferos rezervatų direkcijų (toliau – Pavaldžios direkcijos) veiklą kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, paveldo išsaugojimo, valstybinės saugomų teritorijų kontrolės, taikomųjų mokslinių tyrimų, pažintinio turizmo ir rekreacijos subalansuotos plėtros, kitose srityse, taip pat [...] Pavaldžioms direkcijoms priskirtų valstybinių kompleksinių ir gamtinių draustinių, biosferos poligonų ir atkuriamųjų sklypų, kitų teritorijų, kurioms suteiktas „Natura 2000“ teritorijos statusas (toliau – Priskirtos saugomos teritorijos), apsaugos ir tvarkymo srityse; 2) užtikrinti saugomų teritorijų planavimo dokumentų ir tvarkymo projektų rengimą ir jų sprendinių įgyvendinimą, duomenų apie saugomas teritorijas kaupimą, informacijos sklaidą, ekologinį švietimą, organizuoti saugomų teritorijų apsaugą ir tvarkymą; bei 3) įgyvendinti saugomų teritorijų politiką⁴⁴. Ši tarnyba atlieka eilę funkcijų, susijusių su saugomomis teritorijomis, todėl paminėtinos esminės jų: atlieka pavaldžių direkcijų veiklos kontrolę joms priskirtų saugomų teritorijų atžvilgiu; savarankiškai arba kartu su jai pavaldžiomis direkcijomis įgyvendina konkrečias apsaugos ir tvarkymo priemones saugomose teritorijose; organizuoja taikomųjų mokslinių tyrimų saugomose teritorijose atlikimą; tvirtina jai pavaldžių direkcijų teikiamų paslaugų mokėjimo įkainius; „[...] pagal kompetenciją koordinuoja

⁴² „Augalų genų banko nuostatai,“ žiūrėta 2015 10 09, <http://www.agb.lt/nuostatai.htm>

⁴³ Ten pat.

⁴⁴ „Tarnybos veiklos tikslai ir funkcijos,“ žiūrėta 2015 10 11, <http://www.vstt.lt/VI/index.php#r/218>

gamtinių rezervatų bei Kuršių nerijos nacionalinio parko miškų tvarkymą; organizuoja ir koordinuoja Saugomų teritorijų specialiųjų bei gamtotvarkos planų ir projektų, tvarkymo ir techninių projektų, kitų strateginio ir teritorijų planavimo dokumentų bei projektų rengimą ir jų įgyvendinimą; informuoja žemės savininkus, valdytojus ir naudotojus apie steigiamas Saugomas teritorijas, skelbiamus saugomais gamtos paveldo objektus, apie priimtus sprendimus dėl Saugomų teritorijų įsteigimo ir gamtos paveldo objektų paskelbimo saugomais; pagal kompetenciją sudaro apsaugos sutartis dėl veiklos apribojimų, konkrečių žemės, miško ir vandens telkinių naudojimo sąlygų su žemės, miško sklypų ir vandens telkinių savininkais bei valdytojais, kurių žemės, miško sklypai ar vandens telkiniai yra Saugomoje teritorijoje; [...] vykdo Saugomų teritorijų apskaitą ir inventorizaciją, registruoja Saugomas teritorijas; dalyvauja nagrinėjant pasiūlymus valstybės saugomoms teritorijoms steigti, jų riboms ir apsaugos režimui nustatyti ar pakeisti, teikia Aplinkos ministerijai pasiūlymus bei išvadas⁴⁵ ir atlieka kitas jai pagal kompetenciją priskirtas vykdyti funkcijas.

Valstybinė miškų tarnyba yra institucija, įgyvendinanti „[...] valstybės politiką gamtos išteklių (miškų) valdymo srityje vadovaudamasi ES daugiataikslės (daugiafunkcinės) miškininkystės politikos principais“⁴⁶. Ši institucija įgyvendina šiuos tikslus: pagal kompetenciją vykdo LR miškų įstatymo įgyvendinimo priežiūrą bei įgyvendina valstybės politiką miškų valdymo srityje. Valstybinė miškų tarnyba atlieka šias funkcijas: „[...] atlieka valstybinę visų nuosavybės formų šalies miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolę; išduoda šiuos leidimus: kirsti mišką miško valdytojams ir naudotojams; įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti [...]“⁴⁷. Taip pat ši tarnyba kontroliuoja tokias veiklos sritis kaip miškotvarkos darbų kokybę, miško dauginamosios medžiagos auginimas, naudojimas atkuriant ir įveisiant mišką, prekyba; miško sanitarinės apsaugos priemonių taikymas; genetinių miško medžių išteklių ir sėklinės miško bazės objektų priežiūros, naudojimo ir atkūrimo vykdymas ir pan.⁴⁸ Ši tarnyba taip pat atlieka pagrindinių miško kirtimų normos valstybinių miškų valdytojams skaičiavimus, įgyvendina miškų būklės stebėsenos koordinavimą, rengia ir derina miškų priskyrimo miškų grupėms sąrašus bei jų tikslinimo projektus, derina saugomų teritorijų ir jų zonų ribų planus⁴⁹ ir atlieka kitas funkcijas, kurios susijusios su miškų priežiūra, jų teritorijomis ir pan.

Lietuvoje veikia 8 Aplinkos apsaugos departamentai, taip vadinamieji Regioniniai aplinkos apsaugos departamentai (RAAD) veikiantys Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Utenos ir Vilniaus miestuose. Visų RAAD veiklos paskirtis yra siekis užtikrinti teisėtumą ir teisėtvarką aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srityse bei vykdyti aplinkos apsaugos

⁴⁵ „Tarnybos veiklos tikslai ir funkcijos,“ žiūrėta 2015 10 11, <http://www.vstt.lt/VI/index.php#r/218>

⁴⁶ „Valstybinės miškų tarnybos nuostatai,“ žiūrėta 2015 10 11, <http://www.amvmt.lt/Nuostatai/ApieTarnyba.aspx?&MID=618&AMID=809>

⁴⁷ Ten pat.

⁴⁸ Ten pat.

⁴⁹ Ten pat.

valstybinę kontrolę. RAAD nevykdo veiklos tik tokiose srityse kaip aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė cheminių medžiagų ir preparatų tvarkymo, miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos srityse. RAAD *funkcijomis* įvardytinos šios: fizinių ir juridinių asmenų aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo kontrolė; prevencinės veiklos organizavimas bei vykdymas, siekiant jog fiziniai asmenys ir juridiniai subjektai laikytųsi teisės aktų, kurie reglamentuoja aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą; atlieka kontrolę ar asmenys teisėtai naudoja žemės, žemės gelmių, paviršinių ir požeminių vandenų, aplinkos oro, augalijos, gyvūnijos bei kitus gamtos išteklius; vykdo kontrolę, kaip fiziniai bei juridiniais asmenys, kuriems numatyta pareiga atkurti gamtos išteklius, šią pareigą; atlieka vertinimus dėl teisės aktų pažeidimų asmenų padarytos žalos aplinkai bei teikia ieškinius dėl tokios žalos atlyginimo; organizuoja neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių darbą konkrečiame regione.⁵⁰ Taip pat RAAD „[...] organizuoja medžioklės egzaminą ir suteikia asmenims teisę medžioti; atlieka duomenų apie Europos Bendrijos svarbos gyvūnų rūšių, kurioms reikalinga griežta apsauga, individų atsitiktinį gaudymą ar sunaikinimą rinkimą organizavimą ir teikia šiuos duomenis Aplinkos apsaugos agentūrai; renka duomenis apie Europos Bendrijos svarbos augalų rūšių, kurioms reikalinga griežta apsauga, nustatytus neteisėto tyčinio skynimo, rinkimo, pjovimo ar kito naikinimo atvejus ir teikia juos Aplinkos ministerijai; teikia pasiūlymus suinteresuotoms institucijoms dėl gamtos išteklių naudojimo, aplinkos taršos reguliavimo bei aplinkos apsaugos priemonių įgyvendinimo, tobulinimo. Teisės aktų nustatyta tvarka koordinuoja ir kontroliuoja žuvų gelbėjimo nuo dusimo darbus valstybiniuose vandens telkiniuose. Bendradarbiauja su juridiniais ir fiziniais asmenimis aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės srityje, nustatyta tvarka informuoja visuomenę apie aplinkos kokybės pokyčius, dalyvauja aplinkosauginio švietimo veikloje. Teisės aktų nustatyta tvarka teikia duomenis ir informaciją medžioklėtvarkos projektų rengėjams“⁵¹.

Valstybinės aplinkos apsaugos tarnybos (VAAT) paskirtis, kuri numatyta šios įstaigos nuostatuose yra „vykdyti aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą (išskyrus cheminių medžiagų ir preparatų tvarkymo, genetiškai modifikuotų organizmų (toliau – GMO) apgalvoto išleidimo į aplinką ne tiekimo rinkai tikslais ir genetiškai modifikuotų mikroorganizmų (toliau – GMM) riboto naudojimo kontrolės, EMAS logotipo ir Europos Sąjungos ekologinio ženklo naudojimo, miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos srityse), aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę cheminių medžiagų, GMO apgalvoto išleidimo į aplinką ne tiekimo rinkai tikslais ir GMM riboto naudojimo srityse, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti regionų aplinkos apsaugos departamentų (toliau – RAAD) vykdomą veiklą ir jai metodiškai vadovauti“⁵². Šios tarnybos funkcijos yra: vykdyti ekstremalių situacijų ir avarių prevenciją; koordinuoti Aplinkos ministerijos sistemos

⁵⁰ „Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento veiklos sritys,“ žiūrėta 2015 10 11, <http://vrd.am.lt/VI/index.php#a/6887>

⁵¹ Ten pat.

⁵² „Valstybinės aplinkos apsaugos tarnybos nuostatai,“ *Teisės aktų registras*, nr. 9799 (2014).

veiksmus ekstremalių situacijų valdyme; vykdyti potencialiai pavojingų objektų LR teritorijoje kontrolės bei pasirengimo galimoms avarijoms priežiūrą; derinti RAAD metinius veiklos planus ir vertinti jų įgyvendinimą. Ši tarnyba taip pat atlieka šias funkcijas: „[...] organizuoja, koordinuoja RAAD vykdomą veiklą ir atlieka jos priežiūrą; dalyvauja formuojant RAAD veiklos strategiją; vykdo centralizuotą RAAD materialinį ir techninį aprūpinimą; nustato aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės prioritetus bei kontrolės vykdymo procedūras regionų aplinkos apsaugos departamentams ir kontroliuoja, kaip jų laikomasi; [...] tikrina, ar RAAD ir jų pareigūnai laikosi jų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų aplinkos apsaugos valdymo srityje, ar tinkamai atlieka savo funkcijas ir pareigas, analizuoja ir vertina, ar efektyviai vykdoma aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė; RAAD ir jų pareigūnų veiklos efektyvumui įvertinti tikrina, ar fiziniai ir juridiniai asmenys laikosi aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų; organizuoja neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių (toliau – NAAI), turinčių galias veikti visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, veiklą, tvarko jų įskaitą, kaupia, analizuoja ir vertina šalies neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių veiklos rezultatus, vykdo RAAD įgalinimų suteikimo NAAI priežiūrą ir koordinavimą; [...] kuria ir tvarko informacines sistemas, susijusias su aplinkos apsaugos valstybine kontrole ir priežiūra; pagal kompetenciją koordinuoja projektų ir programų, susijusių su aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės tobulinimu, rengimą ir įgyvendinimą; [...] vykdo GMO apgalvoto išleidimo į aplinką ne tiekimo rinkai tikslais ir GMM riboto naudojimo kontrolę; [...] teisės aktų nustatyta tvarka pagal kompetenciją teikia duomenis ir informaciją apie aplinką nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms ir organizacijoms, užsienio valstybių atsakingoms institucijoms bei kitiems aplinkos duomenų ir informacijos vartotojams [...]”⁵³.

LR Seime įsteigtas Aplinkos apsaugos komitetas. LR Seimo Statuto 25 str. 1 d. numatyta, jog „Seimas įstatymų projektams nagrinėti bei kitiems klausimams, Konstitucijos priskirtiems Seimo kompetencijai, rengti iš savo narių sudaro komitetus. Komitetų sąrašą nustato šis statut“⁵⁴. Seimo statuto 43 str. numatyta, jog Seime sudaromi 15 komitetų, kurių kompetencijai priskiriami tam tikros srities klausimai, jų svarstymas bei nagrinėjimas. Šis teisės aktas nustato ir Aplinkos apsaugos komiteto veiklos kryptis, kurias apibrėžia šio norminio dokumento 58 str., pagal kurį, Aplinkos apsaugos komitetas: 1) rengia ir nagrinėja įstatymų ir kitų teisės aktų projektus bei pasiūlymus aplinkos kokybės, darnaus vystymosi, klimato kaitos, gamtos išteklių: miškų, žemės, biologinės įvairovės, gelmių, vandens, saugomų teritorijų naudojimo ir apsaugos, atsinaujinančių bei alternatyvių energijos šaltinių naudojimo, teritorijų planavimo, statybų ir būsto, urbanistikos ir architektūros, kraštovaizdžio, komunalinio ūkio bei poveikio aplinkai vertinimo klausimais; 2) koordinuoja suinteresuotų valstybės institucijų ir kitų organizacijų darbą rengiant įstatymų projektus komiteto

⁵³ „Valstybinės aplinkos apsaugos tarnybos nuostatai“, *Teisės aktų registras*, nr. 9799 (2014).

⁵⁴ „Lietuvos Respublikos Seimo Statutas“, *Valstybės žinios* 5, nr. 97 (1999).

kompetencijai priklausančiais klausimais; 3) aplinkosaugos požiūriu nagrinėja komitetui perduotus įstatymų ir kitų teisės aktų projektus; 4) rengia ir nagrinėja pasiūlymus dėl Lietuvos aplinkosaugos politikos formavimo; 5) atlieka parlamentinę kontrolę komiteto kompetencijai priklausančiais klausimais; 6) svarsto tarptautinius teisės aktus, susijusius su aplinkosauga ir dėl jų teikia pasiūlymus bei išvadas Seimui.⁵⁵ Taigi, šio komiteto veikla išskirtinai yra susijusi su aplinkos apsaugos politikos formavimu bei įvairių klausimų, aktualių aplinkos apsaugos srityje svarstymu, nagrinėjimu, taip pat šio komiteto kompetencijai priskirtas tiek nacionalinių, tiek ir tarptautinių teisės aktų, susijusių su aplinkos apsauga, nagrinėjimas.

Aptarus institucijų atliekamas aplinkosaugines funkcijas, pastebėtina tai, jog kai kurios iš jų dubliuojasi. Atskirų institucijų funkcijos susistemintai pateiktos priede Nr. 1 (žr. 1 priedą). Iš priede (Priedas Nr. 1, 1 lentelė) esančių duomenų matyti, kad, pavyzdžiui, būtent LR Aplinkos ministerijos kompetencijai yra suteikta teisė rengti įstatymų projektus, susijusius su aplinkos apsauga, tai yra viena svarbiausių jos atliekamų funkcijų, tačiau, pastebėtina ir tai, jog įstatymų ir kitų teisės aktų projektų rengimo bei pasiūlymų teikimo dėl aplinkosaugos teisės aktų tobulinimo funkcija yra priskirta ir LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetui. Todėl galima teigti, jog Lietuvos aplinkosaugos politikos formavimas priskirtas ne tik Aplinkos ministerijos veiklos kompetencijai, bet ir minėtam Seimo komitetui, kuris aplinkosaugos požiūriu nagrinėja komitetui perduotus įstatymų bei kitų teisės aktų projektus, o taip pat rengia ir nagrinėja pasiūlymus formuojant aplinkosaugos politiką Lietuvoje. Pažymėtina, jog dubliuojasi ir kitos institucijų vykdomos funkcijos, pavyzdžiui, numatyta, jog RAAD organizuoja neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių darbą konkrečiame regione, tuo tarpu RAAD vykdomą veiklą koordinuojanti bei jos priežiūrą vykdanči VAAT taip pat atlieka tokią funkciją kaip neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių, turinčių galias veikti visoje LR teritorijoje, veiklos organizavimas. Tačiau būtina akcentuoti tai, kad nors ši funkcija lyg ir dubliuojasi, tačiau pagal pobūdį ji kiek skiriasi, kadangi RAAD yra atsakingi už jiems priskirtoje teritorijoje dirbančių neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių veiklos organizavimą, tuo tarpu VAAT – atsako už neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių, turinčių teisę veikti visos šalies teritorijoje, veiklos organizavimą. Taip pat kai kurioms institucijoms pavesta vykdyti atitinkamas funkcijas tik savo kompetencijos ribose, tai reiškia, jog jos gali tam tikras funkcijas atlikti tik tiek, kiek jų vykdymas neperžengtų atitinkamai institucijai suteiktų įgaliojimų. Pavyzdžiui, VAAT pagal kompetenciją teikia duomenis ir informaciją apie aplinką nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms ir organizacijoms, užsienio valstybių atsakingoms institucijoms bei kitiems aplinkos duomenų ir informacijos vartotojams, tuo tarpu AAA duomenų ir informacijos nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms, organizacijoms bei kitiems aplinkos duomenų ir informacijos vartotojams teikimo funkcija numatyta kaip viena iš pagrindinių. Vadinas, VAAT šią funkciją gali įgyvendinti tiek, kiek tai neprieštarauja AAA veiklos kompetencijai bei jos

⁵⁵ „Lietuvos Respublikos Seimo Statutas,“ *Valstybės žinios* 5, nr. 97 (1999).

įgyvendinamoms funkcijoms. Taip pat numatyta, jog VAAT pagal kompetenciją koordinuoja projektų ir programų, susijusių su aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės tobulinimu, rengimą ir jų įgyvendinimą, kadangi pagrindinai koordinavimo bei kontrolės funkcijos aplinkosaugos srityje yra pavestos Aplinkos ministerijai, išskyrus atvejus, kuomet kalbama apie institucijų vykdomą veiklą bei jos kontrolę, kuri pavedama institucijoms, kurioms yra pavaldžios arba atskaitingos kontorliuojamos institucijos, pavyzdžiui, RAAD veiklos organizavimas, koordinavimas bei jos priežiūra yra pavesta išskirtinai VAAT kompetencijai.

Aptariant šį darbo poskyrį teigtina, jog Lietuvoje aplinkos apsaugos politika įgyvendinama pasitelkiant daugybę institucijų bei įstaigų, kurioms deleguotas įvairių funkcijų atlikimas ir pagal kompetenciją jos tas funkcijas įgyvendina. Nors institucijų yra ganėtinai nemažai, tačiau svarbiausiomis iš jų galima įvardyti esant šias: LR Aplinkos ministerija ir jai pavaldžios institucijos (Aplinkos apsaugos agentūra; Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (su jai priklausančiomis direkcijomis); Valstybinė miškų tarnyba; Valstybinė aplinkos apsaugos tarnyba); LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetas ir Lietuvoje veikiančios 8 Aplinkos apsaugos departamentai (RAAD).

3. GYVOSIOS GAMTOS KAIP APLINKOS APSAUGOS SRITIES NACIONALINIO IR TARPTAUTINIO TEISINIO REGULIAVIMO ANALIZĖ

3.1. Tarptautiniai dokumentai, reguliuojantys aplinkos apsaugą gyvosios gamtos apsaugos srityje

Aplinkos tarptautiniai dokumentai reikšmingi, kadangi aplinkos apsauga ir jos išsaugojimas yra ne tik atskirų valstybių aplinkos apsaugos politikos prioritetas, bet ir visų valstybių kartu. Todėl siekiant tinkamai užtikrinti aplinkos apsaugą ne tik nacionaliniame, bet ir tarptautiniame lygmenyje, priimami ir įgyvendinami tarptautiniai teisės aktai, kurių svarba yra neabejotina, nes aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimas siekiant gyvosios gamtos išsaugojimo dažnai peržengia vienos ar net kelių šalių ribas ir taip patenka jau į tarptautinės teisės reguliuojamą aplinkosaugos sritį.

Galima pažymėti tai, jog „Europos Sąjungos aplinkos teisė kaip savarankiška teisės šaka Europos Sąjungoje gyvuoja nuo praėjusio šimtmečio septintojo dešimtmečio. Aplinkos politika yra viena iš svarbiausių ir aktualiausių Europos Sąjungos politikos sričių. Todėl aplinkos teisei tobulinti skiriamas ypatingas dėmesys.“⁵⁶ Tarp svarbiausiųjų norminių dokumentų galima išskirti esant šiuos tarptautinės teisės aktus: *Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais* (kitaiip dar vadinamoji Orhuso konvencija), 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą, 2006 m. gegužės 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 865/2006 nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo taisykles, *Tarptautinis tarpvyriausybinius susitarimas CITES įsigaliojęs 1975 m., t. y. taip vadinamoji nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos Konvencija, Biologinės įvairovės Konvencija (CBD), Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija (Bonos konvencija) ir kiti dokumentai.*

Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso Konvencija)⁵⁷ buvo priimta 1998 m. birželio 25-ąją dieną, Danijos Orhuso mieste, todėl kartais ji vadinama tiesiog Orhuso Konvencija. Šis dokumentas įsigaliojo 2001 m. Pagrindinis šios Konvencijos tikslas – „[...] apsaugoti kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisę gyventi jo sveikatai ir gerovei palankioje aplinkoje, užtikrinant teisę gauti informaciją, teisę dalyvauti priimant sprendimus bei teisę kreiptis į teismus aplinkos klausimais.“⁵⁸ Ši Konvencija, pagal savo pobūdį ir paskirtį yra labai specifinė tuo, jog ji, skirtingai nei kitos

⁵⁶ Rasa Ragulskytė-Markovienė, „Europos Sąjungos aplinkos teisė: raida ir perspektyvos“, *Teisė*, nr. 78 (2011): 93.

⁵⁷ „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais“ (Orhuso konvencija), *Valstybės žinios* 73, nr. 2572 (2001).

⁵⁸ „Informacijos apie aplinką teikimą reglamentuojantys teisės aktai,“ žiūrėta 2015 12 18, http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=8500

konvencijos, saugančios tam tikrą objektą, kaip pavyzdžiui, žmogaus sveikatą, laukinę gamtą ar kultūros paveldą, yra „[...] unikali tarptautinės teisės priemonė – užuot gynusi pačią aplinką, ji suteikia kiekvienam visuomenės nariui pagrindą ginti savo teisę gyventi švarioje ir kokybiškoje aplinkoje. Ši konvencija išplaukia iš pamatinės žmogaus teisės į gyvybę, tačiau čia turima galvoje ne apskritai teisė tiesiog išlikti gyvam, nesvarbu, kokiomis sąlygomis, tačiau teisė gyventi visavertį gyvenimą. Ši konvencija suteikia visuomenei tris pagrindines teises: gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant valdžios sprendimus dėl aplinkos ir teisė kreiptis į teismus aplinkos klausimais. Pavyzdžiui, pagal Konvenciją turiu teisę dalyvauti priimant sprendimus dėl aplinkos, tačiau man valdžia gali ir neleisti dalyvauti, tarkime, laiku nesuteikdama reikiamos informacijos, pirma priimdama susitarimus su privačiais investuotojais, o tik po siūlydama visuomenei pasvarstyti susitarimui reikalingus teisės aktus“.⁵⁹

Šis tarptautinis teisės aktas aplinkos apsaugos srityje itin svarbus tuo, jog su jo priėmimu ir įsigaliojimu buvo atlikti šie svarbūs žingsniai:

- Teisės aplinkos srityje buvo susietos su žmogaus teisėmis;
- Akcentuojamos visų žemės gyventojų pareigos ateities kartų atžvilgiu;
- Įtvirtinta nuostata, jog darnus vystymasis galimas tik dalyvaujant visoms suinteresuotoms grupėms;
- Vyriausybės atskaitomybė susieta su aplinkos apsauga;
- Sutelkiamos pastangos į visuomenės ir valdžios institucijų bendravimą bei bendradarbiavimą demokratinėmis sąlygomis.⁶⁰ Pažymėtina ir tai, jog pagrindinis šios Konvencijos valdymo organas yra taip vadinamasis „Šalių susitikimas“, kuriame „[...] dalyvauja visos Konvencijos Šalys. Jo metu, remiantis nacionalinėmis Šalių ataskaitomis, peržiūrimas Konvencijos įgyvendinimas bei imamas reikiamų priemonių Konvencijos tikslams pasiekti (pvz., teikiamos rekomendacijos konkrečioms šalims, sudaromas veiksmų planas keliems metams į priekį ir pan.)“.⁶¹

Orhuso Konvenciją Lietuva ratifikavo 2001 m. „Po ratifikavimo šie dokumentai tapo nacionalinės teisės dalimi. Be to, dar prieš šį procesą, su Konvencijos įgyvendinimu susiję teisės aktai buvo peržiūrėti bei priimti nauji, kad atitiktų Konvencijos reikalavimus. Kita vertus, dėl Orhuso Konvencijos taikymo platumo, vis didėjančio aktualumo bei taikymo srities jautrumo ir kylančių neaiškumų, teisės aktai tobulinami nuolat. Prieš kiekvieną Konvencijos šalių susitikimą, Šalys turi pateikti Konvencijos įgyvendinimo ataskaitas. Jas rengiant dalyvauja ne tik įvairios institucijos, tačiau ir nevyriausybines organizacijos, bendruomenės. [...] Siekiant kuo platesnio informuotumo apie

⁵⁹ Dalia Ruktytė, „Savaitės pokalbis. Jūratė Markevičienė: „Kodėl Lietuvoje stringa Orhuso konvencija?““, žiūrėta 2015 11 23, <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-01-03-savaites-pokalbis-jurate-markeviciene-kodel-lietuvoje-stringa-orhuso-konvencija/74728>

⁶⁰ „Informacijos apie aplinką teikimą reglamentuojantys teisės aktai,“ žiūrėta 2015 12 18, http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=8500

⁶¹ Ten pat.

Konvenciją ir jos ginamas teises, nuo pat jos pasirašymo vykdomi ne tik teisiniai, bet ir praktiniai informavimo darbai (leidžiami leidiniai, parengtas Informacijos apie aplinką sąvadas ir kt.).⁶²

Kadangi Orhuso Konvencija pagal savo teisinį pobūdį yra Konvencija, tai akcentuotina tai, jog joje įtvirtintas nuostatas, kiekviena šią Konvenciją ratifikavusi valstybė, privalo savo šalyje taikyti tiesiogiai, o ypač tai aktualu tais atvejais, kuomet valstybės nacionaliniai teisės aktai tokie kaip įstatymai ar poįstatyminiai norminiai dokumentai, Konvencijos nuostatomis prieštarauja. Tačiau kalbant apie Orhuso Konvencijos taikymą visa jos apimtimi mūsų šalyje, pastebima tai, kad teismai dažnai prieštarauja net aukščiausiajį juridinę galią Lietuvoje turinčiai teisminei institucijai, t.y. LR Konstituciniam Teismui (toliau – KT), kadangi kaip pastebi kultūrologė, tarptautinė kultūros paveldo apsaugos ekspertė – ICOMOS (Tarptautinė paminklų ir paminklinių vietovių taryba (International Council on Monuments and Sites, ICOMOS) – tarptautinė nevyriausybinė organizacija, vienijanti kultūros paveldo apsaugos ir restauravimo specialistus [...]),⁶³ narė Jūratė Markevičienė „atrodo, kad su Konstituciniu Teismu iš esmės nesutinka Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas: daugybėje jo nagrinėjamų bylų visuomenei pripažįstamos ne Konvencijos suteiktos teisės, bet jų suvaržymai, įteisinti Vyriausybės nutarimais ar net, tarkime, aplinkos ministro įsakymais... Taip pat tiesiogiai taikomi ES reglamentai ir sprendimai. Kas kita – direktyvos. Jas privalu perkelti į nacionalinius įstatymus. Tačiau jei valstybė narė neperkelia direktyvos laiku arba perkelia netinkamai, ji apskritai netenka teisės taikyti įstatymų, kurie neatitinka šios direktyvos nuostatų. Tokiu atveju visuomenė bylose prieš valstybę turi teisę tiesiogiai remtis direktyva... Visa tai nesyk yra išaiškinęs Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Deja, Lietuvos teismų, ypač administracinių, praktikoje matyti visai priešinga nuomonė...“⁶⁴ J. Markevičienės nuomone, yra stengiamasi išvengti visuomenės kišimosi į tam tikrus, politinius sprendimus, siekiant, jog visuomenės nariai, šalies gyventojai nežinotų to, ką jie privalėtų žinoti, nes teisė žinoti įtvirtinta jų ir Orhuso Konvencijos nuostatose, tai esminė šios Konvencijos paskirtis, kuri, deja, Lietuvoje yra ignoruojama, net ir teismuose. J. Markevičienė pastebi dar vieną itin neigiamą aspektą, jog „Lietuvoje plačiai taikomas ir kitas būdas išvengti visuomenės „kišimosi“ – didelių projektų susmulkinimas (vadinamasis „suraikymas“), kiekvieną dalį pateikiant kaip atskirą „mažą ir nekaltą“ projektą, kuris aplinkai nekenkia. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas ir Europos Komisija nesyk yra pripažinę jo neteisėtumą. Tačiau Lietuvos administraciniai teismai jį nuolat taiko, atmesdami bet kokias visuomenės teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais, nes esą projektai per maži, todėl nei Orhuso Konvencija, nei kita ES aplinkos teisė jiems

⁶² „Informacijos apie aplinką teikimą reglamentuojantys teisės aktai,“ žiūrėta 2015 12 18, http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=8500

⁶³ „Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija UNESCO,“ žiūrėta 2015 11 23, <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas/tarptautines-organizacijos/jungtiniu-tautu-svietimo-mokslo-ir-kulturos-organizacija-unesco>

⁶⁴ Dalia Rauktytė, „Savaitės pokalbis. Jūratė Markevičienė: „Kodėl Lietuvoje stringa Orhuso konvencija?“,“ žiūrėta 2015 11 23, <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-01-03-savaites-pokalbis-jurate-markeviciene-kodel-lietuvoje-stringa-orhuso-konvencija/74728>

netaikytina. Statybų įstatymas ir netgi Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymas apskritai nesuteikia visuomenei teisės dalyvauti priimant sprendimus dėl aplinkos. Ši teisinė Lietuvos nuostata taip pat prieštarauja Konvencijai bei direktyvoms, kuriose kalbama apie visas veiklas, kuriomis keičiama aplinka ir kuriai reikia valdžios leidimų⁶⁵. Aptarus Orhuso Konvenciją, jos ypatumus bei veikimą Lietuvoje, konstatuotina, kad ši Konvencija Lietuvoje tinkamai neveikia, o tai sąlygoja ir visuomenės informuotumo apie aplinkos apsaugą ribotumą, jų teisę žinoti. Tokia praktika yra itin ydinga, kadangi visuomenė turėdama teisę gyventi sveikoje bei saugioje aplinkoje, ją tarsi praranda, nes nėra tinkamai informuojama dar pradiniam etape (svarstant vieną ar kitą įstatymą arba atitinkamą jo normą), todėl politinėje plotmėje, priimant įvairius įstatymus ir kitus juridinio pobūdžio dokumentus, turėtų būti atsižvelgiama į Orhuso Konvencijoje įtvirtintas nuostatas ir jų laikomasi.

1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą su paskutiniais pakeitimais. Šio reglamento tikslas – „[...] vadovaujantis tolesniais straipsniais apsaugoti laukinės faunos ir floros rūšis ir garantuoti jų išlikimą kontroliuojant prekybą jomis“⁶⁶. Šis reglamentas reguliuoja laukinės floros bei faunos įvežimo į Europos Bendriją ar išvežimo iš jos klausimus. Taip pat šiame reglamente pateikiamos ir išaiškinamos įvairios sąvokos.

Kitas svarbus dokumentas yra *2006 m. gegužės 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 865/2006 nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo taisykles.* Iš šio reglamento pavadinimo matyti, jog šis dokumentas skirtas nustatyti taisykles dėl laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos įgyvendinimo, siekiant kontroliuoti prekybą jais. Kaip skelbiama šio reglamento preambuleje „Būtina priimti nuostatas, reikalingas įgyvendinti Reglamentą (EB) Nr. 338/97 ir užtikrinti visišką Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencijos (CITES) [...] laikymąsi“⁶⁷. Vėliau, t. y. 2008 m. vasario 4 d. Europos Komisija (toliau – EK) priėmė *reglamentą Nr. 100/2008 dėl pavyzdžių rinkinių ir tam tikrų formalumų, susijusių su prekyba laukinės faunos ir floros rūšimis, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 865/2006, nustatantį išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 įgyvendinimo taisykles.*

Dar vienas itin svarbus tarptautinis dokumentas yra *Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos Konvencija (taip vadinamoji CITES – Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora).* „Būdama viena iš svarbiausių laukinių gyvūnų ir

---

⁶⁵ Dalia Rauktytė, „Savaitės pokalbis. Jūratė Markevičienė: „Kodėl Lietuvoje stringa Orhuso konvencija?““, žiūrėta 2015 11 23, <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-01-03-savaites-pokalbis-jurate-markeviciene-kodel-lietuvoje-stringa-orhuso-konvencija/74728>

⁶⁶ 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 „Dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą“, *Oficialusis leidinys* L 61, nr. 1 (1997).

⁶⁷ 2006 m. gegužės 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 865/2006 „Nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo taisykles“, *Oficialusis leidinys* L 166 (2006).

augalų, jų dalių ir gaminių iš jų vartotojų rinkų, Europos Sąjunga turi specialių įsipareigojimų užtikrinti, kad prekyba laukine fauna ir flora bei produktais iš jų būtų darni ir nekeltų atitinkamoms rūšims išnykimo pavojaus. Daugelį metų teisėkūra, skirta šios prekybos valdymui, teikė pirmenybę gamtosaugai, o nuo 1984 m., priėmusi Europos Bendrijos reglamentą dėl prekybos laukine fauna ir flora, ir nuo tada remdamasi juo kaip Europos Sąjungos reglamentu dėl prekybos laukine fauna ir flora, Europos Sąjunga pradėjo Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos Konvencijos (CITES) nuostatų įgyvendinimą. Gamtos saugojimo judėjimas ir gamtosauga tampa vienu svarbiausių šių laikų uždavinių. Susirūpinimas dėl gyvūnų ir augalų rūšių nykimo davė pradžią Tarptautinės prekybos nykstančiomis laukinės augalijos ir gyvūnijos rūšimis Konvencijai, kuri buvo pasirašyta Vašingtone 1973 m. kovo mėnesį, dar kitaip vadinama CITES⁶⁸. Tai tarptautinis tarpvyriausybinių susitarimų, įsigaliojęs 1975 m. Šio susitarimo tikslas – „užtikrinti, kad dėl vykdomos tarptautinės prekybos nė viena laukinė faunos ar floros rūšis netaptų arba neliktų naudojama, neišlaikant ekologinės pusiausvyros.“⁶⁹

Lietuva CITES Konvenciją ratifikavo 2001 m. gegužės 22 d., o ji įsigaliojo 2002 m. kovo 9 d. „Konvencijos tekste pateikiama plati teisinė sistema, skirta tarptautinei prekybai reguliuoti. Visos CITES šalys narės privalo įgyvendinti Konvencijos nuostatus; be to, reikalaujama, kad jos priimtų nacionalinius įstatymus, įgalinančius nelegalių egzempliorių konfiskaciją ir baudų už nelegalią prekybą skyrimą bei paskirtų atsakingas valdymo ir mokslines institucijas. Tai reiškia, kad visos CITES šalys narės turi tą pačią teisinę sistemą ir bendrus procedūrinius mechanizmus, kurie skirti reguliuoti tarptautinę prekybą rūšių, išvardintų CITES prieduose, egzemplioriais. Šie procedūriniai mechanizmai apima reikalavimus dėl prekybos su valstybėmis, nesančiomis CITES šalimis narėmis, kurie yra panašūs į šiuos prekybos tarp CITES šalių reguliavimo reikalavimus“.⁷⁰

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog visos laukinių augalų bei gyvūnų rūšys, pagal tai, kokio lygio apsauga jų atžvilgiu turėtų būti taikoma yra įvardijamos trijuose CITES Konvencijos prieduose:

- I-ajame Konvencijos priede yra įrašytos „[...] visos rūšys, kurioms gresia išnykimas ir kurioms daro ar gali daryti įtakos prekyba. Šioms rūšims priklausančių egzempliorių prekyba privalo būti ypač griežtai reguliuojama, kad jų išlikimui nekiltų dar didesnė grėsmė, ir gali būti leidžiama tik išimtiniais atvejais (pvz., tigrams, raganosiams, pandoms, banginiams, delfinams, žmogbeždžionėms)“.⁷¹

- II-ajame Konvencijos priede įrašytos visos rūšys, „[...] kurioms išnykimas galbūt dabar negresia, bet gali grėsti, jei tokioms rūšims priklausančių egzempliorių prekyba nebus griežtai

---

⁶⁸ Danguolė Povilauskienė, „Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių Lietuvos Respublikoje įvežimo ir išvežimo kontrolė“, *Socialinių mokslų studijos* 6, nr. 2 (2014): 441.

⁶⁹ „Prekybos laukine flora ir fauna reguliavimas Europos Sąjungoje“, žiūrėta 2015 12 19, http://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/trade_regulations/KH7707262LTC.pdf

⁷⁰ Ten pat.

⁷¹ Danguolė Povilauskienė, „Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių Lietuvos Respublikoje įvežimo ir išvežimo kontrolė“, *Socialinių mokslų studijos* 6, nr. 2 (2014): 444.

kontroliuojama ir nebus siekiama uždrausti su tokių rūšių išlikimu nesuderinamo jų naudojimo. Kuriai nors į II priedą įrašyti rūšiai priklausančių egzempliorių importui būtina iš anksto pateikti arba eksporto leidimą, arba reeksporto sertifikatą (pvz., visų rūšių beždžionėms, sausumos vėžliams, plėšriesiems paukščiams, pelėdoms, orchidėjoms, kaktusams, alijošiams)⁷².

• III-iajame Konvencijos priede įrašytos „[...] visos bet kurios šalies nurodytos rūšys, kurias šalis reguliuoja jos jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje, siekdama apriboti ar visai neleisti jų naudoti, ir kurių prekybos kontrolei būtinas kitų šalių bendradarbiavimas. Tai gyvūnų, jų gaminių ir augalų rūšys, kurių gabenimas kontroliuojamas atsižvelgiant į jų kilmės šalį“⁷³.

Be to, Konvencijos 2 straipsnio (toliau – str.) 4 dalyje (toliau – d.) imperatyviai nurodoma, jog „Konvencijos šalys neleidžia prekiauti į I, II ir III priedus įrašytų rūšių egzemplioriais nesilaikant šios Konvencijos nuostatų“⁷⁴.

Biologinės įvairovės Konvencija (angl. The Convention on Biological Diversity arba sutrumpintai CBD) įsigaliojo 1993 m. gruodžio 29 d. „Planetos biologinės įvairovės išteklių yra gyvybiškai svarbūs žmonijos ekonominiam ir socialiniam vystymuisi. Vis dažniau pripažįstama, kad biologinė įvairovė yra neįkainojamas turtas dabarties ir ateities kartoms. Taigi, žmogaus veiklos sukeltas rūšių nykimas kelia rimtą susirūpinimą, kadangi dar niekada nebuvo tokios didelės grėsmės rūšių išlikimui. Biologinė įvairovė dažniausiai suprantama kaip skirtingos augalų, gyvūnų ir mikroorganizmų rūšys. Šiuo metu pasaulyje yra aprašyta apie 1,75 mln. rūšių, dauguma jų – tai maži organizmai, tokie kaip vabzdžiai. Mokslininkų manymu, pasaulyje iš tiesų galėtų būti virš 13 mln. rūšių. Bioįvairovė taip pat apima genetinius skirtumus tarp tų pačių rūšių organizmų, pavyzdžiui, augalų ar gyvūnų veislės. Genai, chromosomos ir DNR, tai komponentai, kurių skirtumai lemia kiekvienos rūšies ir kiekvieno organizmo unikalumą“⁷⁵. Pagrindiniais šios Konvencijos tikslais laikytini šie:

- „Biologinės įvairovės apsauga;
- Darnus biologinės įvairovės komponentų naudojimas;
- Lygiateisis naudos gaunamos vartojant genetinius išteklius pasidalijimas“⁷⁶.

Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo (kitais dar vadinama Bonos aut. pastaba) Konvencija buvo priimta 1979 m. birželio 23 d. Šios Konvencijos pagrindiniais tikslais laikytini šie: išsaugoti migruojančias rūšis valstybėms imantis atitinkamų veiksmų, neleisti, jog migruojančios gyvūnų rūšys taptų nykstančiomis. Todėl, anot šios Konvencijos II str. 3 d., šalys privalėtų atlikti

⁷² Danguolė Povilauskienė, „Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių Lietuvos Respublikoje įvežimo ir išvežimo kontrolė“, *Socialinių mokslų studijos* 6, nr. 2 (2014): 444.

⁷³ Ten pat.

⁷⁴ „Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos Konvencija“, žiūrėta 2015 11 14, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=234719&p_tr2=2

⁷⁵ „Biologinės įvairovės konvencija (CBD)“, žiūrėta 2016 01 10, <http://www.am.lt/VI/index.php#a/16266>

⁷⁶ Ten pat.

sekančius veiksmus:

- „a) turėtų skatinti, bendradarbiauti ir remti mokslinius migruojančių rūšių tyrimus;
- b) turi stengtis nedelsdamos pradėti saugoti į I priedą įrašytas rūšis;
- c) turi stengtis sudaryti SUSITARIMUS dėl į II priedą įrašytų migruojančių rūšių išsaugojimo ir valdymo“.⁷⁷

Komisijos reglamentas (ES) Nr. 997/2010, „Kuriuo sustabdomas tam tikrų laukinės faunos ir floros rūšių egzempliorių įvežimas į Sąjungą“, gyvosios gamtos apsaugos srityje svarbus ir reikšmingas tuo, kad būtent šiame dokumente yra pateikiamas visų gyvūnų bei augalų rūšių, kurias yra draudžiama įvežti į Europos Sąjungos valstybes, sąrašas.⁷⁸

Apibendrinant šį darbo poskyrį teigtina, jog vien nacionalinio aplinkos apsaugos reguliavimo gyvosios gamtos kontekste nepakanka, kadangi daugeliu atvejų atliekant tam tikrus veiksmus, pavyzdžiui, įvežant, išvežant iš vienos šalies į kitą, reeksportuojant ir pan. gyvūnus, augalus ir t.t. neapsiribojama tik vienos valstybės teritorinėmis ribomis, jos yra peržengiamos, todėl gyvosios gamtos apsaugos užtikrinimui, jos išsaugojimui nuo galimo išnykimo ir pan. turi būti ir yra priimami tarptautinio pobūdžio teisės aktai bei kiti norminiai dokumentai. Kadangi yra priimta daug tarptautinių teisės aktų, skirtų aplinkos apsaugos gyvosios gamtos apsaugos kontekste, reguliavimui, būtina pažymėti tai, jog priimti tarptautiniai dokumentai pagal savo teisinę prigimtį (pobūdį) yra skirtingo privalomumo ES valstybėms narėms. Vieni iš jų yra privalomi be išimčių visoms ES šalims, kiti – tik rekomendacinio pobūdžio, pavyzdžiui, ES priimtus reglamentus privalo taikyti visos ES valstybės narės, inkorporuodamos juos į savo nacionalinę teisę, tuo tarpu nors direktyvose numatyti tikslai turi privalomąjį pobūdį visoms ES valstybėms, bet šių dokumentų įgyvendinimo tvarką bei priemones kiekviena šalis gali pasirinkti savo nuožiūra. ES priimti sprendimai galioja tik toms valstybėms narėms (arba tai valstybei), kurioms (arba kuriai) jie skirti. Konvencijos yra privalomos visoms ES valstybėms narėms ir be išlygų galioja visoms jas pasirašiusioms šalims, tačiau pasirašiusios šalys jas privalo ratifikuoti.

⁷⁷ „Migruojančių laukinių gyvūnų išsaugojimo konvencija“. *Valstybės žinios* 50, nr. 1742 (2001).

⁷⁸ 2010 m. lapkričio 5 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 997/2010 „Kuriuo sustabdomas tam tikrų laukinės faunos ir floros rūšių egzempliorių įvežimas į Sąjungą“. *Oficialusis leidinys* L 290, nr. 1 (2010).

3.2. Aplinkos apsaugos teisinis reguliavimas ir iš jo kylanti problematika nacionaliniu aspektu

3.2.1. Aplinkos apsaugos teisinio reguliavimo svarba ir ypatumai

Lietuvai tapus ES nare ir mūsų valstybei prisijungus bei ratifikavus tam tikrus tarptautinius dokumentus, Lietuva įsipareigojo jai privalomus tarptautinius norminius teisės aktus inkorporuoti į savo nacionalinę teisę bei užtikrinti, kad šalyje priimtų įstatymų nuostatos neprieštaraus ES lygmenyje priimtiems teisės aktams. Atsižvelgiant į ES teisės aktų nuostatas, buvo pakeistos ir *Prekybos laukiniais gyvūnais taisyklės*, kuriomis reguliuojamas gyvūnų, jų dalių arba gaminių iš jų įvežimas į Lietuvos Respubliką bei išvežimas iš jos. „Taisyklės parengtos vadovaujantis *Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencijos (CITES) reikalavimais, 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą* bei *2001 m. rugpjūčio 30 d. Komisijos Reglamento (EB) Nr.1808/2001, nustatančio išsamias laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo taisyklės nuostatomis*“.⁷⁹ Kaip yra pažymėjęs E. Monkevičius „Aplinkosaugos santykių teisinio reguliavimo tikslai ir uždaviniai yra teisinėmis priemonėmis išsaugoti ir atkurti gamtos išteklius, saugoti aplinką nuo bet kokio žalingo poveikio ir taip gerinti visuomenės gyvenimo kokybę bei sveikatos apsaugą. Tai įmanoma sėkmingai įgyvendinti, kai sukurta ir veikia viena darni šių santykių teisinio reguliavimo sistema“.⁸⁰

Pagrindinis teisės aktas Lietuvoje, reguliuojantis aplinkos apsaugos klausimus yra *Aplinkos apsaugos įstatymas*. Šio teisės akto paskirtis yra reguliuoti visuomeninius santykius aplinkosaugos srityje, nustatyti pagrindines juridinių bei fizinių asmenų teises ir pareigas išsaugant Lietuvos Respublikai būdingą biologinę įvairovę, ekologines sistemas bei kraštovaizdį, užtikrinti sveiką ir švarią aplinką, racionalų gamtos išteklių naudojimą Lietuvos teritorijoje ir jos teritoriniuose vandenyse, kontinentiniame šelfe bei ekonominėje zonoje.⁸¹ Šis įstatymas itin reikšmingas tuo, jog būtent remiantis juo yra „[...] priimami kiti gamtos išteklių naudojimą bei aplinkos apsaugą reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai. Šis įstatymas skirtas užtikrinti Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, įgyvendinimą“.⁸² Minėtojo įstatymo 4 str. yra nustatyti keturi aplinkos apsaugos principai:

- „Aplinkos apsauga Lietuvos Respublikoje yra visos valstybės bei kiekvieno jos gyventojo rūpestis ir pareiga;

⁷⁹ „Apribojimai ir draudimai,“ žiūrėta 2015 11 24, <http://www.cust.lt/web/guest/verslui/apribojimai/cites>

⁸⁰ Eduardas Monkevičius, „Aplinkosaugos santykių teisinio reguliavimo problemos,“ *Jurisprudencija* 10, nr. 112 (2008): 7.

⁸¹ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 5, nr. 75 (1992) (aktuali redakcija nuo 2013 06 01).

⁸² Ten pat.

- Aplinkos apsaugos valdymo politika ir praktika turi nukreipti visuomeninius bei privačius interesus aplinkos kokybei gerinti, skatinti gamtos išteklių naudotojus ieškoti būdų ir priemonių, kaip išvengti arba sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, bei ekologizuoti gamybą;

- Gamtos ištekliai turi būti naudojami racionaliai ir kompleksiškai, atsižvelgiant į aplinkos išsaugojimo bei atkūrimo galimybes ir Lietuvos Respublikos gamtos bei ekonomikos ypatumus;

- Aplinkos apsauga grindžiama visapusiška, teisinga ir laiku sukaupta informacija apie aplinką⁸³. Visi šie aplinkos apsaugos principai yra pagrindiniai ir jais privalo vadovautis tiek juridiniai, tiek ir fiziniai asmenys, siekiant kuo mažesnio galimo neigiamo poveikio aplinkai, naudojant gamtos išteklius racionaliai. Aplinkos apsauga, kaip numatyta aplinkos apsaugos principuose, turi būti ne tik visos visuomenės rūpestis ir pareiga, bet ir kiekvieno šalies gyventojų, tai rodo, kad aplinkos apsaugai, aplinkos išsaugojimui teisės akte yra skiriamas pakankamai didelis dėmesys, tačiau, kaip yra žinoma, praktikoje ne visada yra taip kaip teorijoje ir jei įstatymas reguliuoja vieną ar kitą sritį (šiuo atveju kalbame apie aplinkosaugą), įtvirtina kai kuriuos svarbius aspektus įstatyme, tai dar nereiškia, jog aplinkos apsauga jau yra įgyvendinama tinkamai. Norint tinkamai įgyvendinti įstatymines nuostatas, neužtenka priimti ir išleisti įstatymą, itin svarbiais čia tampa tokie veiksniai kaip: veiksminga atitinkamų institucijų veikla, finansavimo šaltiniai, turimi žmogiškieji ištekliai, galiausiai ir visuomenės informavimas, atskirų, pavienių asmenų sąmoningumas ir pan. Tai tik nedaugelis išvardytų veiksnių, įtakančių priimtų įstatymų tinkamo įgyvendinimo užtikrinimą.

Kaip yra pažymėjęs P. Aleknavičius „Europos Sąjungos sutarties preambuleje yra įtvirtintas siekis stiprinti aplinkos apsaugą; ekonominių priemonių negali būti imamas nepaisant aplinkosaugos reikalavimų. Kita svarbi ES sutarties nuostata – ekonominės pažangos, socialinio teisingumo ir aplinkos apsaugos suderinimas. Tai susiję su tuo, kad žmonių naudojami gamtos ištekliai yra baigtiniai, bei su būtinumu išlaikyti galimybę gamtos ištekliams naudotis būsimosioms kartoms. Aplinkos būklės gerinimas tiesiogiai lemia ir gyvenimo sąlygų gerinimą. Aplinkos apsauga vertinama kaip savarankiškas Bendrijos tikslas, lygiavertis kitiems Sutartyje įtvirtintiems tikslams“⁸⁴.

Pagrindiniai aplinkos politikos principai yra išdėstyti ir *Europos Bendrijos sutartyje*. Jie skamba sekančiai:

„1. Aukštas aplinkos apsaugos lygis. Siekiant šio lygio, reikia nustatyti tam tikras sąlygas, kurios sudarytų galimybę išlaikyti ar atkurti švarią ir žmonių sveikatai kuo mažesnę neigiamą įtaką turinčią aplinką.

2. Atsargumo ir prevencinių veiksnių principai. Pagal juos, esant žalos atsiradimo tikimybei, rizikai, kad gali kilti pavojus aplinkai, turi būti imamas veiksnių, kad to būtų išvengta.

---

⁸³ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 5, nr. 75 (1992) (aktuali redakcija nuo 2013 06 01).

⁸⁴ Pranas Aleknavičius, *Aplinkosaugos ir aplinkotvarkos teisė* (Kaunas: Ardiva, 2008), 20.

3. Žalos šaltinio principas. Jis nustato, kad žala aplinkai turi būti atlyginama ten, kur yra jos šaltinis, arba kiek įmanoma arčiau jos šaltinio.

4. Principas: „teršėjas moka“. Jis reiškia, kad asmuo, kuris daro žalą ar kelia tam tikrą riziką aplinkai, turi padengti jos atsiradimo prevencijos, mažinimo ir atitaisymo išlaidas.

5. Integracijos principas. Pagal šį principą kitų politikos ir veiksmų kryptį reikalavimai turi būti suderinti su aplinkos apsaugos reikalavimais, kurie yra papildomas kriterijus priimant vienokį ar kitokį sprendimą.

6. Darnaus vystymosi principas. Šis principas įtvirtintas 1992 m. Rio de Žaneire įvykusios Jungtinių tautų konferencijos baigiamuosiuose dokumentuose. Jo esmė – kad plėtra turi taip tenkinti dabarties kartų poreikius, kad iš būsimųjų kartų nebūtų atimta galimybė tenkinti savo poreikius. Šis principas daro įtaką ekonomikos struktūrai ir sąlygoms⁸⁵. Vadinasi, tiek ES lygmenyje, priimtuose tarptautiniuose dokumentuose, tiek ir Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose yra skiriamas nemažas dėmesys aplinkos apsaugos reguliavimui, numatyti aplinkosauginiai principai, kurių privalu laikytis, siekiant užtikrinti veiksmingą aplinkos išsaugojimą ir įgyvendinti aplinkos apsaugos kontrolę.

Be to, *LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo* 4 str. numato ir pagrindinius aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės principus. Šiame įstatyme nustatyti tokie principai: „1) Prevencijos principas – užkirsti kelią aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimams, siekti išvengti neigiamo poveikio aplinkai; 2) Minimalios ir proporcingos kontrolės naštos principas – aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijų ir pareigūnų veiksmai privalo būti proporcingi ir tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti, proporcingi ūkio subjektų dydžiui ir administraciniams gebėjimams, atliekami siekiant kuo mažiau trikdyti ūkio subjektų, kitų fizinių ir juridinių asmenų veiklą; 3) Sprendimų priėmimo savarankiškumo ir pareigūnų asmeninės atsakomybės už priimtus sprendimus principas – aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai sprendimus pagal savo kompetenciją priima savarankiškai ir asmeniškai už juos atsako; 4) Atsakomybės neišvengiamumo principas – aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijos ir pareigūnai turi siekti, kad kiekvienas asmuo, padaręs aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimą, būtų nustatytas, patrauktas atsakomybėn, teisingai ir laiku nubaustas, visiškai atlygintų aplinkai padarytą žalą bei pašalintų pažeidimo sukeltas neigiamas pasekmes; 5) Objektyvumo principas – sprendimų priėmimas ir kiti aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijų ir pareigūnų veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; 6) Nepiktnaudžiavimo valdžia principas – aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijoms ir pareigūnams draudžiama vykdyti veiklą neturint tam suteiktų galių arba priimti sprendimus pagal savo kompetenciją siekiant kitų, negu įstatymų nustatyta, tikslų; 7) Viešumo principas – informacija apie ūkio subjektų, kitų fizinių ir juridinių asmenų veiklos aplinkos apsaugos

⁸⁵ Pranas Aleknavičius, *Aplinkosaugos ir aplinkotvarkos teisė* (Kaunas: Ardiva, 2008), 20-21.

valstybinės kontrolės atlikimo principus, procedūras ir rezultatus, atskleidžiamus apibendrinta forma, yra vieša. Šis principas netaikomas, jeigu informacijos atskleidimas trukdo siekti ūkio subjektų veiklos priešišros tikslų arba gali būti pažeisti kituose teisės aktuose nustatyti konfidencialumo reikalavimai; 8) Nediskriminavimo principas – aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijos ir pareigūnai negali atlikti ūkio subjektų, kitų fizinių ir juridinių asmenų veiklos kontrolės, kuria būtų diskriminuojami ūkio subjektai, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys dėl jų nuosavybės formos, pilietybės, gyvenamosios vietos ar valstybės, kurioje asmuo yra įsisteigęs, ar pagal kitus objektyvius šių asmenų požymius, jeigu kitos sąlygos, turinčios reikšmės asmens veiklos rizikingumo laipsniui, iš esmės nesiskiria; 9) Planavimo principas – ūkio subjektų veiklos aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė turi būti planuojama. Poveikio priemonių ūkio subjektams skaičius, dydis, vertė negali būti planavimo objektas; 10) Metodinės pagalbos teikimo principas – aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijos ir pareigūnai bendradarbiauja su ūkio subjektais, konsultuoja ūkio subjektus savo kompetencijos klausimais, įgyvendina kitas prevencinio pobūdžio priemones, padedančias ūkio subjektams laikytis teisės aktų reikalavimų, o poveikio priemones taiko kaip *ultima ratio* priemonę. Šis principas netaikomas ūkio subjektų veiklos patikrinimų metu, jeigu šio principo taikymas trukdo siekti ūkio subjektų veiklos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės tikslų, susijusių su teisės aktų reikalavimų laikymosi priešišra⁸⁶. Visi aplinkos apsaugą ir jos kontrolę atliekantys valstybės pareigūnai privalo vadovautis minėtais principais ir jų nepažeisti, o jiems priskirti įgaliojimai, numatytos teisės bei pareigos yra nustatyti LR Aplinkos apsaugos, LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymuose bei kituose teisės aktuose.

Reziumuojant šį darbo poskyrį teigtina, kad tiek ES valstybės, tiek ir Lietuva aplinkos apsaugai skiria pakankamai didelį dėmesį, tai rodo priimamų tarptautinių bei nacionalinių teisės aktų bei aplinkos apsaugos srityje veikiančių institucijų gausa. Tačiau svarbu pažymėti tai, jog aplinkos apsaugos atžvilgiu veikiančių institucijų tinkamai įgyvendinama veikla ar priimtose teisės normose negali maksimaliai užtikrinti tinkamo aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimo, tam itin svarbus ir aktyvus visuomenės dalyvavimas, atskirų gyventojų bei jų grupių sąmoningumas, suvokimas, kad šalyje tinkamai aplinkos apsauga galės veikti ir galimybės išsaugoti aplinką padidės tik tuomet, kai kiekvienas asmuo pradės nuo savęs, bus atsakingas už aplinkos apsaugą, jos išsaugojimą ateities kartoms. Todėl itin svarbiu veiksmu aplinkosaugos kontekste tampa tinkamas visuomenės informavimas ir kuo didesnis tokios informacijos prieinamumas šalies gyventojams. Teisinis aplinkos apsaugos reguliavimas tiek nacionaliniame, tiek tarptautiniame lygmenyje yra itin reikšmingas tuo aspektu, kad įstatymais ne tik reguliuojamos atitinkamos aplinkos apsaugos politikos sritys, bet ir draudžiama atlikti tam tikras veiklas, kuomet teisės aktų nuostatas pažeidę fiziniai arba juridiniai

---

⁸⁶ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas,“ *Valstybės žinios* 72, nr. 3017 (2002) (aktuali redakcija nuo 2014 06 03).

asmenys bus nubausti ir taip atgrasomi nuo neteisėtų veiksmų aplinkos apsaugos srityje. Kaip yra žinoma bei deklaruojama ir aukščiausią juridinę galią šalyje turinčiame teisės akte, t. y. LR Konstitucijoje, įstatymo nežinojimas neatleidžia nuo atsakomybės. Todėl aplinkos apsaugą reguliuojančiuose teisės aktuose įtvirtintas nuostatas pažeidę asmenys, turės už tai atsakyti ir negalės išvengti atsakomybės. Be to, pažymėtina ir tai, kad tarptautiniai teisės aktai, reguliuojantys aplinkos apsaugą reikšmingi ir tuo, kad jų dėka aplinkos apsaugos politika įgyvendinama tarptautiniame teisiniame kontekste, o remiantis kitų šalių gerąja patirtimi aplinkos apsaugos srityje bei atsižvelgiant į tarptautinius teisės aktus, formuojama nacionalinė teisė.

3.2.2. Gyvosios gamtos kaip išskirtinės aplinkos apsaugos srities teisinis reguliavimas

Šiame darbo poskyryje didžiausias dėmesys skiriamas gyvosios gamtos teisinio reguliavimo nagrinėjimui atlikti, taip pat aptariamas kai kurių teisės aktų poveikis gamtos apsaugai, vertinama gyvosios gamtos apsauga aplinkos apsaugos kontekste, pabrėžiami svarbiausi aspektai.

Lietuvai tapus ES pilnateise nare ir prisiėmus tarptautinius įsipareigojimus, buvo sugriežtinti ir aplinkos apsaugą bei gyvosios gamtos apsaugą reguliuojantys teisės aktai. Be to, pažymėtina, kad tokio pobūdžio teisės aktai ne tik tapo griežtesni, bet jų ir pagausėjo, o visuomenės požiūris į priimamus ar tobulinamus (griežtinamus) aplinkos bei gyvosios gamtos apsaugą reguliuojančius teisės aktus buvo nepalankus ir toks išlieka ir šiuo metu. Visuomenė piktinasi griežtinamomis sankcijomis už aplinkos apsaugos reikalavimų pažeidimus, didinamas pinigines baudas, siekiančias dešimtis tūkstančių eurų. Ypač tai pasakytina apie neteisėtą gyvūnų medžiojimą, brakonieriavimą žvejojant arba medžiojant. Teismai kasmet sulaukia vis daugiau gyventojų skundų dėl sprendimų, kuriuos priima aplinkos apsaugos inspektorai ir dėl kurių, jie yra priversti mokėti nemažas pinigines sumas už žalą, padarytą gamtai. Asmenys nepagrįstai mano, kad aplinkos apsaugą reguliuojantys teisės aktai pažeidžia jų teises neva dėl to, kad kai kurios jų nuostatos yra ribojančios asmenų veiklą, tačiau taip anaip tol nėra. Tik teisės aktais įmanoma reguliuoti gyvosios gamtos apsaugą, saugoti ją nuo išnykimo, o teisės aktų nežinojimas, kaip numatyta ir LR Konstitucijoje, neatleidžia nuo atsakomybės.

Tai, jog Lietuvoje gyvosios gamtos apsaugai privalu skirti visą įmanomą dėmesį, siekiant išsaugoti nykstančias, retas ir kitas gyvūnų ar augalų rūšis, įrodo ir LR Raudonojoje knygoje įrašytų gyvosios gamtos objektų sąrašas, kuris kasmet, kaip matyti iš LR Statistikos departamento pateiktų duomenų apie 2012-2014 m. Lietuvos Raudonojoje knygoje įrašytas saugomas rūšis vienetais (Priedas Nr. 2, 2 lentelė), vis trumpėja, vis daugiau gyvūnų bei augalų yra priskiriamų prie retų, nykstančių arba jau išnykusių rūšių. Pavyzdžiui, nagrinėjant sporinių induočių populiaciją Lietuvoje 2012-2014 m. laikotarpiu (Priedas Nr. 2, 2 lentelė), pastebima, jog iš viso pagal saugomas rūšis, šių augalų 2012 m.

Lietuvoje buvo 12 vienetų rūšių, o 2013 ir 2014 m. jau liko tik 1 sporinių induočių rūšis, prie išnykstančių rūšių 2012 m. priskirtos 6 sporinių induočių rūšys, o 2013-2014 – jau tik 1 rūšis. Be to, 2012 m. išsaugotų sporinių induočių rūšių buvo nors ir labai minimaliai, t. y. 1 rūšis, tačiau 2013-2014 m. jau nebuvo išsaugota nei viena rūšis. Analizuojant statistinius duomenis (Priedas Nr. 2, 2 lentelė) matyti, jog žinduolių, paukščių, roplių, varliagyvių, moliuskų, vorų, vabzdžių, vėžiagyvių, dėlių, gaubtasėklių ir samanų rūšių, įtrauktų į Raudonąją knygą Lietuvoje sąrašas 2012-2014 m. nepakito ir visose subkategorijose esantys skaičiai vienetais išliko tokie patys. Tuo tarpu saugomų rūšių žuvų bei apskritažiomenių 2013-2014 m. padaugėjo 1 rūšimi (2012 m. buvo 8, o nuo 2013 – 9 rūšys). Plikasėklių saugomų rūšių skaičius vienetais 2012-2014 m. buvo 1, 2012 m. užfiksuotas 1 rūšies išnykimas, o 2013-2014 m. po 1 rūšį plikasėklių buvo priskirtos prie sparčiai nykstančių rūšių.

Ne itin gera padėtis Lietuvoje yra ir analizuojant statistinius duomenis apie dumblių, grybų bei kerpių populiacijas. Pastebėta, jog 2012 m. saugomų dumblių rūšių buvo užfiksuota 12, o vėlesniaisiais metais jau dviem rūšimis mažiau, t. y. po 10. Prie išnykstančių rūšių dumblių 2012 m. buvo priskirtos 3 rūšys, o 2013-2014 m. - po 2 rūšis. Retoms bei nepakankamai ištirtoms dumblių rūšims 2012 m. priskirtos 4 rūšys, o vėlesniais metais – po 3 rūšis.

2012 m. saugomoms grybų rūšims buvo priskirtos 112 jų rūšių, o vėlesniais metais – po 113 rūšių. Išnykstančių grybų rūšys 2012 m. sudarė 27 vienetus, o 2013-2014 m. po 28 vienetus rūšių.

Analizuojant į *Raudonąją knygą* įrašytų kerpių duomenis, matyti, jog 2012 m. iš viso pagal saugomas jų rūšis buvo 63 kerpių rūšys, o 2013-2014 m. - po 65 rūšis. Išnykstančioms kerpių rūšims 2012 m. priskirta 30 jų rūšių, o vėlesniais metais jau dviem daugiau, t. y. po 32 rūšis.

Bendra situacija apie gyvosios gamtos esamą padėtį Lietuvoje matoma iš situacijos, kuri atsispindi lentelėje (Priedas Nr. 2, 2 lentelė) apie iš viso pagal saugomas rūšis pateiktus gyvosios gamtos organizmus. 2012 m. iš viso saugomoms rūšims buvo priskirtos 767 rūšys, o 2013-2014 m. – jau po 771 rūšį. Tai rodo, kad saugomų rūšių skaičius auga, vadinasi, kai kurios saugomos rūšys nyksta arba yra ant išnykimo ribos.

Išnykusioms arba galbūt išnykusioms rūšims 2012 m. buvo priskirtos 47, o 2013-2014 m. - po 48 rūšis.

Išnykstančioms rūšims 2012 m. priskirtos 159 rūšys, o 2013-2014 m. po 162 rūšis. Sparčiai nykstančių ir retų rūšių skaičiai 2012-2014 m. išliko toks pat ir nekito (atitinkamai po 162 ir po 240 rūšių). Retoms, nepakankamai ištirtoms rūšims 2012 m. buvo priskirtos 136 rūšys, o 2013-2014 m. - po 137 rūšis. Išsaugotoms rūšims 2012 m. buvo priskirtos 23 rūšys, o 2013-2014 m. - 22 rūšys.

Pažymėtina ir tai, jog „Ivežant (išvežant) gyvūnus, jų dalis ar gaminius iš jų, vadovaujamas [...] reglamentais nustatyta tvarka ir būtina turėti šiuose reglamentuose nurodytus leidimus, sertifikatus bei kitus dokumentus. Kiekvienai gyvūnų, jų dalių ar gaminių iš jų siuntai turi būti pateikiamas atskiras leidimas, kurį išduoda Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos agentūra. Ivezti gyvūnus, jų dalis ir

gaminius iš jų į Lietuvą iš trečiųjų šalių bei išvežti juos į trečiąsias šalis, įforminti muitinės procedūrą leidžiama tik pateikus reikalingus leidimus. Kadangi muitinės pareigūnai negali įforminti vežamiems egzemplioriams muitinės procedūros tol, kol nepateikti reikalingi dokumentai (leidimai), rekomenduojama dėl importo, eksporto leidimų ir reeksporto sertifikatų kreiptis pakankamai anksti, kad jie būtų išduoti dar prieš įvežant egzempliorius į Europos Sąjungą ir prieš išvežant ar reeksportuojant juos iš Bendrijos. Informacijos, susijusios su minėtų leidimų ir sertifikatų išdavimu, reikia kreiptis į Aplinkos apsaugos agentūrą⁸⁷. Tais atvejais, kuomet „[...] gyvūnai, jų dalys ir gaminiai iš jų įvežami ar išvežami pažeidžiant CITES konvencijos bei reglamentų reikalavimus, jie gali būti sulaikomi, gražinami į šalį, iš kurios buvo atvežti, ar konfiskuojami“⁸⁸. Be CITES Konvencijoje saugomų rūšių į Lietuvos teritoriją draudžiama įvežti ir tam tikras invazines bei kenkėjiškas rūšis. Prie populiarių invazinių gyvūnų mūsų šalyje priskirtini tokie gyvūnai kaip: „[...] mangustos, ondatros, kanadinės audinės, paprastasis meškėnas, amerikinis balinis vėžlys, raštuotasis vėžlys, žymėtasis vėžys. Augalų gretose: sasnovskio barščiai, gausialapis lubinas, gausialapis klevas, baltažiedė robinė, ilgakotis lakišius, penkiažiedė rūgštynė, vėlyvoji aukštoji rykštenė. „Invazinių rūšių atstovai yra naikintini, nes daro žalą Lietuvos gyvūnijos rūšims bei gali daryti žalą žmonėms, kaip visiems žinomi sasnovskio barščiai. Net iš pažiūros labai gražios gėlės, kaip baltažiedė robinė, yra naikintinas augalas, nes net jei tiesioginės įtakos žmogaus sveikatai neturi, sparčiai plisdamos ir išstumdamos kitas rūšis, jos naikina vietinę augmenijos įvairovę“, pažymi K. Klovaitė“⁸⁹.

Pažymėtina tai, jog pagal *CITES Konvencijos* nuostatas, norint į ES valstybę įvežti ar išvežti daugelio rūšių augalų, gyvūnų, jų dalių arba gaminių iš jų yra būtina muitinėje dirbantiems pareigūnams pateikti CITES leidimus. Ši nuostata galioja ir yra taikoma: koralams, kriauklėms, gyvatėms, krokodilams bei kitiems ropliams, medžioklės trofėjams, suvenyrams pagamintiems iš augalų ar gyvūnų, juodiesiems ikrams.⁹⁰ „CITES leidimas – dokumentas, įrodantis gyvūno ar augalo (taip pat jo dalies arba gaminio iš jo) kilmę. Leidimas yra galiojantis, jei jis yra teisingai užpildytas, pasirašytas atsakingo pareigūno ir antspauduotas išdavusios įstaigos atspaudu, turi būti nepasibaigęs jo galiojimo laikas. Kertant valstybės sieną leidimas patikrinamas ir pažymimas taip pat ir muitinės pareigūnų. Leidimai pildomi dviem kalbomis – nacionaline ir viena iš oficialių konvencijos kalbų (anglų, ispanų, prancūzų). CITES leidimas ir šalies viduje laikomas teisėtu įgijimą patvirtinančiu dokumentu“⁹¹.

⁸⁷ „Apribojimai ir draudimai,“ žiūrėta 2015 11 24, <http://www.cust.lt/web/guest/verslui/apribojimai/cites>

⁸⁸ Ten pat.

⁸⁹ Živilė Barkauskaitė, „Klaidos, už kurias skaudžiai baus: augalai ir gyvūnai, kurių negalima vežti per sieną“. 2015. Žiūrėta 2016 01 10 per internetą <http://grynas.delfi.lt/gyvenimas/klaidos-uz-kurias-skaudziai-baus-augalai-ir-gyvunai-kuriu-negalima-vezti-per-siena.d?id=68024254>

⁹⁰ Aušra Jasaitienė, „Draudžiama įvežti į Lietuvą ir ES!“, žiūrėta 2016 01 11, <http://www.mytrips.lt/Diskusijos/Tema/Draudziama-ivezti-i-Lietuva-ir-ES/148>

⁹¹ Ten pat.

Tačiau numatomos ir tam tikros išimtys, kuomet importo ir eksporto leidimų ar reeksporto sertifikatų pateikti nėra reikalaujama, t. y. „[...] kai importuojama ir eksportuojama ar reeksportuojama:

- erškėtinių žuvų (*Acipenseriformes spp.*) ikrų – ne daugiau kaip po 125 gramus vienam asmeniui;
- barškučių iš kaktusų *Cactaceae spp.* – ne daugiau kaip po tris vienam asmeniui;
- krokodilų *Crocodylia spp.* negyvų apdorotų egzempliorių (neskaitant mėsos ir medžioklės trofėjų) – ne daugiau kaip keturis vienam asmeniui;
- didžiosios strombidės *Strombus gigas* kriauklių – ne daugiau kaip po tris vienam asmeniui;
- paprastųjų jūros arkliukų *Hippocampus spp.* – ne daugiau kaip keturis negyvus egzempliorius vienam asmeniui;

• tridaknų *Tridacnidae spp.* kriauklių – ne daugiau kaip po tris egzempliorius vienam asmeniui, kai bendras svoris neviršija trijų kilogramų; egzempliorius gali būti viena sveika kriauklė (geldelė) arba dvi sutampančios vieno moliusko geldelės“. ⁹² Viena esminių problemų su kuria gali susidurti Lietuvos gyventojai, pavyzdžiui, norėdami iš egzotinių ar kitų šalių įsivežti tam tikrų gyvūnų ar augalų rūšių (arba gyvūnų dalių, tarkim dramblio iltys, liūto kailis ir pan.) yra tai, kad Lietuvoje nėra patvirtintas toks sąrašas lietuvių kalba, t. y. turi būti vadovaujamas EB reglamente 997/2010 nustatytu sąrašu, kuriame pateikti lotyniški draudžiamų įvežti augalų bei gyvūnų pavadinimai. Manytina, jog Lietuva turėtų patvirtinti tokį sąrašą lietuvių kalba, tai įneštų daugiau aiškumo ir suinteresuoti asmenys galėtų lengviau rasti informaciją apie augalus ir gyvūnus bei jų dalis, kuriuos draudžiama įvežti į mūsų šalį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad į Lietuvą bei visą ES teritoriją draudžiama įvežti:

- dramblio kaulą ir bet kokius gaminius iš jo, taip pat dramblio šerius ar kitas šio gyvūno kūno dalis;
- tradicinės rytų medicinos (indų, kinų, tailandiečių ir kt.) preparatus į kurių sudėtį nurodyti įeinantys nykstančių rūšių laukiniai augalai ir (arba) gyvūnai;
- suvenyrus bei kitokius gaminius iš jūrinių vėžlių kiauto ar jų mėsos;
- didžiųjų laukinių kačių (liūtų, tigrų, gepardų ir kt.), rudųjų lokių kailius ar daiktus, pagamintus iš minėtųjų gyvūnų kailių arba iš kitų šių gyvūnų kūno dalių. ⁹³

Aptariant tai, kas buvo nagrinėta šiame darbo poskyryje galima teigti, jog gyvosios gamtos išsaugojimas aplinkos apsaugos kontekste turi būti vienas prioritetinių uždavinių Lietuvoje, įgyvendinant aplinkos apsaugą. Tai įrodo ir Raudonojoje knygoje įrašytų saugomų augalų bei gyvūnų

⁹² „Apribojimai ir draudimai,“ žiūrėta 2015 11 24, <http://www.cust.lt/web/guest/verslui/apribojimai/cites>

⁹³ Aušra Jasaitienė, „Draudžiama įvežti į Lietuvą ir ES!“, žiūrėta 2016 01 11, <http://www.mytrips.lt/Diskusijos/Tema/Draudziama-ivezti-i-Lietuva-ir-ES/148>

rūšių sąrašas, kuriame aiškiai matyti, kad kai kurios rūšys itin sparčiai nyksta arba yra ant išnykimo ribos. Itin svarbus veiksnys čia vėlgi yra visuomenės ir pačių gyventojų sąmoningumo lygis bei gera valia, mąstymas ne tik apie šiandien, bet ir apie mūsų ateities kartas. Neveltui gyvajai gamtai bei jos išsaugojimui skiriamas didžiulis dėmesys ir ES lygmenyje, nes puikiai suvokiama, kad didžiausias nykstančios ir skurstančios gamtos priešas yra žmogus. Siekdama tinkamai reguliuoti gyvosios gamtos apsaugą bei vykdyti prevenciją gyvosios gamtos apsaugos srityje, Lietuva turėtų patvirtinti draudžiamų į jos teritoriją įvežti gyvūnų, augalų bei jų dalių sąrašą lietuvių kalba ir jį skelbti viešai, pavyzdžiui Aplinkos ministerijos interneto svetainėje. Tokiu būdu keliaujantiems asmenims būtų kur kas paprasčiau susipažinti su draudžiamų gabenti gyvosios gamtos organizmų bei jų dalių sąrašu.

4. GYVOSIOS GAMTOS APSAUGOS PROBLEMINIAI ASPEKTAI: TEISMŲ PRAKTIKOS ANALIZĖ

4.1. Aplinkos apsaugos sritys – gyvosios gamtos – problematikos analizė teismų praktikos fone

Šiame magistro baigiamojo darbo skyriuje analizuojama teismų praktika bylose, susijusiose su gyvosios gamtos apsauga. Didžiausias dėmesys skiriamas byloms, kurios nagrinėtos aukštesnės pakopos teismuose, t. y. apeliacinės bei kasacinės instancijos teismuose, kadangi pirmosios instancijos teismų priimtos nutartys neretai yra apskundžiamos aukštesnės pakopos teismams, pateikiant apeliacinius ir (arba) kasacinius skundus. Išanalizavus teismų nutartis bei sprendimus, šiame darbo poskyryje analizuotų bylų pabaigoje, pateikiami pagrindiniai probleminiai aspektai, sąlygojantys tokio pobūdžio bylų išsprendimą, identifikuojami bei nagrinėjami veiksniai, įtakoiantys teismų priimtus sprendimus su gyvosios gamtos apsaugą užtikrinančių institucijų veikla bei jų atliekamomis aplinkosauginėmis funkcijomis susijusiose bylose.

Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-704-365/2014. Proceso dalyviai: *pareiškėjas S. B., atsakovas* Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento Gyvosios gamtos apsaugos inspekcija. Pareiškėjas S. B. pateikė skundą atsakovei (minėtajai institucijai) dėl sprendimo panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus. Pateiktu skundu pareiškėjas prašė teismo: „1) panaikinti Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento Gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos (toliau – VRAAD Gyvosios gamtos apsaugos inspekcija) sprendimą; 2) įpareigoti atnaujinti bylos tyrimą dėl įsiteisėjusio Vilniaus apygardos teismo sprendimo ir minėtoje byloje nustatytų aplinkybių [...]“.⁹⁴ Skunde nurodoma, jog „[...]“ pareiškėjas su prašymu kreipėsi į VRAAD Gyvosios gamtos apsaugos inspekciją, kuri priėmė sprendimą pareiškėjo prašymo netenkinti ir atsisakyti atnaujinti administracinės bylos procesą. Pareiškėjo teigimu, atsakovės sprendimas yra individualus administracinis aktas, sukeliantis pareiškėjui teises pasekmes, todėl turi atitikti tiek forma, tiek turiniu teisės aktų reikalavimus. Skundžiamame sprendime nenurodyta apskundimo tvarka, terminai, nepagrįstos taikomos poveikio priemonės, kaip to reikalauja Viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAĮ) nuostatos [...]“.⁹⁵ Atsakovė VRAAD Gyvosios gamtos apsaugos inspekcija su pateiktu atsiliepimu dėl pareiškėjo pateikto skundo nesutiko ir prašė jį atmesti kaip nepagrįstą, nurodydama, jog „Vilniaus apygardos teismo 2013 m. birželio 10 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2A-2350-611/2013 nebuvo nurodyta jokių naujų aplinkybių, kurios nebuvo žinomos atsakovės pareigūnams 2012 m. lapkričio 28 d. surašant administracinio teisės pažeidimo

⁹⁴ „Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-704-365/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/201402096819176/I-704-365/2014>

⁹⁵ Ten pat.

protokolą, 2012 m. gruodžio 11 d. nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą Nr. VR-7.5-311 bei Širvintų rajono apylinkės teismui priimant 2013 m. kovo 7 d. nutartį byloje Nr. II-6-880/2013. [...] gavus S. B. prašymą dėl administracinio teisės pažeidimo bylos proceso atnaujinimo, atsakovė neturėjo teisinių būdų ir priemonių tokį prašymą tenkinti. Be to, skundžiamas raštas negali būti laikomas individualiu administraciniu aktu (sprendimu). Šis dokumentas yra tik informacinis raštas, kuriuo S. B. pranešama, jog atsakovė neturi teisinių galimybių atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylos Nr. VR-7.5-311 procesą. Jeigu teismas vertintų atsakovės raštą individualiu administraciniu aktu Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio prasme, tai mano, kad minėtas dokumentas visiškai atitinka individualiam administraciniam aktui keliamus reikalavimus [...]“.⁹⁶ Vilniaus apygardos administracinis teismas nusprendė, jog byla turi būti perduota nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui.

Teismo argumentai: 1) proceso atnaujinimo klausimas pirmiausia turi būti sprendžiamas institucijos arba pareigūno, patraukusio asmenį administracinėn atsakomybėn. Institucijai, nusprendus, kad nėra pagrindo atnaujinti proceso administracinio teisės pažeidimo byloje dėl paaiškėjusių naujų aplinkybių, toks sprendimas gali būti skundžiamas apylinkės teismui; 2) Nagrinėjamoje byloje buvo nustatyta, kad 2012 m. lapkričio 28 d. VRAAD Gyvosios gamtos apsaugos inspekcija surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. VR-7.5-311 S. B., nurodant, jog S. B. atlikdamas neteisėtus veiksmus pažeidė LR aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių [...] 16.3 punktą, už kurį administracinę atsakomybę numato ATPK 85 str. 5 d. Todėl, 2012 m. gruodžio 11 d. VRAAD Gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos nutarimu pagal minėtąjį ATPK straipsnį, S. B. buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn ir jam skirtas teisės medžioti atėmimas pusei metų (šešiams mėnesiams). Širvintų rajono apylinkės teismas 2013 kovo 7 d. priimta nutartimi šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos 2012 m. gruodžio 11 d. nutarimą priimtą administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. VR-7.5-311 paliko nepakeistą;⁹⁷ 3) Kadangi pareiškėjas S. B. siekia, jog šioje byloje būtų atnaujintas administracinis procesas, tai pagal ATPK nuostatas, proceso atnaujinimo klausimai privalo būti sprendžiami pirmosios instancijos teisme (t. y. apylinkės teismo), todėl, vadovaujantis ABTĮ 70 str. 1 d. 2 punktu, byla pagal teisingumą turi būti perduodama nagrinėti pirmosios instancijos, t. y. Širvintų rajono apylinkės, teismui.

Aptariant nagrinėtą bylą, galima teigti, jog visos bylos, tame tarpe ir administracinio pobūdžio yra nagrinėjamos pagal teismams priskirtą teisingumą, todėl šiuo atveju, Vilniaus apygardos

---

⁹⁶ „Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-704-365/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/201402096819176/I-704-365/2014>

⁹⁷ Ten pat.

administracinis teismas priėmė teisingą sprendimą, ir bylą perdavė nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-1350-175/2013. Proceso dalyviai: asmuo G. V., Kauno RAAD Kėdainių rajono agentūra. Bylos esmė: 2013 m. rugpjūčio 1 d. G. V. LR aplinkos ministerijos Kauno RAAD Kėdainių rajono agentūros nutarimu „[...] buvo pripažintas padaręs administracinę teisės pažeidimą, numatytą ATPK 85 str. 4 d., ir jam paskirta administracinė nuobauda – specialiosios teisės medžioti atėmimas 2 metams su šautuvo su optiniu taikikliu ir prožektoriumi konfiskavimu, už tai, kad jis 2013 m. liepos 16 d., 22.30 val. Kauno rajone, Vilkijos seniūnijoje, prie Padauguvos miško, VĮ Kauno miškų urėdijos profesionaliuose medžioklės plotuose medžiojo, neturėdamas medžioklės lapo ir tuo pažeidė medžioklės LR teritorijoje taisyklių 58.2 ir 58.3 punktų reikalavimus“⁹⁸. 2013 m. spalio 31 d. Kauno apylinkės teismas išnagrinėjo G. V. gautą skundą ir priėmė nutartį, jo netenkinti. Todėl, G. V. apskundė Kauno apylinkės teismo 2013 m. spalio 31 d. nutartį ir prašė aukštesnės instancijos teismo administracinę bylą jo atžvilgiu nutraukti argumentuodamas tuo, jog: 1) „[...] protokolą jam surašytas nepagrįstai, o bylą nagrinėjusi ir nutarimą priėmusi institucija bei skundą nagrinėjęs Kauno apylinkės teismas nevisapusiškai, neobjektyviai ir šališkai įvertino įvykio aplinkybes bei byloje surinktus įrodymus. Visų pirma, netinkamai įvertinta tai, jog jis 2013-07-16 kartu su Kauno RAAD neetatiniu aplinkos apsaugos inspektoriumi D. M. vykdė savo pareigas, t. y. Vykde gamtos išteklių naudojimo ir aplinkos apsaugos reidą; 2) Teismas, nepagrįstai rėmėsi tik dviejų neva brakonieravimą mačiusių liudininkų, t. y. Vilniaus RAAD Vilniaus miesto agentūros darbuotojo J. B. bei su juo atvažiavusio G. J., abejotinais parodymais, tuo tarpu kiti įrodymai liko nevertinti arba teismas juos įvertino kritiškai. Byloje buvo apklaustas ir Kauno RAAD Gyvosios gamtos inspekcijos viršininkas A. G., kuris patvirtino, jog buvo žinoma apie galimą brakonieravimą ir dėl to su kolegomis A. M. bei A. G. buvo surengtas reidas, numatytoje vietoje reido vykdymą pavedant atlikti NAAI inspektoriams G. V. ir D. M. D, dėl vykdyto reido užpildant Gyvosios gamtos apsaugos inspektorių registravimo žurnalą, kaip tai numato teisės aktai.⁹⁹ Tačiau G. V. nurodo, jog teismas į šias konkrečias aplinkybes visiškai neatsižvelgė, nebuvo apklausti ir asmenys, su kuriais A. G. planavo vykdyti reidus, tie asmenys būtų galėję patvirtinti aplinkybes, kodėl G. V. kartu su D. M. buvo įvykio vietoje; 3) Nepagrįstai G. V. bei D. M. parodymus teismas vertino kritiškai, tuo tarpu Vilniaus RAAD Vilniaus miesto agentūros darbuotojo J. B. parodymus vertino esant nuosekliais bei logiškais; 4) Apie galimai vykdomą brakonieravimą K. M. bei J. B. turėjo informuoti Kauno rajono policijos pareigūnus, tačiau tai nebuvo atlikta, o priešingai,

⁹⁸ „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-1350-175/2013,“ prieiga per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesaspresdimupaiska/tekstas.aspx?id=4d921f41-84b8-4a61-b02d-3e093c3638f5>

⁹⁹ Ten pat.

reido vykdymą pavesta atlikti vienam asmeniui, t. y. J. B., neatsižvelgiant į tai, kad buvo jau tamsus paros metas, o vietovė šiam asmeniui nebuvo gerai pažįstama; 5) J. B. nepagrįstai ir be jokio teisinio pagrindo paėmė G. V. ir D. M. inspektorių pažymėjimus, tai nebuvo įforminta teisės aktuose nustatyta bei reikalaujama tvarka. Teigtina, kad šiuo atveju, J. B. viršijo jam suteiktus įgaliojimus ir piktnaudžiavo tarnybiniais įgaliojimais; 6) G. V. ir su juo buvęs D. M. „[...] drąsiai ir geranoriškai leido atlikti automobilio patikrinimą. Tuo tarpu J. B. elgėsi priešingai – jis visokeriopai trukdė prieiti prie automobilio, kuriuo jis atvyko, neleido atlikti to automobilio apžiūros, kas sudaro pagrindą manyti, kad būtent J. B. kartu su G. J. patys galimai brakonieriaavo“;¹⁰⁰ 7) Teismas, su gamtos apsauga susijusius teisės aktus, vertino tik J. B. atžvilgiu, o apie G. V. bei D. M. kaip NAA inspektorių, teises ir pareigas gamtos apsaugos srityje net neužsiminė, nors jie vykdė tiesioginių, t. y. Kauno RAAD vadovų, iš anksto suplanuotą ir su jais suderintą bei oficialiai užregistruotą reidą;¹⁰¹ 8) Teismas nevertino ir to, ar K. M. duotas nurodymas J. B. atžvilgiu buvo teisėtas ir atitiko teisės aktuose keliamus reikalavimus, ar K. M. duodamas nurodymus minėtam asmeniui turėjo kompetenciją tai daryti ir pan. Kauno RAAD pateikė atsiliepimą į G. V. pateiktą apeliacinį skundą ir prašė, jo netenkinti, bei palikti galioti apylinkės teismo priimtą nutartį.

Kauno apygardos teismas nusprendė G. V. skundo netenkinti motyvuodamas šią nutartį sekančiais argumentais: 1) Apygardos teismas neturi pagrindo teigti, kad buvo pažeistos įrodymų vertinimo taisyklės, nes apylinkės teismas, konstatuodamas pažeidimo padarymo faktą, rėmėsi byloje esančia įrodymų visuma, nutartyje nuosekliai išdėstydamas, kokiais būtent įrodymais grindžia savo išvadas, taip pat pirmosios instancijos teismas tinkamai, objektyviai bei nešališkai išanalizavo ir įvertino bylos medžiagą; 2) Pagal ATPK 85 str. 4 d. numatyta, jog „[...] administracinė atsakomybė kyla už medžiojimą medžioklės plotuose be galiojančio leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius ar be galiojančios licencijos arba licencijos neužpildymą sumedžiojus gyvūną, kuri sumedžioti teisę suteikia licencija, arba medžiojimą uždraustu laiku ar uždraustose vietose, arba medžiojimą draudžiamais įrankiais, priemonėmis ar būdais. Vadovaujantis Medžioklės LR teritorijoje taisyklių [...] 58.2 punkto reikalavimais, draudžiama būti medžioklės plotuose su į įdėklą neįdėtu ginklu, kitais medžioklės įrankiais ar medžioklės produkcija vienam arba keliems turintiems teisę medžioti asmenims be būtinų ar teisingai užpildytų medžioklės dokumentų. Vadovaujantis Medžioklės taisyklių 58.3 punkto reikalavimais, draudžiama medžioti svetimuose medžioklės plotuose, išskyrus atvejį, kai sužeistas medžiojamasis gyvūnas persekiojamas pagal Medžioklės taisyklių 24.15 punkto reikalavimus“.¹⁰² 3) „G. V. apeliaciniame skunde nurodo, kad pirmos instancijos teismas netinkamai

¹⁰⁰ „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-1350-175/2013,“ prieiga per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=4d921f41-84b8-4a61-b02d-3e093c3638f5>

¹⁰¹ Ten pat.

¹⁰² Ten pat.

įvertino įvykio aplinkybes, *nes jis nemedžiojo, o vykdė reidą*. Aplinkybė, kad G. V. buvo LR AM Kauno RAAD nusiųstas vykdyti reidą, nepaneigia medžiojimo fakto, kadangi G. V. buvo pastebėtas bokštelyje su medžiokline šautuvu VĮ Kauno miškų urėdijos profesionalios medžioklės plotuose ir tai patvirtina J. B., G. J. paaiškinimai, filmuota medžiaga, [...] Vilniaus RAAD Vilniaus miesto vyresniojo specialisto veiksmai sulaikant G. V. buvo teisėti [...], o skunde išdėstyti argumentai, dėl J. B. neturi jokios įtakos G. V. pažeidimo nustatymui. Liudytojai J. B. ir G. J., pastebėję medžiotoją medžioklės bokštelyje, nedelsdami per 15-20 min. atvažiavo prie automobilio Toyota, kur ir rado stovintį G. V. Kilus įtarimui dėl Medžioklės taisyklių pažeidimų, G. V. buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas. [...] Iš byloje esančių duomenų matyti, jog teisės pažeidimas buvo nustatytas ir įformintas tinkamai¹⁰³ 4) G. V. skunde pateikti argumentai dėl netinkamo liudytojų parodymų vertinimo laikytini nepagrįstais, kadangi liudytojo J. B. parodymai yra logiški ir nuoseklūs, sutampantys su tarnybiniuose pranešimuose nurodytomis aplinkybėmis ir nesudaro pagrindo parodymais abejoti. Be to, minėtojo liudytojo parodymus patvirtino ir kitas byloje apklaustas liudytojas, t. y. G. J. Apelianto argumentai, jog byloje buvo būtina apklausti A. M. ir A. G. laikytini nepagrįstais, nes jie neturėtų jokios įtakos teismo nutarties pagrįstumui neturėtų ir manytina, jog minėtų asmenų parodymai nagrinėjamoje byloje tiesiog būtų pertekliniai.¹⁰⁴

Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, jog pirmosios instancijos teismas išsamiai ištyrė visas byloje esančias aplinkybes bei įrodymus ir priėmė teisingą procesinį sprendimą, todėl G. V. apeliacinis skundas netenkintinas ir nėra pagrindo nutraukti administracinio teisės pažeidimo bylą G. V. atžvilgiu. Todėl palikta galioti pirmosios instancijos teismo 2013 m. spalio 31 d. priimta nutartis, kuri yra galutinė ir neskundžiama.

Aptariant nagrinėtą administracinės teisės pažeidimo bylą pažymėtina tai, jog gyvosios gamtos apsaugą siekiama užtikrinti visais įmanomais teisiningais būdais, tame tarpe, neatmetant galimybes, jog ir institucijų, kurios yra atsakingos už gyvosios gamtos apsaugą, darbuotojai, kurių paskirtis yra tinkamai bei deramai užtikrinti gyvosios gamtos apsaugą bei ją kontroliuoti, gali būti suinteresuoti patys užsiimti neteisėta ir įstatymais draudžiama veikla, siekdami naudos iš savanaudiškų paskatų, tiesiog prisidengdami vykdomomis pareigomis. Tokia praktika negali būti toleruojama ir teismai, atitinkamai priimdami sprendimus tokio pobūdžio bylose, kuriose figūruoja gyvąją gamtą saugančių institucijų darbuotojai, kruopščiai ištiria visas bylos aplinkybes bei surinktų įrodymų visumą, o ne pavienius, atskirus įrodymus, todėl asmenys, piktnaudžiaujantys einamomis pareigomis ir viršijantys jiems suteiktus įgaliojimus privalo būti patraukti atsakomybėn bei nubausti. Būtent tokį atvejį ir atskleidė nagrinėta byla.

¹⁰³ „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-1350-175/2013,“ prieiga per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4d921f41-84b8-4a61-b02d-3e093c3638f5>

¹⁰⁴ Ten pat.

Tai, jog gyvąją gamtą saugoti turinčiose institucijose dirba ir nesąžiningi, korumpuoti pareigūnai, patvirtina ir kita byla, kuri buvo nagrinėta kasacine tvarka Lietuvos Aukščiausiajame Teisme (toliau – LAT).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-421/2008. Proceso dalyviai: *išteisintas asmuo* V. D., *kasacinį skundą pateikęs asmuo*: prokuroras G. P. LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, „[...] teismo posėdyje kasacine tvarka išnagrinėjo baudžiamąją bylą pagal **Klaipėdos apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojo** kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutarties, kuria Klaipėdos apygardos prokuratūros organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokuroro apeliacinis skundas dėl Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2008 m. sausio 11 d. nuosprendžio, kuriuo **V. D.** pagal BK 228 str. 1 d. išteisintas, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo požymių, atmetas. Tuo pačiu nuosprendžiu pagal BK 228 str. 1 d. nuteistas G. B., pagal BK 253 str. 1 d. – B. V., tačiau ši nuosprendžio dalis kasacine tvarka neskundžiama“.¹⁰⁵ Bylos esmė: „V. D. buvo kaltinamas tuo, kad, būdamas valstybės tarnautojas LR Aplinkos ministerijos „*duomenys neskelbtini*“ regiono aplinkos apsaugos departamento Gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos viršininko pavaduotojas, pažeisdamas Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamento (toliau – Klaipėdos RAAD) direktoriaus 2006 m. rugpjūčio 18 d. įsakymu Nr. P1-158 patvirtintų pareigybės aprašymo nuostatų IV dalies 1, 2, 3 punktų reikalavimus, piktnaudžiaudamas tarnybine padėtimi, iki 2006 m. spalio 3 d., veikdamas bendrai su Gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos viršininku G. B., susitarė, kad jis (V. D.) nuvyks pas V. J. ir padės jam surašyti neatitinkantį tikrovės paaiškinimą, kad V. J. išvengtų administracinės atsakomybės pagal ATPK 87³ straipsnio 2 d. dėl 2006 m. rugsėjo 27 d. rastų V. J. žuvies apdirbimo įmonei priklausančių neleistinų tinklų. 2006 m. spalio 3 d., apie 14.00 val., vykdydamas bendrą susitarimą su G. B., V. D. nuvyko pas V. J. į namus ir padėjo šiam surašyti paaiškinimą, kad 2006 m. rugsėjo 27 d. Kuršių mariose rasti neleistini tinklai yra ne jo, t. y. ne V. J. Taip V. J. išvengė atsakomybės pagal ATPK 87³ str. 2 d. Šiais savo veiksmais V. D. iškraipė Gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos funkcijas ir veiklos principus, sumenkino šios įstaigos prestižą, diskreditavo valstybės tarnautojo vardą, taip padarė valstybei didelės žalos“.¹⁰⁶ Šioje byloje, pirmosios instancijos teismas V. D. dėl jam pateikto kaltinimo pagal BK 228 str. 1 d. („Piktnaudžiavimas“ - „1. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, piktnaudžiauęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo, baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių

¹⁰⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-421/2008,“ prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html>

¹⁰⁶ Ten pat.

metų¹⁰⁷ bylos nagrinėjimo metu galiojusi BK 228 str. 1 d., kuri šiuo metu yra pakeista *aut. pastaba*), išteisino, teigdamas, jog V. D. nepadarė veikos, turinčios nusikaltimo požymių, minėtajame BK straipsnyje, be to, padaryta žala, anot pirmosios instancijos teismo BK 228 str. 1 d. atžvilgiu nelaikytina didele neturtine žala. „Apeliacinės instancijos teismas patvirtino pirmosios instancijos teismo išvadą, kad šioje byloje *kilę padariniai* nelaikytini didele neturtine žala valstybei. Šis teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad V. D. turėjo suprasti, jog tokia jo veika nesuderinama su tarnybos interesais, nes būdamas valstybės tarnautojas, suprato, jog paaiškinimą turėtų surašyti V. J. apie jam žinomas aplinkybes, o ne tartis dėl paaiškinimo turinio su G. B. Nuteistasis G. B. apeliacinės instancijos teisme iš esmės patvirtino V. D. parodymus, kad jis paprašė V. D. nuvykti pas V. J. ir paimti paaiškinimą dėl rastų tinklų. Apie tai, kad G. B. su V. J. jau anksčiau buvo kalbėję apie visas aplinkybes, V. D. nieko nežinojo. Šias aplinkybes patvirtina ne tik nuteistojo G. B. parodymai, bet ir užfiksuoti telefoniniai pokalbiai. Todėl apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad neįrodyta, jog V. D. veikė bendrai su G. B., nes V. D., vykdydamas tiesioginio viršininko G. B. nurodymą, nežinojo visų įvykio aplinkybių, koks konkrečiai pažeidimas padarytas ir kt. Be to, byloje nėra pagrindinio įrodymo – V. J. surašyto paaiškinimo, todėl neaišku, kas jame buvo surašyta“.¹⁰⁸ Klaipėdos apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojas pateikė kasacinį skundą, kuriuo prašė „panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį dėl V. D. išteisinimo ir šią bylos dalį perduoti iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka“.¹⁰⁹

LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija kasatoriaus skundo nusprendė netenkinti ir jį atmesti. LAT argumentai: 1) „Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi suprantamas kaip valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens savo tarnybinės padėties, įstatymais ir kitais teisės aktais suteiktų teisių, pareigų ir įgaliojimų panaudojimas arba nepanaudojimas priešingai tarnybos interesams, o įgaliojimų viršijimas – įstatymais ir kitais teisės aktais valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui suteiktų įgaliojimų ribų peržengimas. [...] Piktnaudžiavimo, kaip nusikaltimo, esmė yra ta, kad valstybės tarnautojas, nors formaliai veikia kaip kompetentingas asmuo, tačiau iš tikrųjų jo veika yra nesuderinama su tarnybos interesais, nes ja pažeidžiami pagrindiniai valstybės tarnybos principai ir iškraipoma tarnybinės veiklos esmė, turinys, menkinamas konkrečios valstybinės institucijos ir pačios valstybės autoritetas. Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi padaromas aktyviais veiksmais (vienais atvejais šis nusikaltimas padaromas tiesiogiai pasinaudojant turimais tarnybiniais įgaliojimais ar kompetencija, kitais atvejais – nusikalstama veika padaroma darant poveikį kitų subjektų neteisėtai veiklai tarnyboje) arba neveikimu, t. y. neatlikimu veiksmų, kurie, tinkamai atliekant savo pareigas ir

¹⁰⁷ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas,“ *Valstybės žinios* 89, nr. 2741 (2000).

¹⁰⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-421/2008,“ prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html>

¹⁰⁹ Ten pat.

įgaliojimus, buvo būtini“.¹¹⁰ Tai, jog pirmosios instancijos teismas, remdamasis byloje esančiais įrodymais padarė išvadą, kad V. D. suprato, kad jo veika nėra suderinama su tarnybos interesais ir jis paaiškinimą V. J. turėtų surašyti pagal jam (t. y. V. D. *aut. pastaba*) žinomas aplinkybes, o ne dėl to tartis su savo viršininku G. B., įrodo, kad pirmosios instancijos teismas visgi pripažino, kad „V. D. veikoje yra piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi požymių“;¹¹¹ 2) Piktnaudžiavimą, kaip nusikalstamą veiką siekiant atriboti nuo tarnybinio nusižengimo, ypač svarbiu kriterijumi yra laikytinas piktnaudžiavimo veikai būdingas didelės žalos požymis, kuris ir apsprendžia kils baudžiamoji atsakomybė asmeniui, ar ne. LAT pažymėjo tai, jog „Įstatymas nepateikia universalių kriterijų didelės žalos mastui nustatyti, todėl kiekvienu konkrečiu atveju apie jos dydį sprendžia teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, t. y. padarytos veikos pobūdį: ar padaryti teisėti ar aiškiai neteisėti veiksmai, kokiais teisės aktais ginami interesai pažeidžiami, nukentėjusiųjų skaičių, jų vertinimą pareigūno padarytos veikos, nusikalstamos veikos trukmę, kaltininko einamų pareigų svarbą, rezonansą visuomenėje dėl padarytos veikos ir to įtaką valstybės tarnautojo ir valstybės institucijos autoritetui ir pan.

Neturtinio pobūdžio žala paprastai pripažįstama didele, jeigu ji patiriama dėl LR Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimo arba piktnaudžiaujant tarnyba dar ir dėl kitos nusikalstamos veikos padarymo. LR Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimas, valstybės tarnybos autoriteto sumenkinimas ar kiti esmingai žalingi padariniai paprastai pripažįstami didele žala ne tik tarnybai ar asmeniui, bet ir valstybei. Be to, sprendžiant, ar valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo savo neteisėtais veiksmais padarė didelę neturtinio pobūdžio žalą valstybei, reikia įvertinti ne tik objektyvius veikos padarinius, bet kaltininko galimybę šiuos padarinius suvokti“;¹¹² 3) Nors kasatorius nurodo, jog V. D. ir G. B. veiksmai papildė vieni kitus ir buvo vieni nuo kitų neatsiejami, todėl iš to seka išvada, kad jie „abu nusikalstamai piktnaudžiavo tarnybine padėtimi, nes abiejų veiksmais buvo sumenkintas valstybės institucijos prestižas bei padaryta didelė žala valstybei, dėl to G. B. ir buvo nuteistas pirmosios instancijos teismo“;¹¹³ tačiau LAT teisėjų kolegija minėtąjį kasatoriaus argumentą laikė nepagrįstu ir atkreipė kasatoriaus dėmesį į tai, jog „G. B. veiksmy apimtis buvo žymiai didesnė, jie buvo tęstinio pobūdžio, todėl pirmosios instancijos teismas juos įvertinęs konstatavo, kad jais buvo sumenkintas valstybinės institucijos prestižas bei padaryta didelė neturtinė žala valstybei. Dėl V. D. veiksmy vertinimo – jog kilę padariniai nelaikytini didele neturtine žala valstybei, teisėjų kolegija konstatuoja, kad ši žemesnės instancijos teismų išvada yra teisinga, nes buvo įvertintas padarytos veikos pobūdis (neteisėtų veiksmy iniciatorius buvo G. B., šie veiksmai buvo

---

¹¹⁰ Ten pat.

¹¹¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-421/2008,“ prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html>

¹¹² Ten pat.

¹¹³ Ten pat.

vienkartiniai, kaltinimas buvo pareikštas dėl vienos nusikalstamos veikos) ir V. D. menkos galimybės suvokti veiksmų padarinius“.¹¹⁴ 4) Nors LAT ir sutiko su kasatoriaus teiginiu, jog apeliacinės instancijos teismas neteisingai traktavo tai, jog V. D. piktnaudžiavimo veiksmus atliko neatsargia kaltės forma, tačiau LAT pažymėjo tai, jog apeliacinės instancijos teismas padarė teisingą išvadą dėl V. D. veiksmų kilusių padarinių dydžio, t. y. kad kilę padariniai „nelaikytini didele neturtine žala valstybei“¹¹⁵, dėl to išvada, jog V. D. „veiksmai padaryti neatsargia kaltės forma yra perteklinė, todėl nėra procesinės prasmės naikinti iš esmės teisingą apeliacinę nutartį“.¹¹⁶

LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi kasaciniame skunde pateiktus argumentus ir apeliacinės instancijos teismo priimtų išvadų pagrįstumą bei teisėtumą, padarė išvadą, jog jokių esminių arba procesinių pažeidimų apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas bylą nepadarė, todėl nėra teisinio pagrindo keisti apeliacinės instancijos priimtą teismo nutartį arba ją panaikinti. Remiantis tuo, kasacinį skundą LAT nusprendė atmesti, o žemesnės instancijos teismų priimtus sprendimus, išnagrinėjęs savo kompetencijos ribose, LAT nusprendė pripažinti teisėtais.

Nagrinėtos bylos apibendrinimas: analizuotos bylos baigtis atskleidė, jog piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi inkriminavimui pareigas einančio (ėjusio) asmens atžvilgiu itin svarbia aplinkybe tampa padarinių, kilusių dėl jo neteisėtai atliktų veiksmų, dydis. Padaryta žala turi būti didelė, tik tuomet asmuo bus patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už piktnaudžiavimą tarnyba pagal BK 228 str. 1 d. Iš nagrinėtos bylos darytina išvada, jog nusikalstamai veikai, kuri galėtų būti priskiriama piktnaudžiavimui, svarbesnis rodiklis yra kilusių padarinių (žalos) dydis, nei tarkim asmens, padariusio nusikalstamus veiksmus, kaltės forma.

Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1386-365/2013. Proceso dalyviai: *pareiškėjas* E. S., *atsakovė* Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – AAA). Šioje byloje, viešame teismo posėdyje buvo išnagrinėta administracinė byla pagal atsakovės Aplinkos apsaugos agentūros skundą pareiškėjui E. S. dėl Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos (toliau – VAGK) sprendimo panaikinimo. Bylos esmė: „2012 m. rugsėjo 4 d. E. S. plaukiojo Kauno mariose jam priklausančiu pramoginiu laivu ir užkliuvo už žvejybinių tinklų, neturinčių jokių matomų žymių. Jis telefonu informavo gamtos apsaugos inspektorius apie nepažymėtus tinklus, traktuodamas tai kaip neteisėtą žvejybą, tačiau pastarieji vykti į vietą ir tikrinti nurodytas aplinkybes atsisakė; po kurio laiko E. S. į telefoną paskambino asmuo, prisistatęs tinklo savininku ir tikino, kad žvejoja teisėtai. E. S. tokį gamtos apsaugos inspektoriaus elgesį vertino neigiamai ir apie tai po dviejų dienų [...] elektroniniu paštu informavo Aplinkos

¹¹⁴ Ten pat.

¹¹⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-421/2008,“ prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html>

¹¹⁶ Ten pat.

ministeriją. Ministerija po dviejų dienų informavo E. S., kad jo skundą perdavė tikrinti Aplinkos apsaugos agentūrai (toliau – AAA). 2012 10 02 d. AAA pranešė E. S., jog nėra duomenų, kurie leistų daryti išvadą, kad įvykio vietoje buvo vykdoma neteisėta žvejyba ir, atitinkamai, Kauno RAAD pareigūnai, reagavo į pranešimą teisingai, veikė tinkamai ir nepažeidė teisės aktų reikalavimų. Šį atsakymą E. S. apskundė VAGK, kuri 2012 10 25 d. įpareigojo AAA panaikinti 2012 10 02 d. sprendimą ir pakartotinai nagrinėti pareiškėjo skundą, priimant Viešojo administravimo įstatymo 8 str. reikalavimus atitinkantį sprendimą. Atsakovė AAA kreipėsi į teismą [...] ir prašė teismo panaikinti VAGK sprendimą ar jo dalį¹¹⁷.

Pateiktame skunde atsakovė AAA nurodė šiuos skundo argumentus: 1) VAGK netinkamai įvertino faktines aplinkybes bei netinkamai taikė materialiosios teisės normas, todėl jos priimtas sprendimas laikytinas nepagrįstu ir neteisėtu; 2) AAA nesutiko su ginčijamo sprendimo motyvais, kad „pareiškėjo skundo tyrimas buvo atliktas nevisapusiškai ir neobjektyviai ir tai lėmė būtinybę naikinti Agentūros sprendimą. Komisija neįvertino, kad UAB „Vidora“ žvejai ir Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento (toliau – Kauno RAAD) pareigūnas nurodo skirtingą veiksmo laiką, nes tinklinių žvejybos įrankių statymas yra tęstinis ir trunka tam tikrą laiko tarpą - nuo įrankių statymo pradžios iki įrankių statymo pabaigos. A. Grybauskas teigė matęs patį žvejybos įrankių statymo procesą („statė“), o UAB „Vidora“ žvejai nurodė įrankių pastatymo laiką, t.y. laiką, kuomet žvejybos įrankiai buvo baigti statyti („pastatė“), tačiau tai nepaneigia paties veikos vykdymo fakto ir nekeičia Kauno RAAD pareigūno veiksmų užtikrinant aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę“¹¹⁸; 3) Atsakovė pažymėjo, jog „[...] pareiškėjas nei kreipdamasis į LR aplinkos ministeriją, nei VAGK posėdžio metu įrodymų dėl teiginio, jog nepastebėjo, kad žvejybos įrankiai būtų buvę pažymėti, pagrįstumo nepateikė. Komisija sprendime kaip reikšmingą faktų neatitikimą laiko įvykio Kauno mariose laiką, tačiau tikslaus skambučio laiko nei pareiškėjas, nei A. G. nefiksavo, todėl nurodė tik apytiksliai. Nuo įvykio, kai plaukiojimo priemonė užkliuvo už pastatytų tinklų iki pranešimo apie įvykį taip pat galėjo praeiti tam tikras laiko tarpas. Nors agentūros atsakyme neakcentuojama, kad nurodytas pranešimo gavimo laikas nėra tikslus, tai nepaneigia agentūros rašte pateiktų išvadų dėl pareigūnų veiksmų teisėtumo. Nurodė, kad agentūra nagrinėdama šią situaciją pagrįstai laikė, kad nesutapimų dėl faktinių aplinkybių nebuvo“¹¹⁹; 4) LR viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAĮ) 28 str. nenumato pareigos apklausti asmenis vykdant administracinę procedūrą, jeigu nėra poreikio išsiaiškinti klausimo esmę ar su juo susijusias aplinkybes, todėl agentūra laikydamosi teisės aktų reikalavimų pagrįstai

---

¹¹⁷ „Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1386-365/2013,“
prieiga per internetą:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1dyBYZiKiyMJ:gamta.lt/files/VAAT%25202013-03-25%2520sprendimas%2520Nr.%2520I-1386-3652013.docx+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>

¹¹⁸ Ten pat.

¹¹⁹ Ten pat.

nevykdė apklausų“;¹²⁰ 5) „[...] informaciją apie žvejybos leidimą agentūra VAGK pateikė remdamasi Kauno RAAD teikta informacija ir mano, kad agentūra pagrįstai priėmė sprendimą žvejybos leidimo sąlygų nevertinti. Komisija nagrinėdama skundą išsamiai nagrinėjo žvejybos leidimo sąlygas, tačiau komisija rėmėsi ne visa leidime nurodyta informacija ir ją klaidingai įvertino“;¹²¹ 6) Komisijos sprendime teigiama, kad agentūra, pateikdama išvadą, jog neturi pagrindo teigti, kad pareigūnai, reaguodami į 2012 m. spalio 4 d. gautą pranešimą, veikė netinkamai, nenurodė teisinio pagrindo, kuriuo remiantis tokią išvadą padarė, tačiau agentūros teigimu teisinio pagrindo nenurodymas nekeičia priimto administracinio sprendimo turinio, todėl negali būti priežastimi, lemiančia sprendimo neteisėtumą“;¹²² 7) Atsakovė AAA „[...] pažymėjo, kad skundo tyrimo metu vertino Kauno RAAD pareigūnų veiksmų teisėtumą (ar nebuvo nepažeisti teisės aktų reikalavimai) reaguojant į gautą pranešimą apie galimai neteisėtą žvejybą Kauno mariose, nes būtent to pareiškėjas prašė Aplinkos ministerijos. **Agentūra netyrė aplinkybių dėl neteisėtos žvejybos**, nes pagal LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo (toliau - AAVKI) 8 str. ir galiojančius AAA nuostatus, [...] agentūra vertina, ar LR Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentų pareigūnai laikosi jų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų aplinkos apsaugos valdymo srityje“;¹²³ 8) „Agentūros atsakyme pareiškėjui buvo nurodytos aplinkybės, kurias įvertinęs pranešimą apie galimai neteisėtą žvejybą gavęs **pareigūnas, įsitikino, kad tinklai, apie kuriuos pranešta priklauso atitinkamam ūkio subjektui, vykdančiam verslinę žvejybą ir yra pastatyti teisėtai, tinkamai pažymėti ir priėmė sprendimą nevykdyti patikrinimo**. Mano, kad komisijos sprendime nurodytos aplinkybės, į kurias neva nebuvo atsižvelgta, ir kurios, komisijos teigimu, galėjo turėti reikšmingos įtakos nagrinėjant skundą ir pateikiant išvadas, yra tiesiogiai nesusijusios su pareiškėjo skundžiamu dalyku ir esminės įtakos skundo tyrimui bei išvadoms neturi“.¹²⁴

Pareiškėjas E. S. pateiktame atsiliepime su AAA skundu nesutiko ir prašė jį atmesti kaip nepagrįstą, remdamasis šiais argumentais: 1) atsakovė AAA, nagrinėdama pareiškėjo skundą rėmėsi tik vienos šalies, t. y. KRAAD ir galimai neteisėtai tinklus pastačiusių žvejų paaiškinimais bei parodymais ir visiškai neatsižvelgė į jo (t. y. pareiškėjo E. S.) ir kartu su juo buvusių asmenų duotus parodymus, taip buvo pažeistas teisinis reguliavimas bei prieštaraujama suformuotai teismų praktikai,¹²⁵ 2) „Atsakovas nepatikrino, ar tinklai tikrai buvo pastatyti teisėtai. Buvo vertintas tik leidimas, tačiau

---

¹²⁰ Ten pat.

¹²¹ Ten pat.

¹²² „Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1386-365/2013,“ prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1dyBYZiKiyMJ:gamta.lt/files/VAAT%25202013-03-25%2520sprendimas%2520Nr.%2520I-1386-3652013.docx+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>

¹²³ Ten pat.

¹²⁴ Ten pat.

¹²⁵ Ten pat.

nevertintas leidime nurodytas žvejojimo plotų paskirstymo protokolas ir žemėlapis-eskizas“;¹²⁶ 3) Pagal žvejų pateiktus paaiškinimus matyti, kad buvo pažeista tinklų ženklinimo tvarka; 4) „Atsakovas neteisėtai atsisakė tirti jo kompetencijai priklausančius nagrinėti faktus, neišsamiai ištyrė visus argumentus, jo priimtame sprendime daugybė faktų nesutapimų“.¹²⁷ „VAGK pabrėžė, kad Agentūra, pateikdama išvadą, jog pareigūnai, reaguodami į rugsėjo 4 dieną gautą pranešimą elgėsi tinkamai ir nepažeidė įstatymų reikalavimų, nenurodė kas reglamentuoja pareigūnų elgesį ir kaip pastarieji privalo elgtis, gavę pranešimą apie galimą pažeidimą, dėl ko neaišku, kodėl tie veiksmai buvo vertinami kaip teisėti“.¹²⁸ VAGK išvada, jog Aplinkos ministerija 2012 m. rugsėjo 10 d. raštu teisėtai persiuntė E. S. skundą nagrinėti Agentūrai, yra teisinga, kadangi kaip pažymi teismas, nagrinėjantis bylą, AAA yra „[...] įstaiga prie Aplinkos ministerijos, kuri tikrina, ar Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentai ir jų pareigūnai laikosi jų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų aplinkos apsaugos valdymo srityje, tinkamai atlieka savo funkcijas ir pareigas, tikrina, analizuoja ir vertina, ar regionų aplinkos apsaugos departamentai efektyviai vykdo aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę; RAAD ir jų pareigūnų veiklos efektyvumui įvertinti tikrina, ar fiziniai ir juridiniai asmenys laikosi aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų; pagal kompetenciją nustatytą tvarka nagrinėja juridinių ir fizinių asmenų skundus, pranešimus ir prašymus (Agentūros nuostatų 1, 10.2.1, 10.2.2., 11.11 p.)“.¹²⁹ Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu galiojančiuose AAA nuostatuose 10.2.1, 10.2.2 punktų nebeliko, jie neteko galios vadovaujantis LR aplinkos ministro 2014 02 27 įsakymu Nr. D1-195 (nuo 2014 07 15 – remiantis 2014 06 25 įsakymu Nr. D1-571 – aut. pastaba).

Vilniaus apygardos administracinis teismas nutarė skundo netenkinti, remdamasis šiais argumentais: 1) E. S. pranešė apie galimai neteisėtą žvejojimą, skundėsi, jog gamtos apsaugos inspektoriai vengia tikrinti galimą neteisėtos žvejojimo faktą. Siekiant tinkamai ištyrėti ir nustatyti ar neteisėtos žvejojimo faktas buvo ar ne, buvo privalu patikrinti visas anksčiau nurodytas aplinkybes ir surašyti patikrinimo aktą. Tačiau aplinkos apsaugos inspektoriams nenuvykus į nurodytą vietą, kurioje galimai buvo vykdoma neteisėta žvejojimo, neapžiūrėjus tinklų ir nepatikrinus jų parametrų, remiantis prielaidomis, nebuvo galima padaryti išvados, jog vykdoma žvejojimo buvo teisėta, tam nebuvo jokio teisinio pagrindo; 2) Be to, teismas pažymėjo ir tai, jog „atsakovo atstovas teismo nagrinėjimo metu teigė, jog tos aplinkybės buvo tiriamos, tačiau nepaaiškino kodėl nepateikė VAGK tos medžiagos,

---

¹²⁶ Ten pat.

¹²⁷ Ten pat.

¹²⁸ „Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1386-365/2013,“ prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1dyBYZiKiyMJ:gamta.lt/files/VAAT%25202013-03-25%2520sprendimas%2520Nr.%2520I-1386-3652013.docx+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>

¹²⁹ Ten pat.

negalėjo paaiškinti ar tinklų ilgis – 200 metrų buvo leistinas ar ne“;¹³⁰ 3) E. S. skundėsi dėl to, kad aplinkos apsaugos sistemos pareigūnai netinkamai ištyrė jo nurodytas aplinkybes, jog 2012 10 02 d. raštas nepaneigė jo nurodytų aplinkybių. Kokių nors duomenų, patvirtinančių, jog patikrinimas buvo atliktas ir, kad nustatytos aplinkybės, paneigiančios pareiškėjo teiginius, VAGK pateiktos nebuvo; 4) Dar viena svarbi aplinkybė į kurią atkreipė dėmesį teismas buvo tai, jog atsakovo atstovas teismo nagrinėjimo metu teigė, kad Regionų aplinkos apsaugos departamentai yra pasitvirtinę tvarką dėl neplaninių patikrinimų ir ši tvarka yra taikoma ūkio subjektui, bet ne fiziniam asmeniui, tačiau kodėl ši tvarka nebuvo taikoma UAB „Vigora“ atžvilgiu negalėjo paaiškinti.¹³¹ Remdamasis tuo kas išdėstyta, teismas padarė išvadą, jog „[...] tyrimas buvo atliktas paviršutiniškai, pasiremiant tik vienpusiškais žvejų, kurie pasak pareiškėjo galėjo padaryti pažeidimą ir galėjo būti suinteresuotais išvengti atsakomybės, paaiškinimais, neištyrus esminių aplinkybių. Tiek pareigūnai, gavę S. pranešimą apie galimai neteisėtą žvejybą, tiek pats atsakovas remiasi žvejų paaiškinimais, kurie teigė statę 200 metrų ilgio tinklus, nors minėti norminiai aktai draudžia statyti ilgesnius nei 75 metrų ilgio tinklus, t. y. vien ši aplinkybė buvo pakankama, sprendžiant klausimą, ar vykdytą žvejybą galima pripažinti neteisėta. Todėl 2012 10 02 d. rašto išvada, jog pareigūnų veiksmai buvo teisėti, jog nebuvo pagrindo atlikti patikrinimą, yra nesuprantama ir nepaaiškinama. Viešojo administravimo įstatymo 8 str. 1 d. numato, kad individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis. Priimant sprendimą turėjo būti įvertintos visos teisiškai reikšmingos aplinkybės, ištirti visi nurodomi argumentai, įvertinti visi veiksniai ir faktinės aplinkybės, turėjo būti nurodyti norminiai aktai, kurie reglamentuoja kontroliuojančių pareigūnų veiksmus, o to nebuvo padaryta, t.y. pareiškėjui pateiktas paviršutiniškas atsakymas, grindžiamas vien prieštaringsiomis prielaidomis, nenurodant nei ištirtų faktų, nei norminių aktų. [...] Darytina išvada, kad Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos 2012 m. spalio 25 d. sprendimas Nr. 3R-237 [...] įpareigoti panaikinti ginčijamą aktą ir skundą nagrinėti iš naujo, ir priimti VAĮ 8 str. reikalavimus atitinkantį sprendimą yra teisėtas ir pagrįstas“.¹³²

Apibendrinant nagrinėtą bylą galima daryti išvadą, jog gyvosios gamtos apsaugą užtikrinti privalančios institucijos ne visuomet tinkamai atlieka savo užduotis, vykdydamos joms pavestas funkcijas. Tai sudaro galimybę tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims, pažeisti teisės aktų, reguliuojančių gyvosios gamtos apsaugą, reikalavimus, piktnaudžiauti gamtos ištekliais bei jų resursais ir išvengti už tai teisės aktų nuostatose numatytos atsakomybės, ypač tais atvejais, kuomet gyvosios gamtos apsaugą užtikrinanti privalančios institucijos bei jose dirbantys pareigūnai savo

¹³⁰ Ten pat.

¹³¹ „Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1386-365/2013,“ prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1dyBYZiKiyMJ:gamta.lt/files/VAAT%25202013-03-25%2520sprendimas%2520Nr.%2520I-1386-3652013.docx+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>

¹³² Ten pat.

tarnybines pareigas atlieka paviršutiniškai bei atmetinai. Neatmetama tikimybė, jog kai kuriais atvejais, fiziniai arba juridiniai asmenys pažeidinėja gyvosios gamtos apsaugą užtikrinančius teisės aktus ir kenkia gyvajai gamtai su pavienių, korumpuotų pareigūnų žinia, atlikdami tai išvien. Todėl itin svarbu, kad gyvosios gamtos apsaugą prižiūrinčiose bei kontroliuojančiose institucijose dirbtų tik nepriekaištingą reputaciją turintys asmenys, pasižymintys itin žema korupcijos pasireiškimo tikimybe ir galintys tinkamai įgyvendinti teisės aktų nuostatas bei atsakingai vykdyti jiems pavestas pareigines funkcijas.

Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjos 2013 m. rugsėjo 3 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-619-380/2013. Proceso dalyviai: asmuo Ž. G., LR Aplinkos ministerijos Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamentas (toliau – Klaipėdos RAAD). Bylos esmė: Ž. G. LR Aplinkos ministerijos Klaipėdos RAAD Šilutės gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos 2013 m. gegužės 29 d. nutarimu nubaustas pagal LR ATPK 87 str. 3 d. ir jam paskirta 900 Lt bauda. „Ž. G. nubaustas už tai, kad 2013 m. gegužės 24 d., apie 21.20 val., kartu su E. S. [...] upėje, ties pirma betonine krantine [...] regioniniame parke vykdė neteisėtą žvejybą draudžiamu būdu, draudžiamu įrankiu - traukiamu tinklu ir neteisėtai sugavo 4 sterkus 30 cm., 35 cm., 40 cm., 42 cm., pažeisdamas Mėgėjų žvejybos vidaus vandenyse taisyklių 10.1., 11.2., 12.3.7. punktų reikalavimus. Šį nutarimą Ž. G. apskundė Šilutės rajono apylinkės teismui. Šilutės r. apylinkės teismas 2013 m. liepos 12 d. nutartimi panaikino LR Aplinkos ministerijos Klaipėdos RAAD Šilutės gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos 2013 m. gegužės 29 d. nutarimą ir administracinę bylą nutraukė“.¹³³ Klaipėdos RAAD pateikė apeliacinį skundą, kuriuo prašė Šilutės rajono apylinkės teismo 2013 m. liepos 12 d. nutartį pakeisti ir palikti galioti Klaipėdos RAAD Šilutės gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos 2013 m. gegužės 29 d. nutarimą. Apeliuojanti institucija nurodė, jog nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, teismas pažeidė ATPK 248, 257 bei 284 str. nuostatas, todėl „[...] byla nebuvo išnagrinėta pilnai, objektyviai ir visapusiškai“.¹³⁴ Ž. G. pateikė atsiliepimą į apeliacinį skundą, prašydamas jo netenkinti ir teigdamas, kad apeliacinį skundą pateikusi institucija, t. y. Klaipėdos RAAD nurodė naujas aplinkybes, kurios nebuvo nurodytos bei nagrinėtos vykusiame teismo posėdyje. Ž. G. sutiko su pirmosios instancijos teismo priimtu sprendimu, kuriame akcentuojama, „[...] jog vien pareigūno kaltinantys parodymai, kurių nepatvirtina kiti bylos duomenys ir paneigia liudytojas E. S., nėra pakankami pažeidimo faktui konstatuoti“.¹³⁵

Klaipėdos apygardos teismas, nusprendė apeliacinį skundą tenkinti, nurodydamas šiuos argumentus: 1) Pirmosios instancijos teismas skundžiama nutartimi administracinio teisės pažeidimo

¹³³ „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjos 2013 m. rugsėjo 3 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-619-380/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/279759653962788/ATP-619-380/2013>

¹³⁴ Ten pat.

¹³⁵ Ten pat.

bylą nutraukė konstatavęs, jog Ž. G. veiksniuose nebuvo administracinio teisės pažeidimo įvykio ir sudėties. Apygardos teismas pažymėjo tai, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) ne kartą yra atkreipęs teismų dėmesį į tai, kad „nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą būtina iširti ir įvertinti visas bylai reikšmingas aplinkybes. [...] ATPK 284 str. 1 d. nustato, kad organas (šiuo atveju apylinkės teismas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, privalo išaiškinti: ar buvo padarytas administracinis teisės pažeidimas, ar administracinio teisės pažeidimo protokole nurodytas pažeidėju asmuo kaltas jo padarymu, ar jis trauktinas administracinėn atsakomybėn, ar yra atsakomybę lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių, ar padarytas turinis nuostolis, taip pat išaiškinti kitas aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti. Šių aplinkybių nustatymui nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą renkami atitinkami įrodymai [...]. Asmens, kaltinamo padarius administracinį teisės pažeidimą, kaltė gali būti įrodinėjama visomis ATPK 256 str. 2 d. numatytomis įrodinėjimo priemonėmis, tačiau įrodymų turi būti surinkta tiek, kad nekiltų jokių pagrįstų abejonių dėl asmens kaltės padarius minėtą pažeidimą. Vadovaujantis ATPK 257 str. organas (pareigūnas) įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, pilnutiniu ir objektyviu visų bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu. Šių procesinės teisės normų reikalavimų nesilaikymas yra esminis procesinių normų pažeidimas, kuriam esant, teismo priimtas procesinis sprendimas gali būti pripažintas nepagrįstu ir panaikintas“.¹³⁶ Todėl, aukštesnės, t. y. apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs bylą įrodymų vertinimo aspektu, padarė išvadą, jog pirmosios instancijos teismas nutarimą priėmė tinkamai neištyręs visų byloje esančių įrodymų; 2) Byloje surinkti įrodymai patvirtina, kad žvejybą Ž. G. vykdė neteisėtu (draudžiamu) būdu, naudodamas draudžiamą įrankį – traukiamą tinklą bei neteisėtai gaudydamas sterkus; 3) Ž. G. savo kaltės nepripažino, tvirtino tinklu nežvejojęs ir sterkų negaudęs, nors byloje esantys įrodymai, tokie kaip užpildytas ATP protokolai, tarnybinis pareigūno M. P. pranešimas ir kt., tokią administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens poziciją, paneigia. Tokios pat pozicijos kaip Ž.G. laikėsi ir kartu su juo žvejojęs E. S.; 4) „Pirmosios instancijos teismas patikėjo šių asmenų paaiškinimais ir administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną Ž. G. atžvilgiu nutraukė. Tačiau pirmosios instancijos teismas visiškai nevertino liudytojo, t. y. Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamento Šilutės gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos pareigūno parodymų“.¹³⁷ 5) Klaipėdos RAAD Šilutės gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos skyriaus atstovo, pareigūno M. P. parodymai byloje buvo nuoseklūs, neprieštaraujantys vieni kitiems, tuos pačius parodymus M. P. pateikė tiek teisme, tiek ir surašytame tarnybiniame pranešime. Remiantis tuo, apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad „Netikėti ar abejoti pareigūnu nėra pagrindo, ko negalima pasakyti apie administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens

¹³⁶ „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjos 2013 m. rugsėjo 3 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-619-380/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/279759653962788/ATP-619-380/2013>

¹³⁷ Ten pat.

Ž. G. parodymus. Įvertinus visus byloje esančius įrodymus, daroma išvada, kad Ž. G. neigdamas savo kalbę, siekia išvengti administracinės atsakomybės, o kartu su juo buvusio E. S. parodymai patvirtina M. P. parodymus apie įvykio vietoje rastas žuvis ir tinklą. Tačiau jo parodymai, kad Ž. G. žuvų nesugavo vertinami kritiškai, kadangi žuvis ir tinklas buvo Ž. G. automobilyje, todėl akivaizdu jog jie abu žvejojimo draudžiamu būdu“;¹³⁸ 6) Pirmosios instancijos teismas, vertindamas byloje esančius įrodymus nepagrįstai padarė išvadą, esą byloje nėra pakankamai patikimų įrodymų, neginčijamai patvirtinančių Ž. G. padarius administracinės teisės pažeidimą, kadangi, kaip pažymėjo pirmosios instancijos teismas, „[...] teisės pažeidimo faktas nėra užfiksuotas techninėmis priemonėmis“¹³⁹, tačiau apeliacinės instancijos teismas nesutiko su šiuo žemesnės instancijos argumentu, nurodydamas, jog teismas „[...] neįvertino tų aplinkybių, kad jokie teisės aktai neįpareigoja aplinkos apsaugos kontrolės pareigūnus (ir kitų institucijų pareigūnus) būtinai nufilmuoti pažeidimo momentą. [...] Todėl filmuotos medžiagos ar nuotraukų nepateikimas negali būti vertintinas kaip pagrindas konstatuoti, kad Ž. G. ATPK 87 str. 3 d. numatyto pažeidimo nepadarė ir bylos teiseną nutraukti“.¹⁴⁰ Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs visas aplinkybes bei ištyręs byloje esančius įrodymus, padarė išvadą, jog administracinio teisės pažeidimo byla Ž. G. atžvilgiu buvo nutraukta nepagrįstai, o pirmosios instancijos teismas visapusiškai neištyrė ir neįvertino visų nagrinėtai bylai svarbių įrodymų, todėl buvo pažeistos ATPK 248, 257 bei 284 str. nuostatos. Todėl teismas priėmė neskundžiamą nutartį, kuria nusprendė pakeisti Šilutės r. apylinkės teismo 2013 m. liepos 12 d. nutartį, Ž. G. skundą atmesti kaip nepagrįstą ir palikti galioti nepakeistą Klaipėdos RAAD Šilutės gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos 2013 m. gegužės 29 d. nutarimą, kuriuo Ž. G. nubaustas pagal ATPK 87 str. 3 d. 900 Lt bauda.

Teismų nagrinėjamosiose administracinių teisės pažeidimų bylose, susijusiose su gyvosios gamtos apsauga, itin svarbus yra tinkamas visų byloje surinktų įrodymų vertinimas, kuris privalo būti visapusiškas, pilnas ir objektyvus. Kaip matyti iš nagrinėtos situacijos šioje konkrečioje byloje, pirmosios instancijos teismas, priėmė nepagrįstą sprendimą, kuriuo administracinį pažeidimą padaręs asmuo būtų likęs nenubaustas. Tačiau bylai pasiekus apeliacinės instancijos teismą, pažeistas teisingumas buvo atstatytas, o ATPK pažeidimą padaręs asmuo atitinkamai nubaustas pagal ATPK nuostatas. Todėl tik dar kartą galima pažymėti tai, kad aukštesnės pakopos teismų atliekama veikla yra itin svarbi, nes būtent jie gali ištaisyti pirmosios instancijos teismų padarytas klaidas, pašalinti bylose atsiradusias spragas, pavyzdžiui, teismo vidiniu įsitikinimu įvertinant byloje surinktus įrodymus ir pan.

---

¹³⁸ Ten pat.

¹³⁹ Ten pat.

¹⁴⁰ „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjos 2013 m. rugsėjo 3 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-619-380/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/279759653962788/ATP-619-380/2013>

IŠVADOS

1. Aplinkos ir aplinkos apsaugos sąvokos bėgant laikui kito, buvo praplėstos ir aiškinamos plačiau. Tai įtakojo įgyvendinama tarptautinė politika aplinkos apsaugos srityje, priimami tarptautiniai teisės aktai, todėl neišvengiamai ir nacionaliniai teisės aktai privalėjo būti keičiami, derinami su tarptautinių teisės aktų nuostatomis, kad tarp pastarųjų ir nacionalinių teisės aktų neatsirastų taip vadinamosios kolizijos, neatitikimų ar prieštaravimų. Gyvosios gamtos apsauga yra siauresnė sąvoka bei sritis nei aplinkos apsauga, tačiau tai anaiptol nereiškia, jog gyvosios gamtos apsauga tampa antraeile, sprendžiant klausimus, susijusius su aplinkosauga. Būtent gyvosios gamtos apsauga, tinkamas jos įgyvendinimas, suponuoja galimybę išsaugoti esančias bei nykstančias gyvų organizmų (tiek augalų, tiek ir gyvūnų) rūšis, spręsti jų gausumo atkūrimo problemas, didinti gyvosios gamtos rūšių įvairovę, valdyti kai kurių rūšių gyvųjų organizmų gausumą, mažinant nepageidaujamų rūšių (kenkiančių nykstančioms rūšims bei jų išlikimui, darančių didelę žalą žmogaus ūkinei veiklai ir pan.) populiaciją ir pan.

2. Vien nacionalinio aplinkos apsaugos reguliavimo gyvosios gamtos kontekste nepakanka, kadangi daugeliu atvejų atliekant tam tikrus veiksmus, pavyzdžiui, įvežant, išvežant iš vienos šalies į kitą, reeksportuojant ir pan. gyvūnus, augalus ir t. t. neapsiribojama tik vienos valstybės teritorinėmis ribomis, jos yra peržengiamos, todėl gyvosios gamtos apsaugos užtikrinimui, jos išsaugojimui nuo galimo išnykimo ir pan. turi būti ir yra priimami tarptautinio pobūdžio teisės aktai bei kiti norminiai dokumentai, kurie pagal teisinę prigimtį (pobūdį) turi skirtingą privalomąją galią ES valstybėms narėms. Vieni iš jų yra privalomi be išimčių visoms ES valstybėms-narėms (reglamentai, direktyvos, konvencijos), kiti turi tik rekomendacinį pobūdį arba galioja tik valstybei, kuriai jie skirti (sprendimai). Lietuvoje nėra patvirtintas draudžiamų įvežti augalų bei gyvūnų sąrašas lietuvių kalba, asmenys privalo vadovautis EB reglamente 997/2010 nustatytu sąrašu, kuriame pateikiami lotyniški pavadinimai. Lietuva turėtų patvirtinti tokį sąrašą lietuvių kalba, tai įneštų daugiau aiškumo ir informatyvumo apie į Lietuvą draudžiamus įvežti augalus, gyvūnus bei jų dalis.

3. Lietuvoje aplinkos apsaugos politika įgyvendinama pasitelkiant institucijas, kurioms deleguotas įvairių aplinkos apsaugos politikos funkcijų įgyvendinimas, kurį institucijos atlieka pagal joms suteiktą kompetenciją. Svarbiausiomis institucijomis, įgyvendinančiomis gyvosios gamtos apsaugą, įvardytinos: LR Aplinkos ministerija ir jai pavaldžios institucijos (Aplinkos apsaugos agentūra; Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (su jai priklausančiomis direkcijomis); Valstybinė miškų tarnyba; Valstybinė aplinkos apsaugos tarnyba); LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetas ir Lietuvoje veikiančys aštuoni regioniniai aplinkos apsaugos departamentai (RAAD). Pažymėtina, jog aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimas gali būti apsunkintas kai kurių institucijų funkcijų dubliavimosi.

4. Išanalizavus teismų praktiką, susijusią su aplinkos apsaugos institucijų darbu išryškėjo šie ypatumai: aplinkos apsaugą vykdyti privalantys pareigūnai neretai naudojami tarnybine padėtimi ir daro veikas, priešingas įstatymams, tiesiog „prisidengdami“ vykdomomis pareigomis; Tokių pareigūnų piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi gali būti inkriminuojamas tik nustačius didelę žalą, tik tokiais atvejais asmuo bus patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už piktnaudžiavimą tarnyba pagal BK 228 str. 1 d.; Pasitaiko atvejų, kuomet fiziniai arba juridiniai asmenys pažeidinėja gyvosios gamtos apsaugą užtikrinančius teisės aktus su korumpuotų aplinkosaugos srityje dirbančių pareigūnų žinia; Teismų praktikos byloje, susijusiose su gyvosios gamtos apsauga, itin svarbiu veiksmu laikytinas tinkamas visų byloje surinktų įrodymų vertinimas, kuris privalo būti visapusiškas, pilnas ir objektyvus.

PASIŪLYMAI

1. *LR Aplinkos apsaugos ministerijai*: patvirtinti draudžiamų į Lietuvą įvežti augalų bei gyvūnų sąrašą lietuvių kalba, kadangi šiuo metu vadovaujamosi EB reglamente 997/2010 nustatytu sąrašu, kuriame pateikti draudžiamų įvežti augalų bei gyvūnų sąrašai lotyniškais pavadinimais. Tai įneštų kur kas daugiau aiškumo ir informatyvumo apie į Lietuvą draudžiamus įvežti augalus, gyvūnus bei jų dalis.

2. *LR Aplinkos apsaugos ministerijai*: pastebimos tendencijos, kad kai kurių institucijų funkcijos „persipina“, dubliuojasi. Nors tokių funkcijų institucijose ir nėra itin daug, tačiau funkcijų dubliavimasis be abejonės apsunkina tinkamą bei veiksmingą gyvosios gamtos apsaugos politikos įgyvendinimą. Todėl būtina peržiūrėti tiek pagrindines institucijoms priskirtas funkcijas, tiek ir šalutines, kurios institucijoms numatytos įgyvendinti pagal jų veiklos kompetenciją, ir atskiroms institucijoms vykdytinas funkcijas numatyti tokiu būdu, kad jos nesidubliuotų su kitų institucijų vykdoma veikla.

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra:

1. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. *Valstybės žinios* 33, nr. 1014 (1992).
2. „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais“ (Orhuso konvencija). *Valstybės žinios* 73, nr. 2572 (2001).
3. „Migruojančių laukinių gyvūnų išsaugojimo konvencija“. *Valstybės žinios* 50, nr. 1742 (2001).
4. 2010 m. lapkričio 5 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 997/2010 „Kuriuo sustabdomas tam tikrų laukinės faunos ir floros rūšių egzempliorių įvežimas į Sąjungą“. *Oficialusis leidinys* L 290, nr. 1 (2010).
5. 2008 m. vasario 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 100/2008 „Dėl pavyzdžių rinkinių ir tam tikrų formalumų, susijusių su prekyba laukinės faunos ir floros rūšimis, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 865/2006, nustatantį išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 įgyvendinimo taisykles“. *Oficialusis leidinys* L 31, nr. 3 (2008).
6. 2006 m. gegužės 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 865/2006 „Nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo taisykles“. *Oficialusis leidinys* L 166 (2006).
7. 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 „Dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą“. *Oficialusis leidinys* L 61, nr. 1 (1997).
8. „Aplinkos apsaugos agentūros nuostatai.“ *Valstybės žinios* 115, nr. 4310 (2004).
9. „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 5, nr. 75 (1992) (aktuali redakcija nuo 2013 06 01).
10. „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 57, nr. 1335 (1996).
11. „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas.“ *Valstybės žinios* 72, nr. 3017 (2002) (aktuali redakcija nuo 2014 06 03).
12. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatai.“ *Valstybės žinios* 84, nr. 2353 (1998).
13. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 258 „Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 53, nr. 1540 (2000).
14. „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.“ *Valstybės žinios* 89, nr. 2741 (2000).
15. „Lietuvos Respublikos Seimo Statutas.“ *Valstybės žinios* 5, nr. 97 (1999).

16. „Valstybinės aplinkos apsaugos tarnybos nuostatai.“ *Teisės aktų registras*, nr. 9799 (2014).

Specialioji literatūra:

17. Aleknavičius, Pranas. *Aplinkosaugos ir aplinkotvarkos teisė*. Kaunas: Ardiva, 2008.

18. Marozas, Vitas. *Sausumos ekosistemų įvairovė ir apsauga*. Akademija: UAB „IDP Solutions“, 2008.

19. Mierauskas, Pranas. *Gamtotvarka. Strateginis ekosistemų valdymas*. Vilnius: Lietuvos gamtos fondas, 2009.

20. Mierauskas, Pranas. *Saugomų teritorijų politika ir valdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.

21. Monkevičius, Eduardas. „Aplinkosaugos santykių teisinio reguliavimo problemos.“ *Jurisprudencija* 10, nr. 112 (2008): 7-16.

22. Motiekaitytė, Vida, ir Juknevičiūtė, Asta. „Gamtosauginio audito vaidmuo gamtotvarkos procese.“ *Socialinių mokslų studijos* 3, nr. 7 (2010): 145-161.

23. Povilauskienė, Danguolė. „Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių Lietuvos Respublikoje įvežimo ir išvežimo kontrolė.“ *Socialinių mokslų studijos* 6, nr. 2 (2014): 440-464.

24. Ragulskytė-Markovienė, Rasa. „Europos Sąjungos aplinkos teisė: raida ir perspektyvos.“ *Teisė*, nr. 78 (2011): 93-103.

25. Sudavičius, Bronius, ir Vaitiekienė, Elena. „Savivaldybių specialiosios aplinkos apsaugos rėmimo programos: teisinio reguliavimo probleminiai aspektai.“ *Jurisprudencija* 21, nr. 4 (2014): 1140-1162.

26. Venckus, Zenonas. *Aplinkos apsaugos politika ir teisė*. Vilnius: Technika, 2007.

Internetiniai šaltiniai:

27. „Apribojimai ir draudimai.“ Žiūrėta 2015 11 24 per internetą. <http://www.cust.lt/web/guest/verslui/apribojimai/cites>

28. „Augalų genų banko nuostatai.“ Žiūrėta 2015 10 09 per internetą. <http://www.agb.lt/nuostatai.htm>

29. Barkauskaitė, Živilė. „Klaidos, už kurias skaudžiai baus: augalai ir gyvūnai, kurių negalima vežti per sieną“. 2015. Žiūrėta 2016 01 10 per internetą <http://grynas.delfi.lt/gyvenimas/klaidos-uz-kurias-skaudziai-baus-augalai-ir-gyvunai-kuriu-negalima-vezti-per-siena.d?id=68024254>

30. „Biologinės įvairovės konvencija (CBD).“ Žiūrėta 2016 01 10 per internetą. <http://www.am.lt/VI/index.php#a/16266>

31. „Gamtos apsauga.“ Žiūrėta 2015 10 09 per internetą. <http://www.am.lt/VI/index.php#r/1038>
32. „Gyvosios gamtos apsauga Lietuvoje.“ Žiūrėta 2015 10 06 per internetą. <http://senas.birdlife.lt/index.php/gamtos-klase/gyvosios-gamtos-apsauga/>
33. „Informacijos apie aplinką teikimą reglamentuojantys teisės aktai.“ Žiūrėta 2015 12 18 per internetą. http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=8500
34. Jasaitienė, Aušra. „Draudžiama įvežti į Lietuvą ir ES!“ 2010. Žiūrėta 2016 01 11 per internetą <http://www.mytrips.lt/Diskusijos/Tema/Draudziama-ivezti-i-Lietuva-ir-ES/148>
35. „Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija UNESCO.“ Žiūrėta 2015 11 23 per internetą. <https://lrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas/tarptautines-organizacijos/jungtiniu-tautu-svietimo-mokslo-ir-kulturos-organizacija-unesco>
36. „Kas mes esame.“ Žiūrėta 2015 10 07 per internetą. <https://www.apva.lt/lt/kas-mes-esame.html>
37. „Lietuvos Raudonoji knyga.“ Žiūrėta 2015 10 05 per internetą. <http://www.raudonojiknyga.lt/>
38. Monkevičius, Eduardas. „Aplinkosaugos teisės paskaitos.“ 2013. Žiūrėta 2015 10 03 per internetą. http://edumon.lt/wp-content/uploads/2014/02/APLINKOSAUGOS_TEISES_PASKAITOS_Tink.pdf
39. „Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos Konvencija.“ Žiūrėta 2015 11 14 per internetą http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=234719&p_tr2=2
40. „Prekybos laukine flora ir fauna reguliavimas Europos Sąjungoje.“ Žiūrėta 2015 12 19 per internetą http://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/trade_regulations/KH7707262LTC.pdf
41. Rukytė, Dalia. „Savaitės pokalbis. Jūratė Markevičienė: „Kodėl Lietuvoje stringa Orhuso konvencija?““. 2012. Žiūrėta 2015 11 23 per internetą. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-01-03-savaites-pokalbis-jurate-markeviciene-kodel-lietuvoje-stringa-orhuso-konvencija/74728>
42. „Tarnybos veiklos tikslai ir funkcijos.“ Žiūrėta 2015 10 11 per per internetą. <http://www.vstt.lt/VI/index.php#r/218>
43. „Valstybinės miškų tarnybos nuostatai.“ Žiūrėta 2015 10 11 per internetą. <http://www.amvmt.lt/Nuostatai/ApieTarnyba.aspx?&MID=618&AMID=809>
44. „Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento veiklos sritys.“ Žiūrėta 2015 10 11 per internetą. <http://vrd.am.lt/VI/index.php#a/6887>

Teismų praktika:

45. „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjo 2013 m. gruodžio 23 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-1350-175/2013.“ Prieiga per internetą:

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4d921f41-84b8-4a61-b02d-3e093c3638f5>

46. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjos 2013 m. rugsėjo 3 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-619-380/2013.“ Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/279759653962788/ATP-619-380/2013>

47. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-421/2008.“ Prieiga per internetą: <http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html>

48. Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1386-365/2013.“ Prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1dyBYZiKiyMJ:gamta.lt/files/VAAT%25202013-03-25%2520sprendimas%2520Nr.%2520I-1386-3652013.docx+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>

49. „Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-704-365/2014.“ Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/201402096819176/I-704-365/2014>

ANOTACIJA

Tyrimo esmė. Magistro baigiamajame darbo praktinėje dalyje nagrinėjama teismų praktika bylose, susijusiose su gyvosios gamtos apsauga. **Tyrimo tikslas** – išanalizuoti institucijų, įgyvendinančių gyvosios gamtos apsaugą funkcijas ir įgaliojimus bei atskleisti iš jų kylančius probleminius aspektus. **Tyrimo uždaviniai:** 1) Atskleisti aplinkos apsaugos sampratos bei paskirties ypatumus; 2) Išanalizuoti aplinkos apsaugos teisinį reguliavimą tarptautiniame ir nacionaliniame kontekste; 3) Išnagrinėti gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančioms institucijoms priskirtus įgaliojimus pagal jų kompetenciją ir aptarti jų įgyvendinamas funkcijas; 4) Išanalizavus teismų praktiką gyvosios gamtos apsaugos kontekste, atskleisti esamą problematiką. **Tyrimo rezultatai:** atlikus teismų praktikos analizę, nustatyta, kad: gyvosios gamtos apsaugą užtikrinti privalančių institucijų darbuotojai ne visuomet atsakingai ir deramai, laikydamiesi teisės aktų nuostatų atlieka savo tarnybines pareigas, piktnaudžiauja turimu pareiginiu statusu, viršija jiems suteiktus įgaliojimus arba piktnaudžiauja tarnyba; Teismams inkriminuojant asmenims nusikalstamą veiką, numatytą BK 228 str. (piktnaudžiavimas), būtinas elementas yra dėl asmens padarytos nusikalstamos veikos kilusių padarinių (žalos) dydis; Teismų nagrinėjamos administracinių teisės pažeidimų bylose, susijusiose su gyvosios gamtos apsauga, itin svarbus yra tinkamas visų byloje surinktų įrodymų vertinimas, kuris privalo būti visapusiškas, pilnas ir objektyvus.

Reikšminiai žodžiai: gyvosios gamtos apsauga, institucijos, administracinė atsakomybė, teismų praktika.

ANNOTATION

Essence of the research. The judicial practice in cases related with the protection of the animate nature is analyzed in the practical part of the final master thesis. **Goal of the research** – to analyze the functions and powers of institutions implementing the protection of the animate nature and reveal arising problematic aspects. **Tasks of the research:** 1) To reveal the peculiarities of the conception and purpose of the environmental protection; 2) To analyze the legal regulation of the environmental protection in the international and national context; 3) To analyze the powers assigned to institutions implementing the protection of the animate nature according to their competence and discuss implemented functions; 4) To reveal the present topicality after analyzing the judicial practice in the context of protection of the animate nature. **Results of the research:** the following was determined the analysis of the judicial practice: the employees of institutions, which must ensure the protection of the animate nature, do not always perform their official duties responsibly and properly, in accordance with the legal acts, abuse their official status, exceed their powers or abuse the service; In case the courts incriminate the criminal act set out in Article 228 of the Penal Code (abuse) to persons, the obligatory element is the size of consequences (damage) caused by the criminal act

committed by the person; The assessment of all proofs collected in the case is especially important in cases related with the protection of the animate nature, which are analyzed by the courts, and it must be universal, complete and objective.

Key words: protection of the animate nature, institutions, administrative liability, judicial practice.

SANTRAUKA

Baigiamojo darbo tema „*Institucijų, įgyvendinančių gyvosios gamtos apsaugą, funkcijos ir įgaliojimai*“. **Tyrimo tikslas:** – išanalizuoti institucijų, įgyvendinančių gyvosios gamtos apsaugą funkcijas ir įgaliojimus bei atskleisti iš jų kylančius probleminius aspektus. **Tyrimo uždaviniai:** 1) Atskleisti aplinkos apsaugos sampratos bei paskirties ypatumus; 2) Išanalizuoti aplinkos apsaugos teisinį reguliavimą tarptautiniame ir nacionaliniame kontekste; 3) Išnagrinėti gyvosios gamtos apsaugą įgyvendinančioms institucijoms priskirtus įgaliojimus pagal jų kompetenciją ir aptarti jų įgyvendinamas funkcijas; 4) Išanalizavus teismų praktiką gyvosios gamtos apsaugos kontekste, atskleisti esamą problematiką. **Darbo struktūra.** Magistro baigiamąjį darbą sudaro: įvadas, 4 dalys (trys pirmosios iš jų teorinio pobūdžio, o ketvirtoji – praktinio, kurioje analizuojama teismų praktika), išvados ir pasiūlymai, 2 priedai, 49 pozicijų literatūros sąrašas. Darbo apimtis be priedų – 66 puslapiai. **Tyrimo rezultatai.** Atlikus teismų praktikos analizę nustatyta, kad: gyvosios gamtos apsaugą užtikrinti privalančių institucijų darbuotojai ne visuomet atsakingai ir deramai, laikydamiesi teisės aktų nuostatų atlieka savo tarnybines pareigas, piktnaudžiauja turimu pareiginiu statusu, viršija jiems suteiktus įgaliojimus arba piktnaudžiauja tarnyba; Teismams inkriminuojant asmenims nusikalstamą veiką, numatytą BK 228 str. (piktnaudžiavimas), būtinas elementas yra dėl asmens padarytos nusikalstamos veikos kilusių padarinių (žalos) dydis; Teismų praktikoje, bylose, susijusiose su gyvosios gamtos apsauga, itin svarbus yra tinkamas visų byloje surinktų įrodymų vertinimas, kuris privalo būti visapusiškas, pilnas ir objektyvus; Svarbus vaidmuo tenka aukštesnės instancijos teismams, kadangi būtent jie gali ištaisyti pirmosios instancijos teismų padarytas klaidas, pašalinti byloje atsiradusias spragas, pavyzdžiui, teismo vidiniu įsitikinimu vertinant byloje surinktus įrodymus ir pan.

SUMMARY

Topic of the final thesis „*Functions and powers of institutions implementing the protection of the animate nature*“. **Goal of the research** – to analyze the functions and powers of institutions implementing the protection of the animate nature and reveal arising problematic aspects. **Tasks of the research:** 1) To reveal the peculiarities of the conception and purpose of the environmental protection; 2) To analyze the legal regulation of the environmental protection in the international and national context; 3) To analyze the powers assigned to institutions implementing the protection of the animate nature according to their competence and discuss implemented functions; 4) To reveal the present topicality after analyzing the judicial practice in the context of protection of the animate nature. **Structure of the thesis.** The final master thesis consists of the following: introduction, 4 parts (the first three of them are theoretical and the fourth one is practical, analyzing the judicial practice), conclusions and suggestions, 2 appendixes, list of references of 49 positions. Volume of the thesis excluding appendixes – 69 pages. **Results of the research:** the following was determined the analysis

of the judicial practice: the employees of institutions, which must ensure the protection of the animate nature, do not always perform their official duties responsibly and properly, in accordance with the legal acts, abuse their official status, exceed their powers or abuse the service; In case the courts incriminate the criminal act set out in Article 228 of the Penal Code (abuse) to persons, the obligatory element is the size of consequences (damage) caused by the criminal act committed by the person; The assessment of all proofs collected in the case is especially important in cases related with the protection of the animate nature, which are analyzed by the courts, and it must be universal, complete and objective; An important role falls to the higher instance courts because namely they can correct any mistakes made by the first instance courts, eliminate gaps occurring in cases, for example, proofs of the case assessed in the internal conviction of the court etc.

Aplinkos apsaugą gyvosios gamtos apsaugos srityje įgyvendinančios institucijos ir jų atliekamos funkcijos

Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje	Kartu su kitomis institucijomis įgyvendinamos funkcijos
LR Aplinkos ministerija	
<p>Rengia įstatymų projektus ir planavimo dokumentus aplinkos apsaugos, klimato kaitos, poveikio aplinkai vertinimo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, atkūrimo, gausinimo ir apsaugos, valstybinio aplinkos monitoringo, GMO naudojimo ir kitais klausimais bei dalyvauja jų rengime;</p> <p>Organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja nurodytų planavimo dokumentų nuostatų įgyvendinimą;</p> <p>Dalyvauja rengiant šalies regioninės plėtros planus, Valstybės investicijų programą aplinkos ir kraštovaizdžio apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, atkūrimo, gausinimo ir apsaugos ir kitose srityse;</p> <p>Rengia ir tvirtina aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo normas, normatyvus, standartus, taisykles, koordinuoja jų įgyvendinimą;</p> <p>Nustato gamtinės aplinkos elementų būklės vertinimo kriterijus;</p> <p>Rengia ir tvirtina aplinkai, laukinių gyvūnų rūšims ir jų buveinėms, saugomoms rūšims ir jų buveinėms padarytos žalos apskaičiavimo metodikas;</p> <p>Organizuoja valstybinį aplinkos monitoringą, teikia siūlymus dėl aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo ekonominės sistemos formavimo;</p> <p>Koordinuoja ne miškų ūkio paskirties žemėje esančių želdynų ir želdinių apsaugą;</p> <p>Įgyvendina laukinės augalijos apsaugos priemones ir vykdo jos apsaugos ir naudojimo valstybės kontrolę;</p> <p>Tvirtina LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą, LR griežtai saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą ir Europos Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšių sąrašus, Prekybos saugomų rūšių laukiniais augalais ir grybais taisykles, Lietuvos raudonosios knygos komisijos sudėtį, Saugomų rūšių informacinės sistemos nuostatus;</p> <p>Nustato saugomų rūšių naudojimo, saugomų rūšių apsaugos planų rengimo ir jų tvirtinimo tvarką, organizuoja ir koordinuoja darbus, susijusius su kraštovaizdžio, ekosistemų, saugomų ir griežtai saugomų augalų, grybų ir gyvūnų rūšių, jų buveinių išsaugojimu, gausinimu, atkūrimu ir naudojimu;</p> <p>Nustato laukinės gyvūnijos išteklių, laukinių gyvūnų rūšių buveinių, veisimosi sąlygų, laikino apsistojimo vietų ir migracijos kelių apsaugos, atkūrimo ir tvarkymo reikalavimus, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo, invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarką, invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą, vynuoginių sraigčių išteklių naudojimo tvarką;</p> <p>Organizuoja aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę;</p> <p>Atlieka medžioklės valstybinį valdymą;</p> <p>Organizuoja miškingumo didinimo, miško genofondo,</p>	<p>Kartu su <i>Žemės ūkio ministerija</i> tvirtina Griežtai saugomų gyvūnų rūšių padarytos žalos apskaičiavimo metodiką ir Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams ir miškui apskaičiavimo metodiką.</p> <p>Kartu su <i>Sveikatos apsaugos ministerija, Žemės ūkio ministerija ir Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba</i> nustato GMO ir jų produktų rizikos aplinkai, žmonių ir gyvūnų sveikatai įvertinimo tvarką ir rizikai įvertinti būtinus duomenis, nustato augalų nacionalinių genetinių išteklių kaupimo, saugojimo, naudojimo ir atkūrimo tvarką, organizuoja jų naudojimo ir apsaugos kontrolę.</p> <p>Kartu su <i>Muitinės departamentu prie Finansų ministerijos ir Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba</i> nustato prekybos laukiniais gyvūnais tvarką, organizuoja duomenų apie laukinę gyvūniją kaupimą ir tvarkymą, propaguoja laukinės gyvūnijos apsaugą.</p> <p>Kartu su <i>Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba</i> nustato laukinių gyvūnų naudojimo tvarką.</p>

<p>kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės miškuose išsaugojimo, selekcijos ir sėklininkystės, miško išteklių naudojimo, kitų programų projektų rengimą ir koordinuoja šių programų įgyvendinimą.</p> <p>Pagal kompetenciją: atlieka aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą, nustato žvejybos reglamentavimo, saugomų rūšių žuvų, jų buveinių ir migracijos kelių išsaugojimo priemones.</p>	
Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje	
<i>Aplinkos apsaugos agentūra (AAA)</i>	
<p>Teikia duomenis ir informaciją nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms ir organizacijoms bei kitiems aplinkos duomenų ir informacijos vartotojams;</p> <p>Bendradarbiauja su suinteresuotomis nacionalinėmis ir tarptautinėmis institucijomis keičiantis aplinkosaugine informacija, taip pat bendradarbiauja su EK bei ES valstybių narių kompetentingomis institucijomis prekybos laukine fauna ir flora srityje;</p> <p>Derina savivaldybių ir ūkio subjektų aplinkos monitoringo programas;</p> <p>Koordinuoja ir organizuoja leidinių apie aplinkos būklę rengimą;</p> <p>Tvarko ir vysto upių, ežerų ir tvenkinių valstybės kadastrą, LR upių, ežerų, tvenkinių ir kitų vandens telkinių klasifikatorius, teritorijų planavimo dokumentų registrą ir teritorijų planavimo duomenų banką;</p> <p>Išduoda specialiosios žvejybos vidaus vandenyse bei verslinės žvejybos vidaus vandenyse leidimus, leidimus naudoti žvejybos plotą, teisės aktų nustatytais atvejais išduoda žvejybos padalinių žvejybos žurnalus, prekybos žvejybos įrankiais leidimus, registruoja elektros žvejybos aparatus; išduoda leidimus prekiauti laukiniais gyvūnais ar augalais, jų dalimis ar gaminiiais iš jų, įvežti į LR arba išvežti iš jos laukinius gyvūnus, augalus, ar jų dalis ar ir gaminius iš jų;</p> <p>Užtikrina vandens telkinių apsaugos ir valdymo upių baseinų rajonais sistemos administravimą bei funkcionavimą.</p> <p>Pagal kompetenciją: koordinuoja planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesą, nagrinėja ir tvirtina poveikio aplinkai vertinimo programas bei jų vertinimo ataskaitas ir priima motyvuotus sprendimus dėl planuojamos ūkinės veiklos lestinimo poveikio aplinkai požiūriu; Atstovauja AM ir dalyvauja tarptautinių ir nacionalinių darbo grupių veikloje; Teikia konsultacijas fiziniams ir juridiniams asmenims aplinkos kokybės valdymo ir vertinimo srityse; Organizuoja AM sistemos specialistų rengimą ir kvalifikacijos kėlimą aplinkos kokybės vertinimo, cheminių, biologinių, ir radiologinių analizės metodų taikymo, teritorijų planavimo informacinių sistemų diegimo ir kitose srityse; Rengia veiklos ataskaitas bei kitą apibendrinančią informaciją ir ataskaitas apie aplinkosauginių priemonių įgyvendinimo efektyvumą Lietuvoje AM, EK bei kitoms tarptautinėms organizacijoms.</p>	
Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje	
<i>Aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA)</i>	
<p>Administruoja ES fondų bei LR lėšomis finansuojamus aplinkos sektoriaus projektus;</p> <p>Vykdo finansuotinių projektų vertinimą ir jų atranką; Atlieka pareiškėjų ir projekto vykdytojų konsultacijas ir mokymus;</p> <p>Sudaro sutartis su pareiškėjais;</p> <p>Atlieka projektų įgyvendinimo bei pirkimų priežiūrą;</p> <p>Vykdo patikras projektų įgyvendinimo vietose;</p> <p>Užtikrina mokėjimo prašymų pagrįstumą ir lėšų išmokėjimą;</p> <p>Vykdo pažeidimų prevencijos ir tyrimo funkcijas; Sistemina duomenis apie įgyvendinamus projektus; Atlieka viešinimo ir informavimo veiklą.</p>	

Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje	Kartu su kitomis institucijomis įgyvendinamos funkcijos
<i>Augalų genų bankas</i>	
<p>Vertina augalų nacionalinių genetinių išteklių būklę lauko kolekcijose, sėkliniuose (genetiniuose) sklypuose, klonų rinkiniuose ir kituose genetinių išteklių objektuose; saugo genetinę medžiagą, išlaikydamas jos genetinį tapatumą ir vientisumą;</p> <p>Daugina ir platina genetinę medžiagą;</p> <p>Atlieka saugomos genetinės medžiagos gyvybingumo testavimą;</p> <p>Reguliariai atnaujina augalų genetinę medžiagą, organizuoja naujų genetinės medžiagos pavyzdžių ruošimą saugojimui Banke;</p> <p>Informuoja visuomenę apie augalų nacionalinius genetinius išteklius;</p> <p>Inicijuoja ir koordinuoja bendras su kitomis institucijomis augalų nacionalinių genetinių išteklių programas, skelbia gautus tyrimų rezultatus;</p> <p>Koordinuoja tarptautinius mainus, susijusius su augalų nacionaliniais genetiniais ištekliais.</p>	<p>Bendradarbiaudamas su <i>Augalų nacionalinių genetinių išteklių koordinaciniais centrais</i> ir <i>Valstybine miškų tarnyba</i> koordinuoja augalų nacionalinių genetinių išteklių kaupimą, tyrimą, išsaugojimą bei naudojimą.</p>
Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje	
<i>Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba (VSTT)</i>	
<p>Atlieka pavaldžių direkčių veiklos kontrolę joms priskirtų saugomų teritorijų atžvilgiu;</p> <p>Savarankiškai arba kartu su jai pavaldžiomis direkcijomis įgyvendina konkrečias apsaugos ir tvarkymo priemones saugomose teritorijose;</p> <p>Organizuoja taikomųjų mokslinių tyrimų saugomose teritorijose atlikimą;</p> <p>Tvirtina jai pavaldžių direkčių teikiamų paslaugų mokėjimo įkainius;</p> <p>Organizuoja ir koordinuoja Saugomų teritorijų specialiųjų bei gamtotvarkos planų ir projektų, tvarkymo ir techninių projektų, kitų strateginio ir teritorijų planavimo dokumentų bei projektų rengimą ir jų įgyvendinimą; Informuoja žemės savininkus, valdytojus ir naudotojus apie steigiamas Saugomas teritorijas, skelbiamus saugomais gamtos paveldo objektus, apie priimtus sprendimus dėl Saugomų teritorijų įsteigimo ir gamtos paveldo objektų paskelbimo saugomais;</p> <p>Vykdo Saugomų teritorijų apskaitą ir inventorizaciją, registruoja Saugomas teritorijas; dalyvauja nagrinėjant pasiūlymus valstybės saugomoms teritorijoms steigti, jų riboms ir apsaugos režimui nustatyti ar pakeisti, teikia AM pasiūlymus bei išvadas;</p> <p>Pagal kompetenciją: sudaro apsaugos sutartis dėl veiklos apribojimų, konkrečių žemės, miško ir vandens telkinių naudojimo sąlygų su žemės, miško sklypų ir vandens telkinių savininkais bei valdytojais, kurių žemės, miško sklypai ar vandens telkiniai yra Saugomoje teritorijoje; koordinuoja gamtinių rezervatų bei Kuršių nerijos nacionalinio parko miškų tvarkymą.</p>	
Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje	
<i>Valstybinė miškų tarnyba</i>	
<p>Atlieka valstybinę visų nuosavybės formų šalies miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo ir apsaugos kontrolę;</p> <p>Išduoda leidimus kirsti mišką miško valdytojams ir naudotojams; įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti;</p> <p>Kontroliuoja miškotvarkos darbų kokybę, miško dauginamosios medžiagos auginimą, naudojimą atkuriant ir įveisiant mišką bei prekybą;</p> <p>Taiko miško sanitarinės apsaugos priemones;</p> <p>Vykdo genetinių miško medžių išteklių ir sėklinės miško bazės objektų priežiūrą, naudojimą ir atkūrimą;</p> <p>Atlieka pagrindinių miško kirtimų normos valstybinių miškų valdytojams skaičiavimus;</p> <p>Įgyvendina miškų būklės stebėsenos koordinavimą;</p> <p>Rengia ir derina miškų priskyrimo miškų grupėms sąrašus bei jų tikslinimo projektus;</p>	

Derina saugomų teritorijų ir jų zonų ribų planus.
Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje
<i>Regioniniai aplinkos apsaugos departamentai (RAAD)</i>
<p>Atlieka fizinių ir juridinių asmenų aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo kontrolės funkciją;</p> <p>Organizuoja bei vykdo prevencinę veiklą, siekiant jog fiziniai asmenys ir juridiniai subjektai laikytųsi teisės aktų, reglamentuojančių aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą;</p> <p>Atlieka kontrolę ar asmenys teisėtai naudoja žemės, žemės gelmių, paviršinių ir požeminių vandenių, aplinkos oro, augalijos, gyvūnijos bei kitus gamtos išteklius;</p> <p>Vykdo kontrolę, kaip fiziniai bei juridiniai asmenys vykdo pareigą atkurti gamtos išteklius;</p> <p>Atlieka vertinimus dėl teisės aktų pažeidimų asmenų padarytos žalos aplinkai bei teikia ieškinius dėl tokios žalos atlyginimo;</p> <p>Organizuoja neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių darbą konkrečiame regione;</p> <p>Organizuoja medžioklės egzaminą ir suteikia asmenims teisę medžioti;</p> <p>Atlieka duomenų apie EB svarbos gyvūnų rūšių, kurioms reikalinga griežta apsauga, individų atsitiktinį gaudymą ar sunaikinimą rinkimą organizavimą ir teikia šiuos duomenis AAA;</p> <p>Renka duomenis apie EB svarbos augalų rūšių, kurioms reikalinga griežta apsauga, nustatytus neteisėto tyčinio skynimo, rinkimo, pjovimo ar kito naikinimo atvejus ir teikia juos AM;</p> <p>Teikia pasiūlymus suinteresuotoms institucijoms dėl gamtos išteklių naudojimo, aplinkos taršos reguliavimo bei aplinkos apsaugos priemonių įgyvendinimo, tobulinimo;</p> <p>Koordinuoja ir kontroliuoja žuvų gelbėjimo nuo dusimo darbus valstybiniuose vandens telkiniuose;</p> <p>Bendradarbiauja su juridiniais ir fiziniais asmenimis aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės srityje;</p> <p>Informuoja visuomenę apie aplinkos kokybės pokyčius, dalyvauja aplinkosauginio švietimo veikloje;</p> <p>Teikia duomenis ir informaciją medžioklėtvarkos projektų rengėjams.</p>
Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje
<i>Valstybinės aplinkos apsaugos tarnybos (VAAT)</i>
<p>Vykdo ekstremalių situacijų ir avarių prevenciją;</p> <p>Koordinuoja AM sistemos veiksmus ekstremalių situacijų valdyme;</p> <p>Vykdo potencialiai pavojingų objektų LR teritorijoje kontrolės bei pasirengimo galimoms avarijoms priežiūrą;</p> <p>Derina RAAD metinius veiklos planus ir vertina jų įgyvendinimą;</p> <p>Organizuoja, koordinuoja RAAD vykdomą veiklą ir atlieka jos priežiūrą;</p> <p>Dalyvauja formuojant RAAD veiklos strategiją;</p> <p>Vykdo centralizuotą RAAD materialinę ir techninę aprūpinimą;</p> <p>Nustato aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės prioritetus bei kontrolės vykdymo procedūras RAAD ir kontroliuoja, kaip jų laikomasi;</p> <p>Tikrina, ar RAAD ir jų pareigūnai laikosi jų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų aplinkos apsaugos valdymo srityje, ar tinkamai atlieka savo funkcijas ir pareigas, analizuoja ir vertina, ar efektyviai vykdoma aplinkos apsaugos valstybinė kontrolė;</p> <p>RAAD ir jų pareigūnų veiklos efektyvumui įvertinti tikrina, ar fiziniai ir juridiniai asmenys laikosi aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų;</p> <p>Organizuoja neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių, turinčių galias veikti visoje LR teritorijoje veiklą, tvarko jų įskaitą, kaupia, analizuoja ir vertina šalies neetatinių aplinkos apsaugos inspektorių veiklos rezultatus, vykdo RAAD įgalinimų suteikimo NAAI priežiūrą ir koordinavimą;</p> <p>Kuria ir tvarko informacines sistemas, susijusias su aplinkos apsaugos valstybine kontrole ir priežiūra;</p> <p>Vykdo GMO apgalvoto išleidimo į aplinką ne tiekimo rinkai tikslais ir GMM riboto naudojimo kontrolę;</p> <p>Pagal kompetenciją: teikia duomenis ir informaciją apie aplinką nacionalinėms ir tarptautinėms institucijoms ir organizacijoms, užsienio valstybių atsakingoms institucijoms bei kitiems aplinkos duomenų ir informacijos vartotojams; koordinuoja projektų ir programų, susijusių su aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės tobulinimu, rengimą ir įgyvendinimą.</p>

Institucijos pavadinimas ir atliekamos funkcijos gyvosios gamtos apsaugos srityje
--

<i>LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetas</i>
--

Rengia ir nagrinėja įstatymų ir kitų teisės aktų projektus bei pasiūlymus aplinkos kokybės, darnaus vystymosi, klimato kaitos, gamtos išteklių: miškų, žemės, biologinės įvairovės, gelmių, vandens, saugomų teritorijų naudojimo ir apsaugos, atsinaujinančių bei alternatyvių energijos šaltinių naudojimo, teritorijų planavimo, statybų ir būsto, urbanistikos ir architektūros, kraštovaizdžio, komunalinio ūkio bei poveikio aplinkai vertinimo klausimais;

Koordinuoja suinteresuotų valstybės institucijų ir kitų organizacijų darbą rengiant įstatymų projektus komiteto kompetencijai priklausančiais klausimais;

Aplinkosaugos požiūriu nagrinėja komitetui perduotus įstatymų ir kitų teisės aktų projektus; Rengia ir nagrinėja pasiūlymus dėl Lietuvos aplinkosaugos politikos formavimo;

Atlieka parlamentinę kontrolę komiteto kompetencijai priklausančiais klausimais;

Svarsto tarptautinius teisės aktus, susijusius su aplinkosauga ir dėl jų teikia pasiūlymus bei išvadas Seimui.

Lietuvos raudonojoje knygoje įrašytos saugomos rūšys (vnt)¹⁴¹

Kategorija	Subkategorija	2012	2013	2014
Iš viso pagal saugomas rūšis	Iš viso pagal saugomas rūšis	767	771	771
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	47	48	48
	Išnykstančios rūšys	159	162	162
	Sparčiai nykstančios rūšys	162	162	162
	Retos rūšys	240	240	240
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	136	137	137
	Išsaugotos rūšys	23	22	22
Gyvūnai				
Žinduoliai	Iš viso pagal saugomas rūšis	23	23	23
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	3	3	3
	Išnykstančios rūšys	2	2	2
	Sparčiai nykstančios rūšys	3	3	3
	Retos rūšys	6	6	6
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	5	5	5
	Išsaugotos rūšys	4	4	4
Paukščiai	Iš viso pagal saugomas rūšis	80	80	80
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	3	3	3
	Išnykstančios rūšys	13	13	13
	Sparčiai nykstančios rūšys	20	20	20
	Retos rūšys	31	31	31
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	8	8	8
	Išsaugotos rūšys	5	5	5
Ropliai	Iš viso pagal saugomas rūšis	2	2	2
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	-	-	-
	Išnykstančios rūšys	-	-	-
	Sparčiai nykstančios rūšys	2	2	2
	Retos rūšys	-	-	-
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	-	-	-
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
Varliagyviai	Iš viso pagal saugomas rūšis	5	5	5
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	-	-	-
	Išnykstančios rūšys	-	-	-
	Sparčiai nykstančios rūšys	-	-	-
	Retos rūšys	1	1	1
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	2	2	2
	Išsaugotos rūšys	2	2	2

¹⁴¹ „Lietuvos raudonojoje knygoje įrašytos saugomos rūšys,“ žiūrėta 2016 01 10, <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1>

Kategorija	Subkategorija	2012	2013	2014
Žuvys apskritažiomeniai	Iš viso pagal saugomas rūšis	8	9	9
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	2	3	3
	Išnykstančios rūšys	1	1	1
	Sparčiai nykstančios rūšys	-	-	-
	Retos rūšys	1	1	1
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	3	4	4
	Išsaugotos rūšys	1	-	-
Moliuskai	Iš viso pagal saugomas rūšis	5	5	5
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	-	-	-
	Išnykstančios rūšys	1	1	1
	Sparčiai nykstančios rūšys	-	-	-
	Retos rūšys	4	4	4
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	-	-	-
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
Vorai	Iš viso pagal saugomas rūšis	2	2	2
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	-	-	-
	Išnykstančios rūšys	-	-	-
	Sparčiai nykstančios rūšys	-	-	-
	Retos rūšys	2	2	2
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	-	-	-
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
Vabzdžiai	Iš viso pagal saugomas rūšis	123	123	123
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	9	9	9
	Išnykstančios rūšys	4	4	4
	Sparčiai nykstančios rūšys	14	14	14
	Retos rūšys	63	63	63
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	33	33	33
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
Vėžiagyviai	Iš viso pagal saugomas rūšis	4	4	4
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	1	1	1
	Išnykstančios rūšys	-	-	-
	Sparčiai nykstančios rūšys	2	2	2
	Retos rūšys	-	-	-
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	1	1	1
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
Dėlės	Iš viso pagal saugomas rūšis	1	1	1
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	-	-	-
	Išnykstančios rūšys	-	-	-
	Sparčiai nykstančios rūšys	-	-	-
	Retos rūšys	-	-	-
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	-	-	-
	Išsaugotos rūšys	1	1	1

Kategorija	Subkategorija	2012	2013	2014
Augalai				
Gaubtasėkliai	Iš viso pagal saugomas rūšis	221	221	221
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	12	12	12
	Išnykstančios rūšys	51	51	51
	Sparčiai nykstančios rūšys	63	63	63
	Retos rūšys	67	67	67
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	19	19	19
	Išsaugotos rūšys	9	9	9
Plikasėkliai	Iš viso pagal saugomas rūšis	1	1	1
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	1	-	-
	Išnykstančios rūšys	-	-	-
	Sparčiai nykstančios rūšys	-	1	1
	Retos rūšys	-	-	-
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	-	-	-
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
Sporiniai induočiai	Iš viso pagal saugomas rūšis	12	1	1
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	-	-	-
	Išnykstančios rūšys	6	1	1
	Sparčiai nykstančios rūšys	1	-	-
	Retos rūšys	2	-	-
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	2	-	-
	Išsaugotos rūšys	1	-	-
Samanos	Iš viso pagal saugomas rūšis	93	93	93
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	1	1	1
	Išnykstančios rūšys	19	19	19
	Sparčiai nykstančios rūšys	19	19	19
	Retos rūšys	26	26	26
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	28	28	28
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
DumbLIAI	Iš viso pagal saugomas rūšis	12	10	10
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	-	-	-
	Išnykstančios rūšys	3	2	2
	Sparčiai nykstančios rūšys	1	1	1
	Retos rūšys	4	4	4
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	4	3	3
	Išsaugotos rūšys	-	-	-
Grybai	Iš viso pagal saugomas rūšis	112	113	113
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	3	3	3
	Išnykstančios rūšys	27	28	28
	Sparčiai nykstančios rūšys	24	24	24
	Retos rūšys	27	27	27
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	31	31	31
	Išsaugotos rūšys	-	-	-

Kategorija	Subkategorija	2012	2013	2014
Kerpės	Iš viso pagal saugomas rūšis	63	65	65
	Išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys	12	12	12
	Išnykstančios rūšys	30	32	32
	Sparčiai nykstančios rūšys	15	15	15
	Retos rūšys	6	6	6
	Retos, nepakankamai ištirtos rūšys	-	-	-
	Išsaugotos rūšys	-	-	-

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016-03-16
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Viešojo saugumo fakulteto, Aplinkosaugos teisės studijų programos studentė Kristina Bajarūnienė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Institucijų, įgyvendinančių gyvosios gamtos apsaugą, funkcijos ir įgaliojimai“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)